

ÉLETEM REGÉNYE 7.

Esküvő Szirákon

Finta Kata

A címlapon: Sziráki utcarészlet, korabeli felvétel.

ÉLETEM REGÉNYE

7. fejezet

Esküvő Szirákon

*

Bevezető

Csodaszép látvány, tárul elém, amint reggelenként a hegyről lefelé ballagok az iroda felé. Az egész gyártelep sűrű ködben úszik, a nagykémény egy kis részét rózsaszín fénnyel világítja meg a kelő nap. A háttérben, az őszi színekben pompázó, erdővel körülvett Salgó vára látható. Kivételesen szép, s ha valaki élethűen lefestené, azt hinnék, nem is valóság, hanem a kép alkotójának képzelete szülte.

A gyárban változatlanul sok munka hárul rám. Szerencsére új főnököm rendes ember, mióta az a bizonyos eset történt, semmiféle próbálkozást nem tett, ha nem így lenne, már megszöktem volna innen. Újabban nagyon kapós lettem, folyton ide-oda hívnak gyorsíráshoz, jegyzőkönyvet vezetni. Ezzel sajnos csak a munkám lett több, a fizetésem változatlan.

Sajnálatos módon a jelenleg bérelt szobámban állandóan kutatnak a holmim között. Hol a kenyeremből hiányzik, s a lisztemet is módszeresen megdézsmálják. Mikor ide költöztem 3 kg tartalékom volt, aztán két vételezésnél még kaptam 2-2 kilót. Nem nagyon kedvelem a főtt tésztafélét, ha azt főznek, alig eszem belőle. Süteményt pedig nem sütnék, holott bőven kapok a munkám után lisztet, amit mindig átadok a házi néni-nek. Kilvádi néninél mindig elég volt, ő gyakran sült süteményt. Kicsit furcsának tartom, hogy én lássam el a négytagú családot liszttel, amikor én is szegényesen élek és csak takarékosan tudok kijönni a fizetésemből. Nem sajnálnám tőlük, magam el se tudnám fogyasztani; mégsem tűrhetem, hogy meglopjanak. A nagyobb beszerzéseket valósággal meg kell koplalnom. Azt hiszem, legjobb lenne az összes zárat saját költségemre átszereltetni, és mindent lezárni. Ha a háziasszony nem szégyelli, hogy mi történik a lakásán belül, akkor miért legyen vele szemben tapintatos? Nyilvánvaló, hogy a gyerekei lopkodják az édességeket; neki kellene tisztességre tanítani őket, mert felelősséggel tartozik a cselekedeteikért. Azonban nem valószínű, hogy a tartalék-liszthez önként ők nyúlának.

Bennünket a szüleink biztosan megbüntetnek, ha ilyesmire vetemedtünk volna.

Szerencsére nem vagyok teljesen egyedül, egy kiscicával élek társbérletben. Múlt héten találtam az utcán, árván nyávogott, és befogadtam. Aranyos kis állat, számtalan bajomról eltereli a figyelmet.

Életem regényét korabeli naplóim alapján, 2002-ben állítottam össze.

Interneten való megjelenítésre folyamatosan rendezem az egyes köteteket.

A szerző

Jónásh-telepen

Salgótarján, 1947. október 24. péntek

HÚTLEN VOLTAM a naplóhoz, nagy elfoglaltságom miatt már 11 napja elő se vettem. Igaz, nem is siettem papírra vetni menyasszonyságom legszomorúbb napjait. Sok minden összejött körülöttem, ami nagyon nyugtalanít, ezért elő sem vettem a naplót. Vőlegényem mostanában megint különösen viselkedik, állandóan figyelmeztetnem kell a fogadalmunkra, amit nem vagyok hajlandó megszegni.

Megint azzal állt elő, hogy költözzem hozzájuk, s tavaszon tartsuk meg az esküvőt, mivel még mindig nem sikerült lakást szereznünk. Azonban úgy érzem, nem is igyekszik utánajárni, kényelmesebben érezné magát a mama szoknyája közelében. Én meg nem akarom a házasságunkat ilyen rossz lépéssel kezdeni, mert tudom, abból sohasem származik semmi jó, ha a fiatalok a szülőknél kezdik közös életüket, pláne egy olyan lakásban, és egy olyan családba belecseppenve, ahol sosincs megértés, hiszen amikor összejönnek, folyton civakodnak. Hogy lehetne azt állandó jelleggel kibírni?

Különben, nem vagyok még annyira öreg, hogy sietnem kellene a házassággal. Ráérek férjhez menni akár három év múlva is, de szigorúan azokkal a kikötésekkel, amelyekről már beszéltünk. Igaz, olyan hosszú idő alatt változhatnak az érzelmeink, már most is másként a viszonyulunk egymáshoz, mint korábban. Eszembe jutott házfőnök atya intelme: nem szabad sokáig húzni a mátkaságot. Bár hallgattam volna rá, itt kellett volna hagyni az egészet, hisz Pista bátyám is Pestre ment, és a bányánál elhelyeztek volna. Persze: késő bánat nem sokat ér.

Klári tegnap este meglátogatott, említette, hogy náluk járt Gyurka, de hozzám nem jött el. Ma azonban kihívott a gyárkapuhoz, furcsán szórakozottnak találtam. Olyan érzésem támadt, mintha azt se tudná, miért hívott, és mit mondjon? Talán valami bántja, nem tudom, vagy olyan dolog történt

vele, amiről mégsem akar velem beszélni. Engem pedig megbánt azzal, ha nem őszinte hozzám.

Őrület, hogy szombaton micsoda rumli volt az irodában. De nemcsak most, hanem napok óta. Például mi történt ma? A postázandó iratokat 11 órára kell leadni. Elrontottam egy ki-mutatást, ami nagyon bántott. De ilyen körülmények között nem lehet nyugodtan dolgozni. Egyik munkát be se fejezhetem, már ott állnak a hátam mögött, mindegyik azt hajtogatja: ez a „legsürgősebb”!

Vasárnap az ünnepélyes nagymisén föllépett a kórusunk. Minden szám jól sikerült, azonban mégis becsúszott egy hiba: Szentség-kitétel idején elénekeltük a „Kirie”-t! Még jó, hogy nem figyelt föl rá senki, mert nem itt kellett volna.

*Estefelé kis Marika hozott üzenetet, amely így szólt: „Gyuri bácsi táviratozott Böbe néninek, hogy az esti vonattal, édes-
apjával együtt érkeznek haza. Kati néni (ez én volnék) ne menjen le, mert Gyuri bácsi jön majd hozzá.” És én csak várom-várom sokáig, de nem jött. Rossz érzéssel feküdtem le. Eszembe jutott, hátha valamilyen baj történt Pista bácsival. Rettenetes lehet, egymás után ez a sok csapás. Sajnálom Gyurkát, hogy mindezt neki kell végigélnie, mind anyagilag, mind erőben, mind a család segítségével, pont olyankor, mikor saját életét kellene előkészíteni. Semmi sem sikerül: az üzlet, a „B”-lista, a betegségek, nem beszélve Joli esküvőjéről, ami igazi anyagi csődöt jelentett számára.*

Igen, ilyen nehéz, sokszor elviselhetetlen az élet. Legszebb napjaink lehetnének mostanában, de egyre jönnek az akadályok, és csak múlnak, múlnak egymás után a napok...

1947. október 27. hétfő

Dél előtt telefonált Gyurka, ha vásárolni akarunk, föltétlenül még elseje előtt utazzunk Budapestre, mivel hallotta, hogy emelkednek a textil- és egyéb termék-árak. Nagyon szeretném

legalább a kabátomat megvenni. Elhatároztam, kérek két nap szabadságot, ami mindig nehezen megy.

Délután vőlegényem hozta el Szerénkétől a megvarrt fehérneműt. Megbeszéltük a pesti utat, melynek van egy nagyon izgalmas pontja. De nem biztos, hogy én is akarom, még gondolkodom rajta.

Végül megkaptam a szabadságot csütörtökre és péntekre, jövő szombaton úgysem dolgozunk, így négy szabadnap előtt állok! Délután megbeszéltük az utazásra vonatkozó programot. Szerinte megint nagyon „kegyetlen” voltam hozzá. Én pedig csupán azért vagyok nagyon izgatott, hogyan sikerül majd a kabátvásárlás.

1947. október 30. csütörtök

Kényelmesen elkészültem, csak a kiscicát sajnálom itthagyni. Mi lesz szegénykével egyedül, amíg én nem leszek itthon. Vajon ellátják-e rendesen majd a háziak? Ugyanis megkértem őket, viseljék gondját, adtam nekik pénzt a kiadásokra. Gyurka már készen várt az üzletben, ami mostanáig ritkán fordult elő. Elindultunk, de meg kellett állnunk a lakásuknál. Már kezdtem félni, hogy nem érünk ki időben a vonathoz, de ma rendben ment minden.

Pestre érve, felkerestük Jolit, leraktuk nála a csomagokat, utána sétálgatva nézegettük a kirakatokat. Mindent lehet kapni, gyönyörűen rendezett kirakatokat láttam. A belvárosi kirakatokban minden, ami elképzelhető kapható. Gyönyörű bundákat csodálhattam meg, Gyurka már kiszemelt nekem egyet. Nekem is tetszik, de még nem döntöttem el, mire költöm a pénzem, talán még erre aludnom kell egyet.

Budapest, 1947. október 31. péntek

Reggeli után vásárolni indultunk! Pityunak beadtuk a rádiót és a plédet, amit elhoztam neki. Mondta, hogy délután kettőkor ő is csatlakozik hozzánk. Addig bevásároltunk az üzlet részére.

Nem tudtam eddig eldönteni, mit vegyek magamnak. Nekem való szövetkabátot nem találtam, ezért mégis a szép

szürke-fehér csincsilla bundánál maradtam, amit 850 forintért megvásároltam. Gyurka azt mondta, hogy neki nagyon tetszik és nagyon jól áll nekem. Végre elértem azt, hogy egyszer valamilyen egyezik az ízlésünk!

Együtt ebédeltünk Pityuval. Ildihez kétszer is benéztünk, de nem találtuk otthon. Szerettem volna vele találkozni, őt még Marosvásárhelyről ismerem.

Minden tervünk nagyon jól sikerült, csupán az eső kellemetlenkedett, és a vonatunk nagy késéssel indult.

Salgótarján, 1947. november 1. szombat

Mindenszentek napján nem tudtam templomba menni. A vonat nagyon későn ért Salgótarjánba, ezért Annus néni ott marasztalt éjszakára, és reggel alig tudtam fölébredni a fáradtságtól. Délután együtt mentem a családdal meglátogatni a kórházba Pista bácsit. Csodával határos, hogy az orvosok már szinte lemondtak róla, és most napról-napra jobban néz ki, és jobban érzi magát.

Délután hazaérve, vendégeket találtam a szobámban. A házinéni ott fogadta Cica nénit, akit abból az időből ismertem, amikor a bányánál dolgoztam. Azt mondta, hogy ott is nagy szükség volna gyorsíróra. Ígérte, hogy amint vége lesz a „B”-listázásnak, és lesz föl vétel, értesít engem. Ő a Nőbizottság tagja; említette, hogy jól fizetnek a Bányánál, még az Acélgyárnál is jobban. A kezdő fizetés 400 forint. Milyen kár, hogy eljöttem onnan! Ha majd úgy hozná a sors, azt hiszem, nem sokat törném a fejem rajta, szívesen visszamennék. Azt is említette, hogy Bagó főfelügyelő még mindig emleget, és sajnálja, hogy nem maradtam náluk.

Vasárnap elkéstem a féltizenkettes miséről, ezért elhatároztam, hogy este újra elmegyek a templomba. Annus néni ebédre hívott. Gyurkának megfájdult a gyomra, ezért elmaradt a sétánk. Megvártuk, amíg mamája visszajön a kórházból, aztán az esti misére siettünk. Onnan moziba mentünk, ahol az „Ördög az emberben” c. filmet vetítették. Rémes képeket láttunk, azért mégis érdekes volt. Mire hazaérkeztünk, a házinénit

még nem találtuk otthon, a gyerekek pedig már lefeküdtek. Mi éhesek voltunk, ezért húst sütöttem vacsorára.

Délután osztálytársnői látogattak Bébihez (a háziak tini lánya). Engem talán nem ismertek fel, mivel „kezicsókolom”-mal köszöntek. Na, gondoltam magamban: jól nézek ki! És ma délután ez már a második eset! Szóval nemcsak én voltam valamikor ilyen naiv kislány. Nevettem, amikor eszembe jutott, hogy polgárista koromban egy alkalommal én is hasonlóan köszöntöttem a három évvel idősebb negyedikes iskola-társamat, mert olyan „nőnek” hittem őt.

1947. november 4. kedd

Az irodában Gizi (kolléganőm) azzal fogadott – ő is hallotta egy ismerőstől – és megkérdezte: igaz-e, hogy megtartottátok az esküvőt?

– Ki az, aki ilyen híreket talál ki? Csodálatos, milyen „jól értesült” némelyik ember! – *gondoltam magamban. A gyárban is erről beszélnek:*

– Katókától kitelik, hogy titokban tartsa az eljegyzést.

– Ki tudja, nem nászúton voltak-e Pesten?

– Úgy-e, nászajándékba kapta a bundát?

Csak úgy ostromoltak a kérdéseikkel, de én rájuk hagytam mindent, beszéljenek, amit akarnak, ha nincs jobb időtöltésük, mint velem foglalkozni!

Este Gyurka borjúhúst hozott, abból sütöttem vacsorára két szeletet. Azt hiszem, nagyon imponált neki, mennyi pénzt spóroltam össze, s azon mennyi mindent tudtam vásárolni. Most kedvemben jár. Mintha változás történt volna a pesti út után. Arra viszont kíváncsi lennék, meddig fog ez tartani?

Dézmálják az ennivalómat

1947. november 7. péntek

Már azt hittem, megnyugodhatok, mióta lezártam a szekrényeket. Most is biztosan emlékszem rá, mielőtt elmentem, gondosan bezártam mindegyiket. Én balga! Eszembe se jutott,

hogy sok egyforma kulcs lehet, amelyekkel ki tudják nyitni mások szekrényét, aztán le lehet vágni néhány szeletet a kenyérből, meg lehet kószolgatni a lekvárokat, egy-két kanál cukrot ki lehet belőle merni, a lisztet ki lehet vinni a konyhába, amíg az a naiv lakó nincs otthon. Erre van idejük, de a takarításra már nincs, amiért én fizetek nekik! Ilyen koszos padlót csak akkor láttam, amikor kiutalták részünkre a lakást Pali bácsinál. De azt nem takarítással vettem ki, ott az én gondom volt rendbe tenni, s tisztán tartani. Itt pedig fizetek érte, mégis mindenütt pókháló, korom, szemét, hacsak nem akad annyi időm, hogy magam kitakarítsam. Minden nap azt hallom a nénitől, hogy nagytakarítást fog rendezni nálam! Unom, már nagyon unom! Elhatároztam, hogy másik lakást keresek, és szó nélkül itthagynom ezt a szemétdombot! – Nem óhajtok vitát kezdeményezni velük. Azt megértem, hogy nehéz helyzetben vannak, de nem lehet eltérni, amit rendeznek velem. Ma megint arra jöttem haza, hogy kinyitogatták a zárat. Most azonban nem hagytam szó nélkül. Kellemetlen volt számomra is, de meg kellett tennem! Egyre nagyobb adagok hiányoznak mindenből. Talán vaknak néztek engem, hogy nem is veszem észre, mit művelnek? Már szinte rettegek, amikor majd hazamegyek néhány napra, s mire fogok visszatérni!

Másnap este Gyurkával vendéglőben vacsoráztunk, egy éves ismerkedésünket megünnepelni. Borjúsültet, meg virslit ettünk, tormával. Egy év, milyen hosszúnak tűnik...

1947. november 9. vasárnap

Gyurka nem várt mise után, délután azonban berobogott, amikor éppen a bundámat készültem felhajtani.

– Készülj, itt az autó, megyünk le, hozzánk. *Így mondta, szinte parancsoló módon.*

– Nem éreztem nagy kedvet a látogatáshoz, de legalább a bundában szerettem volna elmenni. Nem akartam ellenkezni vele, ha már feljött értem, kénytelen vagyok megtenni.

Bár ne mentem volna! Nem éreztem magam jól köztük, az egész délutánomat tönkre tették. Ott volt Joli is, csúnyán

összevesztek. Végig kellett hallgatnom a vitájukat. Arra gondoltam, talán azért jön haza Joli, hogy jól kiveszekedje magát? Nem szeretek ilyen jeleneteknek fültanúja lenni. Joli mondott valamit, mire Gyurka nagyon kikelt magából, hogy legalább előttem ne beszéljenek így vele. Legszívesebben kirohantam volna a házból. Abban igazat adtam Gyurkának, hogy előttem nem kellett volna őt megszegényíteni. Csak azt nem értem, miért kellett nekem ehhez asszisztálnom, ezért ide jönnöm?

Később együtt indult a család kórházi látogatásra, ott ugyanaz történt. Klárihoz is beszóltunk, ott is folytatták a veszekedést. Mire hazaértünk, a fejem és lábam is megfájdult, nagyon kifáradtam. Mondhatom, alaposan elrontották a vasárnapomat!

Nálam végre Gyurka megnyugodott. Az tény, hogy furcsa módon szeretik egymást. Ez a szeret? Nem akarom védeni őt sem, hiszen annyira már ismerem, hogy hirtelen természetű, de nem lenne szabad a végtelenségig kihasználni, és a család minden gondját rázúdítani.

Ha végiggondolom egész ismeretségünk történetét, biztos, hogy ha az apja betegsége nem jön közbe, már összeházasodhattunk volna. Annyi pénz ment már erre, amit mind Gyurka fedezett, hogy abból sok mindent megoldhattunk volna. De hát, – ilyen kiszámíthatatlan az élet, és még ki tudja, mi vár ránk ezután?

Különös személyek a nővérei. Mindegyik szemrehányással illeti, de anyagi segítséget egyikük sem ajánlja fel a családi bajban. Mivel ő lakik együtt az édesanyjával, akinek semmiféle jövedelme nincs, mindent rá hárítanak. Sikertelt nekik teljesen kifosztani az üzlet kasszáját.

1947. november 11. kedd

Délután nem várhattam rájuk, mosást rendeztem, sok minden összegyűlt. Az öblögetésnél már segített a néni is. Nagyon fáradt voltam, mert bent az irodában megállás nélkül vertem a gépet, a hátam is megfájult. Korán lefeküdtem, hogy pihenjek.

Egy darabig olvastam, de annyira elálmosodtam, hogy a könyv kiesett a kezemből, elaludtam.

De itt még éjszaka sem lehet nyugalom, kétszer is föl-zavartak. Civakodásuk áthallatszott hozzám. Itt is mindig veszekedést hallok, akár csak a Gyurka családjában. Egyszer Bébi nyitott be, mert beejtették a kulcsot, éjfél felé pedig a néni hozta be a mosdóvizemet. Borzasztó, hogy nincs nyugtom tőlük. Hányszor előfordult már korábban is, hogy zajt csapnak késő este, nem lehet tőlük elaludni. Én annyira vigyázok, hogy ne zavarjam őket, ezért ha nincs mosdóvizem a szobában, inkább kintről, az udvarról hozok be magamnak jéghideget, de ők mindezt nem viszonozzák. Mennyivel figyelmesebb volt Kilvádi néni, a világért sem zavar volna, ha már eloltottam a villanyt.

A napokban hallottam egy üres lakásról, igaz, csak szobakonyhából áll. Ha csupán egy fekhelyet, egy asztalt, egy széket tudnék szerezni, még ha mindenről nekem kellene gondoskodnom, akkor is jobb lenne egy saját, külön lakás. Minél előbb meg kell szabadulnom innen!

Már napok óta felém se nézett a vőlegényem, nem is telefonált. A vásárnap történetek után nem tudom, mire gondoljak. Talán az apjával lehet valami baj? Ma délelőtt végre telefonon hívott. Pestre kellett mennie, azért nem jöhetett. Megint nem tetszett nekem egy kifejezése, amit mondott. Nem akartam szólni érte, csak nyeltem egyet.

Ma kóruspróba lesz, oda készülődöm. Azt mondta, várjam meg, mert értem jön. Én azt feleltem, ha időben nem lesz nálam, akkor elindulok egyedül. Nem akartam, hogy a legutóbbi eset megismétlődjék. Akkor is azt mondta, ne induljak el egyedül, mert egészen biztos nálam lesz hatra. Mégsem jött, lekéstem a próbáról. Mindenholnan lemaradok miatta, ha ráhallgatok. Persze, így is lesz, ha nem teszem szóvá, hogy ez nekem nem tetszik. Túlságosan megszokta otthon a parancsoló módot. Én nem tartozom neki engedelmisséggel. Nekem olyan

csodálatos füleim vannak, hogy csak a kérő, udvarias kifejezéseket fogják fel.

Amikor találkoztunk, arról beszélt, hogy Pista bácsi állapota romlott. Úgy látszik, a jó Isten sem akarja, hogy összeházasodjunk. Megemlítettem a lakáslehetőséget. Azt mondta, ha fölveszik a bányához, bezárja az üzletet, marad egy kis pénze, abból tudnánk bútort vásárolni. Reménykedni se merek már. Pedig milyen jó volna, apránként beszereznénk a konyhafelszerelést, s valahogy kialakulhatna az életünk. Azt mondta búcsúzáskor, hogy most, mikor Pesten járt, olyan kellemes érzés töltötte el mindenütt, ahol együtt megfordultunk.

Éjszaka rémes, zavaros álmot láttam. Talán azért, mert kicsit később vacsoráztunk? „Hekus Döncit” láttam és a tegnapi beszélgetésünk folytatásaként Gyurkával a hegyről lefelé jövet, láttuk, hogy leskelődnek ránk, és túsul akartak ejteni. Visszaforultunk, menekülni próbáltunk. Gyurka elől szaladt, én nem bírtam, csak a kezemet nyújtottam feléje, de nem várt meg. Később egy kertben találtam magam: Gyurkát verték, és én nem tudtam rajta segíteni. Utána egy sovány, csapzott kiscicát kínoztam, én, a nagy állatbarát! – mintha minden rossznak ő lett volna az oka. Később megsajnáltam, lefektettem, és simogatni kezdtem. Mindez olyan zavaros, érthetetlen volt. Jóézés volt hajnali ötkor fölébredni a rémálomból.

Másnap délelőtt a gyárban Szamócéval találkoztam. Kérdezte, tudom-e, hogy Buday bácsi állapota menthetetlen, neki egy ismerős orvos említette. Javasolta, saját érdekünkben tartsuk meg az esküvőt, mert ha bekövetkezik, a gyász miatt megint nagyon elhúzódik az esküvő.

Délután Böbe említette, hogy Gyurka üzlettársa fölkereste őket és kellemetlenkedett. Gyurka ezért bezárta az üzletet, de nekem erről nem tett említést.

Pénteki nap kellemetlen volt számomra. Az iroda olyan, mint egy cirkusz, állandó a felfordulás. Megint annyi a munka,

amit képtelenség ellátni. Már nem bírtam tovább uralkodni magamon, elsírtam magam a főnöki irodában. Kértem a segítségét és egy jó gépet. Máshol a gyárban irigylésre méltó körülmények között dolgoznak. Itt mindig zsúfoltak a napok, már nem bírom elvégezni egyedül a munkát, különösen a hét két utolsó napján, mert mindenkinek akkor jut eszébe, hogy el kell küldeni valamit. Már ott tartok, hogy az irattárat képtelen vagyok elrendezni, egyszerűen nem marad rá időm.

Szombaton fölvettem a fizetésemet. Kifizetek mindent, ami esedékes, utána a városban megkezdhettem az ajándékok gyűjtését karácsonyra. Gyurka szóbahozta az üzlet ügyét, úgy vettem észre, hogy ő is örülne, ha sikerülne a bányai állás. Már belátja, hogy az üzlet csak kínlódás, nem hoz hasznot.

Vasárnap délelőtt – kihasználva az egyetlen szabadidőmet, kitakarítottam a szobát, rendezgettem a szekrényekben. Gyurka korán érkezett, úgyhogy együtt ebédeltem vele. Utána elaludt, én meg vasalni kezdtem, mert csak ilyenkor van áram.

Hatra mentünk a misére, utána sétáltunk. Cukrászdában süteményt ettünk, majd egészen a Nagyállomásig elsétálunk, vártuk Annus nénit, de nem érkezett meg. Náluk vacsoráztam. Későn, megint sétálva indultunk haza, úgyhogy már közel járt az óramutató a 11-hez.

1947. november 18. kedd

Délelőtt csörgött a telefon, Gyurka hívott.

– Azért szólok, mert ma korán, három órakor ott leszek!

– Jó, várlak.

Délután otthon várom, csak várom, már hatóra és még nincs itt... Lehet, hogy Böbéhez ment, ma van a névnapja. Ha előtte benéz értem, én is vele tartottam volna. Jó későn jött. Beszélgetés közben – csak úgy viccképpen, mintha féltékenységből tenném – megkérdeztem tőle: – Hol jártál tegnap?

– Fontos tárgyalásom volt, – majdnem éjfélig elhúzódott.

– Mi volt az? – érdeklődtem. – Beszélj róla, engem is érdekel, mi történik az üzletben. Erre eléggé fura választ kaptam tőle.

– Vannak dolgok, amiket nem lehet elmondani, mert a nők könnyen elmondhatják illetékteleneknek. – Aztán még megtette: „*Női kíváncsiság!*” – Majd ha a feleségem leszel, elmondom.

Megütköztem a kijelentésén. Legalább ezt ne mondta volna! Tehát engem csak úgy általánosít: „nők”? Egyébként sem kíváncsiságból érdeklődtem. Csendesen válaszoltam. – Eddig mindig megbízható voltam, erről valamennyi ismerősöm is meggyőződhetett. Otthon arra neveltek. És most éppen te nem bízol bennem? Miért? Nem a kíváncsiság vezetett és nem is baj, ha nem tudom, miért és hol voltál.

Nem ez bánt, inkább az, ahogyan mondta. Mintha határozottan tudtomra akarta volna adni, hogy nem bízik bennem, és nem akar mindent elmondani nekem. Viszont azt már tudnia kellene, hogy bármi történik vele, én azt mindig megérzem.

1947. november 23. vasárnap

Ma állandóan anyuka járt az eszemben. Talán ő is rám gondol? Lehet, hogy meglátogat? A közelgő névnapomra készülődöm. Délelőtt süteményt sütöttem, holnap este megvendégelem Gyurkát citromos teával és süteménnyel. Igaz, jó lenne előtte valami hideg sült vagy felvágott, de arra jelenleg nem telik a pénzből.

Gyurka családja bemegy az édesapjához a kórházba. Én nem ígértem meg, hogy velük tartok, aztán mégis elhatároztam, hogy elmegyek. Becsomagoltam egy adag süteményt, és amikor megérkeztem, ott találtam az összegyűlt Buday-familiát, lehettek legalább nyolcan.

Az esti mise előtt a városban sétáltam Gyurkával, betértem a templomba, s ott kértem a jó Istent, legyen velem. Mikor Rostár Laci egy Mária-éneket kezdett játszani az orgonán, úgy megmozdult a szívem: mégsem vagyok egészen árva, akkor sem, amikor anyukám távol van tőlem.

Mire hazaérkeztem Gyurkával, Zsúnyból várt egy ember: csomagot és levelet hozott otthonról, névnapomra, benne levéllel, tele szeretettel és igaz, jókívánságokkal. Annyira megha-

tódtam, kénytelen voltam egy kicsit sírni, amíg bontogattam a csomagot. Szegény jó édes anyukám, ő nem felejtette el, hogy ünnepem lesz. Gondolt rám, és azért járt mindig az eszemben.

A levelet olvasva, örömet beárnyékolta valami, mert kellemetlen hírt kapott Gyugyi Iliről. Nem is tudom elhinni róla, hogy ő is „olyan”. Szegény bátyám! Micsoda keserű csalódás érhet. Abban a reményben raboskodott ott távol ennyi ideig, hogy itthon szerető szív, boldog családi élet várja... és nem az, hanem helyette csalódás éri! Annyira meg-sajnáltam szegény bátyámat.

Csipetnyi boldogság. – Ezen az estén minden más volt, gyöngéden bánt velem Gyurka, éreztem: egymáshoz tartozunk. Azt mondta, nagyon szeret, és alig várja, hogy már teljesen egymáséi legyünk, hogy végre egy külön kis otthonunk legyen, egy békés sziget, nyugodt pihenőhely. Gyakran gondoltam én erre, mert érzem, látom a helyzetét, amiről ma ő is szólt, mert mindenütt csak bajt és veszekedést érezhet maga körül. Miért nem lehet mindig ilyen? Legszebb, legboldogabb napjainkat rövidíti meg a családja, mert nem tudunk takarékoskodni kellőképpen, hogy megteremthessük saját otthonunk feltételeit.

Persze otthon hallhatja az ellenérveket, hogy nem kell albérletbe menni, menjük oda hozzájuk lakni. Már előttem is elejtettek olyan kijelentéseket, hogy nem vagyok jó háziasszonynak, nem tudnám a háztartási munkát elvégezni. Képzelem, hogy amikor nem vagyok ott, miket hall Gyurka rólam. Az talán eszükbe se jut, most ki végzi el körülöttem a legszükségesebb teendőket? Ki áll mellettem? Szüleim? Nagyanyám? Vagy a szomszédasszonyom jön át kimosni és vasalni a ruháimat? Tisztán, rendesen járok, pedig mindenünk elveszett és magam szereztem be mindazt, amim van. Persze, albérletben úgysem volna módomban a nagy irodai elfoglaltságom mellett nagytakarítást, nagymosást végigcsinálni, vagy szekrényeket húzgálni, nehéz fizikai munkát végezni. De ha pénzt keresek, ezeket másképpen is meg tudom oldani.

Nem érdekel, ki mit gondol, mit mond. Annak lehetne talán beleszólása, aki helyettem mindezt elvégzi, aki nálam többet dolgozik. Egyébként sem ülök tétlenül soha. Alaptermészetem, hogy mindig tevékeny vagyok, s fontos nekem, hogy magam körül rend legyen. Szeretek dolgozni, minden olyan munkát, amit bírok, el is végzek, viszont a nehéz fizikai munkát nem vállalom, még ha valakinek az nem is tetszik.

1947. november 24. hétfő

A megszokott időben keltem föl. Úgy látszik, mégis minden ellenem esküdött: indulás előtt reggel sok mindent el kellett rakni a helyére, ernyőért visszafordultam, mert eleredt az eső, de ez sem volt elég, kilazult az ernyő egyik vége, helyre kellett igazítani. Egyszóval, kicsit elkéstem az irodából.

Ma szerencsére – kivételesen – nem volt sok dolgom, ilyen is ritkán fordul elő. Reggel csak egy rövid szöveget kellett legépnem a nagykocsis gépen, jutott időm rendezgetni a leveleket, iratokat. Utána már azt tehettem, amit akartam. Levelet írtam haza, naplót vezettem, beszélgettünk a kollégákkal, később még az Olvasóegylet katalógusát is végignéztam.

Egy óra tájban munkatársaim ünnepélyesen felkészöntöttek névnapom alkalmából. Két órakor telefonált Gyurka.

Otthon kitakarítottam a szobámat, miközben teljesen szét-szedtem a rekamiét, mert attól kellett félnem, hogy egyszer a földön fogok fölébredni.

Még mindig hétfő. Névnap vacsora. – Ma ünnepeljük névnapomat, mert holnap estére meghívtak egy összejövetelre. Estére vacsorával vártam Gyurkát. A szívembe is ünnepi hangulat költözött. Az asztalt megterítettem, földíszítettem, hogy minden szép legyen, örüljön a vőlegényem, lássa, hogy minden őt várja itt az én kis birodalmamban. Teavizet tettem a rezsóra, minden készen állt. Anyukám jóvoltából finom vacsora vár ránk: töltött csirke hidegen, savanyúsággal, utána tea, és házi krémes.

De úgy látszik, aminek én előre örülök, az sohasem végződik sikerrel. Mindentől elment a kedvem, mivel Gyurka egy

cseppet sem igyekezett kellemessé tenni az estét. Most itt ül, mint egy idegen, és én írok... Nem, én tényleg nem értem, mi lehet nála ez a viselkedés. Vannak esetek, amikor az embernek túl kellene magát tennie még egy kis rosszulléten, fejfájáson is. Önzés ilyenkor elrontani az ünnepet, a másik örömét... Anyukám, édes jó anyám, miért nem lehetünk együtt? Olyan szépek voltak nálunk ilyenkor az esték... Most mindjárt elmegy Gyurka, én itt maradok egy kedves szó nélkül, éppen ma. És itt volt a vőlegényem?! Oh, ilyenkor aztán hiába próbálom megértetni magammal, hogy szeretet. Ez nála a szeretet? Előtte érthetetlen... Aztán később hiába akar kedveskedni, ezek a tüskék sokáig mélyen belém marnak.

Zártkörű borkóstoló

1947. november 26. szerda

Tegnap este vőlegényemmel hivatalosak voltunk a kereskedelmi osztály zártkörű „borkóstolójára”. Mondanom se kell, hogy késve érkezünk, mert Gyurkának valami „fontos” intéznivalója akadt. Magam részéről kárpótoltam az előző esti kellemetlenséget. Nagyon jól telt az est. Itt Tarjánban talán második eset, hogy ilyen jól szórakoztam. Nem feledkeztek meg arról, hogy névnapom van, és éltettek, rengeteg bókot kaptam. – Milyen édes kislány, illetve – menyasszony! – Csak úgy virul! – Milyen könnyen táncol! Mindenki kedveskedett nekem néhány közvetlen szóval. A sok férfi mind nekem tette a szépet. Sokat táncoltam és jókedvem volt egész este. Gyurka ma kivételesen jól viselkedett. Láttam, hogy jól érzem magam, hagyta, hogy mulassak, és ő is táncolt, többet, mint máskor szokott. Éjfélkor meg akartunk szökni, de leszedték rólunk a kabátot. Ezután egy jó keringő következett... a kedvenc táncom! Éjfél után egy órakor mégis kiszöktünk. Kijött utánunk az osztály főnöke, és elbúcsúzott tőlünk. Megköszöntük a szép estét. Gyurka a kapuban elbúcsúzott tőlem. Talán már három óra is lehetett, mire otthon fejemet a párnára hajthattam.

Péntek. Utóbbi időben többször fáj a fejem, ezért lesiettem a kórházba, ahol Kalmopyrint írtak föl. Gyurka tegnap telefonon közölte, hogy fölkeres, és elhozza nekem a gyógyszert. Most pedig se orvosság, se Gyurka, csak fejfájás, mert nem jött!

Anyagilag a padlóra kerültem, mivel az új kollektív szerződés szerint, ami még sehol sincs, megvonták a természetbeni járandóság fejében kapott lakbértámogatást, ezért kétheti fizetésként csak 130 forintot kaptam kézhez. Rosszul jött ki, nem számíthattam rá, és ebből kell kifizetnem 50 Ft lakbért, az irodaköpenynek való anyagot, így alig marad a fél hónapra költőpénzem.

Hogy múlik az idő, már **december első napja**, nemsokára itt a Karácsony. Tegnap kihírdették a templomban, hogy ebben a hónapban, mint mindig, naponta hajnalban roráté lesz. Elhatároztam, hogy eljárók a hajnali misékre. Reggel még sötét volt, mikor elindultam. A munkások hatra járnak dolgozni a gyárba, ezért velem szemben csak úgy özönlöttek a gyár felé, alig tudtam haladni a járdán. Boldoggá tett, hogy ismét járhatok templomba hétköznapiakon is.

Gyurka estefelé jött, majdnem kifürkészte a titkomat, mert zárva tartom a szekrényeket, az ajtót is. Nagyon érdekelné, mit rejtegetek előle? De nem árulhatom el, mert akkor már nem lenne meglepetés, ami neki készül.

1947. december 8. hétfő

Hetek óta fáj a hátam, és szúr, le vagyok gyöngülve, ismét fölkerestem az orvost, ezért ma itthon maradhatok. Attól tartottam, hogy a tüdőmnek van valami baja, már azt sem akartam engedni, hogy a vőlegényem megcsókoljon, féltem, hogy megfertőzőm őt is. De hála a jó Istennek, ezzel nincs baj. Dr. Pszotka azt mondja, vérszegénység, és az okozza a gondot, hogy lefogytam. Hozzátette, igaz, így csinosabb, de ennek mindig megvan a hátránya. A hátfájás, a fejfájás, a gyöngeség mind ennek a következménye. Meghülés és vérszegénység ellen kaptam kétféle gyógyszert. Azt is észrevette, hogy ideges

vagyok, hiába próbálom palástolni, egy orvos ezt könnyen megállapítja. Javasolta, hogy saját érdekemben tegyem túl magam minden gondon. Neki is az a véleménye, hogy a politikának most az a célja, hogy teljesen tönkretegyék, megsemmisítsék a középosztályt. Nem tudom, honnan ismeri az én körülményeimet, de nagyon eltalálta. Én is ennek vagyok az áldozata. Nehéz, kenyérkereső állás mellett, még külön kell élnem a családtól, ezer gondban, nélkülözve. Tudnám én, mi erre az orvosság, ahogyan ő is mondta: nyugalom, pihenés, jó táplálkozás és sok levegőn töltött idő. De megtehetem? Igen, lehetne, de akkor semmit, de igazán semmit nem tudnék magamnak pótolni.

Az orvostól a fenyves felé sétáltam hazafelé, olyan jólesett a friss erdei levegő.

Este aztán végiggondoltam az életemet. Pótolnom kell az elveszett javakat, ezért amikor csak lehet, túlórázom munkaidő után. Bármilyen nehéz, meg kell tennem, csak úgy tudok magamnak otthont teremteni.

Az irodai munkán túl otthon kézimunkázom, hogy a majdani lakásomat barátságos-meleg fészekké varázsoljam. Különben nekem a kézimunka szórakozást jelent. Talán egyetlen elképzelésem, amit valóra tudok váltani, hogy a megálmodott kézimunkáimat elkészítsem. Anyukám is szeretett kézimunkázni, és szeretett volna zongorázni is, és amikor fiatalon árván maradt, ő is kenyérkeresetre szorult, álmait nem válthatta valóra. Utána egész életében – amiről már én tudok – mennyit kulizott, és így terveit általam akarta megvalósítani, s lám, ez sem sikerült neki...

Én is szívesen tanultam zongorázni, mégis abba kellett hagynom. Mennyi örömet leltem abban, hogy szerettem rajzolni, ruhákat tervezni, mégsem mehettem művészi pályára.

Jött a háború, és ez a furcsán eltorzult világ, amiben élünk, semmi jóval nem kecsegtet a jövőmet illetően sem. Lehet most olyan igazi, kényelmes otthont teremteni, amilyenben részem

volt, amelyet szerettem volna magamnak? Erre nemigen ad lehetőséget ez a nyomorúságos XX. század! Csak húzzuk az ígát, amíg egy csepp erő van bennünk, az utolsó lehetetünkig. Igaza volt anyukának, amikor egyszer azt mondta, hogy nekem grófkisasszonynak kellett volna születnem, akkor magam válogathattam volna meg, mit tegyek. Finomkodhattam volna, mert minden kívánságom teljesül. Való igaz, nem is olyan rossz lenne „pályának”, ott meg lehet kímélni a szép fehér kacsókat, nem kell semmiféle mocsokba nyúlni és utána egy héten át undorral figyelni. De hát ebben a „népi demokráciában” – ha a szegény grófnők és grófkisasszonyok egyáltalában túlélhették a háború viharait, s netán itt felejtették volna magukat szeretett kis hazájukban – biztos, elveszett ahhoz a főúri élethez szükséges vagyonuk, ezért ők is munkára kényszerülnek.

Ezért én is a (talán) egyszer leendő kislányomra ruházom át minden szép álmomat, persze, ha lesznek hasonló hajlamai...

Miért gúnyolják ki most azokat, akik a szépet, a finomat szeretik? Még lány vagyok, nem háziasszony, megteszek mindent, ha kell, de legszívesebben azt tenném, amihez értek, amihez tehetséget kaptam az Égiektől. Ugyebár nem mindegy, milyen munkát végez valaki. Lehet a munka „büntetés” én mondhatom úgy, hogy nemszeretem munka, amit csak azért végzek, mert valamit tenni kell a létfenntartásért, a másik viszont olyan tevékenység, amit szívvel-lélekkel tesz, vagy tenne az ember, ami már nem is munka, inkább szórakozás, élvezet számára.

Ha nem törik ketté az életem, ha a képzőművészeti főiskolát elvégezhettem volna, a művészi munka sokkal értékesebb és sokkal kifizetődőbb lenne a mostaninál, s számomra az, valóban nem munkának számítana, inkább szórakozásnak. Persze, a marosvásárhelyi iskola jó alapot adott arra, hogy hasznosítsam az ott tanultakat, hogy megélhessek belőle. De én ennél többet akartam!

Most veszem észre, hogy szalad az idő, és mennyire elkalandoztak a gondolataim.

Egyik este öröm és meglepetés várt, levél és csomag otthonról. Másik jó hír, hogy Gyurka édesapja jobban érzi magát, sétálgat, ezért ismét kinyitja az üzletet. Milyen jó is az Isten, szeret bennünket, nemhiába kértem imáimban.

Harmadik kellemes meglepetés ma: levél jött Székely Kláritól. Áttelepült Magyarországra, Biharnagybajomban lakik.¹ Éppen ma jutott eszembe Erdély. Amikor a fenyvesen keresztül sétáltam hazafelé, feléledtek bennem a Marosvásárhelyen átélt szép emlékek. Istenem... három év... Egy többkötetes könyvben sem férne el, ha leírnám, ami velem az eltelt idő alatt történt.

1947. december 9. kedd

Lakás után járom a várost megint, mert innen minél előbb szabadulnom kell. Ismerősektől kaptam lakáscímekeket, egyik talán hamarosan megüresedik. Megnéztem, kedves kis lakás, különálló épületben, udvarban, új állapotban. Szoba-konyha, előszoba és kamra tartozik hozzá, lassan be tudnám rendezni magamnak. Azonnal beköltöztem volna, de sajnos, még laknak benne.

A fenyves felé jöttem haza, megkerülve a kis erdőt. Élveztem a szép fákat, magamba szívtam a friss fenyőillatot. Egész felüdített a séta, mindjárt színesebbnek láttam az életem. Jókedvre derített a csendes erdő, tiszta levegő, a madárcsicsergés. Régebben sokkal több időm jutott a szabadban sétálásra, ami nagyon hiányzik az életemből. Alaposan elfáradtam, kétszer is megálltam pihenni. Hogy mennyire legyöngültem, – nem ismerem magamra. Félek a tükörtől. Meggyötört, fáradt az arcom a megállás nélküli robottól. Én vagyok-e az, aki bele-

---

¹ Férjhez ment, férje szívgyógyász, később Balatonfüredre költöztek, két nagylányukkal éltek ott, a hatvanas évek végén a fiammal meglátogattam őket.

nézek? Ilyen állapotban haza se merek menni. Mit szólna az édes jó anyám, ha így látna? Elhatároztam, mindent megteszek, hogy ismét rendbe jöjjek, hamar össze akarom magam szedni.

Azt hiszem, ez a szerelem megmérgezi az életem. Talán nem is ilyen az igazi szerelem, hanem egy beteges, fájó érzés, amit jobb lenne megszakítani, különben semmi jóra nem vezethet. Csak azt érzem, hogy a mostani érzés mindenképpen túlzott és innen az út csak nagyon jó, vagy a legrosszabb irányba vezethet! Istenem, milyen jó volna, ha nem lennék ennyire magamra hagyatva, ha szeretteim közelében élhetnék! Ők biztosan tisztán, más szemmel néznék a helyzetemet, és tanácsaikkal segítségemre lennének. Magamban elismétlem Ady versét, amit már Marosvásárhelyen, és a háború, a front alatt is szinte imádságként mondtam el: *„Mikor elhagytak, amikor a lelkem roskadozva vittem, csöndesen és váratlanul átölelt az Isten!”* Akkor, korábban úgy éreztem, mindig kaptam segítséget. Mostanában mintha nem hallanák meg Oda-fönn a fohászatomat...

1947. december 11. csütörtök

Lenn jártam a kórházban, holnap már mehetek dolgozni. Visszafelé megint a fenyvesen vezetett az utam hazafelé. Milyen jó minden nap sétálni az erdő friss, egészséges levegőjén. Egyetlen hely ebben a füstös kis városban, ahol jó levegőt lehet beszívni.

Otthon üzenet várt. Csiszér Éva írta egy cetlire, hogy még ma délután keressem föl lakásügyben. Bár igazán fáradt voltam ahhoz, hogy még egy hosszú távot gyalogoljak, mégis fölkerestem, ki tudja, hátha jó hírekkel vár? Nem akarok elszalasztani egyetlen lehetőséget sem. Megtudtam tőle, hogy ő átköltözik az egyik tanítványához, ahol ingyen kap lakást, fűtéssel, világítással együtt. Nagy segítség ez neki. Jelenlegi szobáját nekem ajánlotta, mert nagyon jó hely, a háziasszony csendes, kedves nő. Ha erről korábban értesülök, biztos, hogy nem gondolkoznék rajta, de néhány napja kaptam két kocs

szenet. Ennek a rosszminőségű szénnek az újbóli szállítása többbe kerülne, mint amennyit ér. A háziak pedig biztos nem vennék át, mint ahogyan azt Kilvádi néni megtette. De nem vettem el a lehetőséget, – még gondolkoznom kell rajta.

1947. december 19. péntek

Már egy hete dolgozom. Ezen a héten ismét nagyon elfoglalt a munka az irodában, több napon át a fizikai munkások új kollektív szerződés-szerinti besorolását írtuk.

Következő szerdán éjjel egyig, tegnap majdnem tízig voltam bent a gyárban. Fárasztó a **sok túlóra** a napi teendők után a nagykocsis írógépen, már az ujjaimat alig éreztem. Fontos, hogy túl vagyok rajta, és jól sikerült. Magamban kuncogtam azon, hogy éppen a legfiatalabb férfikollégát jelölték ki mellém. Többen beleskelődtek a kivilágított iroda ablakán keresztül, s mikor hazafelé indultunk, még a kapus is nagyot nézett, hogy együtt mentünk ki a gyárból. De mindez engem nem nagyon érdekelt. Nőket védő rendelet ide, rendelet oda, amely kimondja, hogy nem lehet tíz óra után foglalkoztatni a nőket, lám mégis előfordul. Nem is tiltakoztam ellene, mert ki akartam köszörülni a csorbát a főnökkel szemben, mivel egy alkalommal, a betegszabadságommal kapcsolatban azt mondta, hogy cserbenhagytam az üzemet. Most busásan bepótoltam, ne legyen több oka panaszra.

Elmaradtam a kötéssel, igyekeznem kell, hogy be tudjam fejezni a mellényt, mert ezt szánom Gyurkának karácsonyra.

Még a múlt héten, kedden csomagot kaptam otthonról, kóstolóval. Volt benne minden finomság: disznótoros káposzta, hurka, füstölt-sajt, abárolt-szalonna, kenőmájás, egész héten abból éltem, sőt, még maradt sütnivaló- és kocsonyának való hús.

Csak éppen most nagyon rossz a kenyér. A házinéni adta vissza a tartozását, de ez fekete, nehéz, keletlen, olyan, mint a sár. Itt a példa az „elvtársak” által beígért „nagyobb darab finom fehérkenyérrel!” Ez a mostani vagy barna, vagy sárga, és bűdös korpa szaga van, de *se nem fehér, se nem finom, szinte ehetetlen!*

1947. december 23. kedd

Alig aludtam, mert későn feküdtem le és ötkor már föl kellett kelnem. Ma nem mentem rorátéra sem. Szabadnapot kaptam, holnap indulok haza karácsonyt otthon ünnepelni!

Első karácsonyunkat Gyurkával kettesben, kicsit korábban megünnepeltük. Földíszítettem egy kis fenyőfát, ünnepélyesen megterítettem az asztalt, szendvicseket, teát főztem, s egymásnak átadtuk az ajándékot. Gyurka örömmel bontogatta a szépen becsomagolt, saját kötésű mellényt, tőle egy sötétzöld üveg likőrkészletet kaptam ajándékul. Völegényem örömmel fölpróbálta, s nagyon örült neki.

Anyukám tegnap Nagylócról telefonált. Alig ismertem meg a hangját. Gondolkoztam, ki hívhat engem onnan, ahol nincs ismerősöm, pláne aki csak úgy letegez? Aztán amikor megkérdezte: – Te vagy az, Cicuskám? – mindjárt tudtam, hogy csak anyám lehet. Azért hívott, nehogy Szirákra, hanem Zsúnypusztára menjünk, mert ott töltjük a karácsonyt, Guszti bátyám lakásán. Még nem sikerült átköltözni, mert apuka megbetegedett. Ráadásul a kocsis lovának fáj a lába, egyelőre nem tudják kocsi elé fogni. Tehát most Pásztóig vonattal megyünk, ahol várnak kocsival. Végre, ismét egy olyan karácsony, amikor talán mindnyájan együtt ünnepelhetünk.

Karácsony Zsúny-pusztán

Zsúny-pusztá, 1947. december 24. szerda

Ma már nem kellett bemennem a gyárba, dolgozni, mert a túlóráim fejében szabadnapot kaptam. A délelőtt készülődéssel telt. Úgy határoztunk, hogy a nagyállomáson szállunk vonatra. Hosszú ideig tartott az út, és nagyon dermesztő hidegben ültünk a vonaton. Szerencsére, készültem rá, jól felöltöztem. Pásztón várt a lovas kocsi, onnan már nincs messze Zsúny. Mi voltunk az első „vendégek” Gyugyikám otthonában, mert őt ide nevezték ki tanítónak a fogságból való visszatérése után. Egyszerű, de rendes a tanítói lakás. Bandi később érkezett, egy

idevalósi bácsival, aki visszafelé élelmet vitt apukának. Ő mégsem tud eljönni, megfázott, nem mert ilyen hidegben útra kelni. Pityu is csak éjszaka érkezett meg, ezért aztán mégsem volt teljes a család létszáma az ünnepi vacsoránál, pedig mennyire számítottam rá.

Karácsony napján a szomszéd faluba, Hollókőre mentünk, a várrom aljában épült kis település templomába, ahol egy csinos fekete tanítónővel ismerkedtem meg. A falu egy régi, palóc hagyományokat őrző kis helység, vadregényes környezetben. Elnéztem az érdekes, különleges falusi viseletet. Rengeteg szoknyát hordanak a lányok, asszonyok. Olyan szépek ünnepnapon, amikor mindnyájan hagyományt őrző népviseletbe öltöznek. Amikor még Kisbárkányban éltünk, az udvarunk előtt jártak el búcsúval, Szentkútra, akkor is mindig gyönyörködtem bennük.

Nagyon sajnálom Gyugyit, mert Ilitől ugyan kapott leveleket, sorai mögött olvasva, talán kitalál dolgokat. Az a baj, hogy nem kap útlevelet, egyikük sem, hogy személyesen tisztázhassák kettőjük további sorsát. Pedig a bátyám elhatározta, hogy megnősül, amint lehet. Egyetérték vele, milyen élete lenne neki egyedül, a világtól elzárt kis településen? Amilyen kényes Ili... ha ezt tudná, hogy most hol tanít Gyugyi... nem biztos, hogy Nagyvárad után tetszene neki, bár a tanítói lakás viszonylag rendes.

Salgótarján, 1947. december 28. vasárnap

Itthon írom a naplót. Sajnos, hamar letelt az idő. Jól éreztük magunkat, csak apuka hiányzott – de nagyon. Jól kipihentem magam néhány nap alatt. Sokat beszélgettünk, derült hangulatban neveltünk, kártyáztunk, én játszottam a kiscicával. S amint letelt az idő, jó korán, kocsival vittek ki az állomásra, mert Pityu a délutáni vonattal indul tovább, korábban, mint mi. Út közben jutott idő bővebben megtárgyalni, hogy alakult a sorsa a fővárosban. Örömmel hallottam tőle, hogy végre jobb anyagi helyzetbe került, most ruhára gyűjti a keresetét. Amikor

elindult a vonat Budapest felé, nekünk még hosszabb ideig várakoznunk kellett az állomáson.

Salgótarjánba a nagyállomáson elbúcsúztam Gyurkától, én a központban szálltam le a vonatról, nem akartam bemenni hozzájuk. Ő később kerékpárral feljött hozzám, és hozta a hírt, hogy édesapja nagyon rosszul volt az ünnepek alatt, ezért táviratot is küldtek utánunk, de rossz címre, ezért nem kaptuk meg. Emiatt megint ideges volt, s ahogyan említette, otthon megint veszekedtek, amit sehogy sem tudok megérteni, miért? Vele olykor úgy bánnak, mintha kisfiú volna még most is. Azért azt mégsem kívánhatják tőle, hogy állandóan a mama szoknyája mellett üljön.

Klári, Gyurka nővére meghívott bennünket, hogy töltsük náluk a Szilvesztert. Mondhatom, hogy kitett magáért. Finom töltött-káposztával várt, de volt még rántott karaj, meg torta is. Éjjel két óráig maradtunk, hallgattuk a rádiót, a zenére táncoltunk. Hajnalban kísért haza Gyurka, és fél négy volt, mire lepihentem.

1948!

Salgótarján, 1948. január 1. csütörtök

HAMAR ELTELT egy év, el sem hiszem. Gyurka eljött értem, együtt hallgattunk misét, utána a szüleihez mentünk, boldog Új esztendő-t kívánni. Lehet, én vagyok a hibás, de nem éreztem jól magam náluk. Mindig megbánom, ha lemegyek. Megint veszekedéseknek voltam fültanúja; ilyenkor legtöbbször Gyurka is egészen másként viselkedik. Ilyen otthont igazán nem kívánok magunknak, de még az ellenségeimnek sem. Inkább várok és várok! Ahányszor náluk vagyok, ottlétemkor csak azt szeretném, hogy minél előbb megszabaduljak tőlük! *Sajnos, rosszul kezdődött az újesztendő!* Összevesztünk. Úgy néz ki, az egész év így fog eltelni?

Szombaton Gyurka születésnapomra, igaz, megkésve, egy nem valami mutatós küllemű dió- és egy mákdarálót hozott ajándékba! Talán láthatta, hogy nem szerzett nagy örömet vele. Én túlságosan hétköznapi dolognak tartom ilyen használati tárgyat ajándékozni. Egy nő mindig jobban örül bármilyen „nem praktikus” dolognak, valami csekélységnek, pár szál virágnak, édességnek, csecse-becsének, kis emléktárgynak... Ami kell a háztartásba, azt előbb-utóbb úgyis meg kell vásárolni. Nos, ez a nap sem sikeredett valami jól.

1948. január 13. kedd

Repül az idő, délutánonként kis terítőket horgolok vékony-szálú horgolócérnából. Annyi kézimunkám lesz, hogy majd belőlük akár kiállítást is rendezhetek. Időm akad bőven, mivel Gyurka is ritkábban jön látogatóba.

Magamban leltározok: leendő otthonunkba lassanként már sok mindent sikerült beszereznem. Elégedett vagyok, mert 500 forint havi fizetésre terjesztettek föl. Ennyit akármelyik munkahelyen nem kapnak! A napi megélhetésre, rezsire elegendő lesz 200 és marad 300 forint minden hónapban komolyabb beszerzésekre. Tavaszra szeretnék egy kerékpárt vásárolni. Gyurka akar nekem összeállítani egy fehér gépet!

Egy kosztümöt készíttetek magamnak, és veszek egy háló-ingre való anyagot. Csak az a bökkenő, hogyan tudom megoldani az ágyneműhuzatnak való anyagot, amit csak jegyre lehet kapni.

1948. január 17. szombat

Bevásároltam a fél hónapra kapott 270 forintból. Ezen belül megkaptam a január elsejéig visszamenőlegesen járó összeget, és 52 Ft túlorapénzt. Vettem egy meleg nadrágot, hálóing anyagot, pamutokat horgoláshoz, és egy csomó apróságot. Az élelmiszer-jegyekre most semmit sem lehetett kapni.

Hétfőn nagyon álmosan ébredtem, ráadásul fáj a fejem, de ezen nem csodálkozom a tegnapi nap után. Ugyanis szépen indult a napom, de sajnos, csak az eleje. Otthon voltam, pihen-

tem, olvastam. Bébivel elhatároztuk, hogy este hétkor elmegyünk a kultúrházi műsoros estre. Út közben azonban találkoztam Gyurkával. Gúnyos megjegyzést tett: „nagyon jól fog tenni, két óráig állni”... Mindig, mint általában, ha valahová készülünk, most is igyekezett már előre elrontani a hangulatot. Bent a teremben egy ismerős tanítónő állt előttünk a vőlegényével. Szinte fájt a szívem, mert olyan helyesek voltak együtt. Ők is úgy kerültek össze, szinte semmijük sem volt, mégis boldogulnak, s látszik rajtuk, hogy megértik egymást. Amikor Visnyovszky: Palika című darabja ment – annyira tetszett, és olyan megható, hogy elsírtam magam.

Nekem pedig különféle megjegyzéseket kell elviselnem Gyurkától és a családjától is. Amikor arról volt szó, hogy várunk kell az esküvővel, mert nincs meg a kelengyém és bútorom. „Kedves” családjának egyik tagja szó szerint azt mondta: „Anélkül pedig nem vesznek el egy lányt!” És nem az első ilyen megjegyzést hallottam már tőlük. S pont ők tesznek ilyen megjegyzéseket, amikor én jól fizető állásban vagyok, kedves vőlegényem üzlete pang, s nem hoz jövedelmet.

Amikor kilátásban volt egy kis lakás, beszélgetés közben azt mondta Gyurka nekem, ne törődjek vele, mit mondanak, majd az üzlet eladása idején megmaradó összegből vesszünk bútort. De ez – sajnos – nem sikerült. Nála is változott a helyzet: az üzlet nem megy, és a Bányánál remélt állása is reménytelen. Neki sem úgy sikerült, ahogyan számított rá.

Másik alkalommal tervezgetés közben ismét szóba került ez a téma, és azt mondtam, hogy talán én meg tudnám venni a konyhabútort, igaz, akkor ismét mindent meg kellene magamtól vonnom. És ekkor már egy szóval sem említette, hogy ne törjem magam, majd együtt megvesszük, mintha elfelejtette volna, amit korábban önként följajánlott. Ezért neki is az a véleménye, hogy egyedül a lány dolga megszerezni mindent a háztartáshoz? Micsoda régimódi gondolkodás, abból az időből való, amikor a nőt a férj tartotta el. Ma viszont már nagyon sokan munkaviszonyban állnak, rendszeres jövedelmük van, s

azzal járulnak hozzá a közös megélhetéshez. Ezért keserű szájjal vettem tudomásul a hallgatását, és nyilván megbántottam azzal a megjegyzéssel, hogy nem ezt ígérted! Nem volt szándékomban megbántani, hiszen ismerem a gondjait, csak tudtára akartam adni, hogy nekem milyen rosszul esik a viselkedése, mert nem érdemlem meg tőle ezt a bánásmódot. Később mindketten komikusként találtuk a hiábavaló vitát, mert neki megfájdult a szíve, nekem meg a fejem.

Kedves kolléganőm: *Kovács Malvinka január végén tartotta esküvőjét* a Ferencesek templomában. Malvinka a Nagyirodán dolgozik, azóta ismerem, amikor az igazgató úr ideiglenes jelleggel egy időre oda áthelyezett. Mint mindig, most is nagyon szépen megrendezték a szertartást, kórusunk szerepelt ének-számokkal.

Már január végén tartunk, rég' nem írtam a naplómba, annyira elfoglalt vagyok. Most olvastam el a „*Kaméliás hölgy*”-et. Eleinte undorodtam a könyv rideg és émelyítő stílusa miatt, de a vége annyira meghatott, hogy megsirattam a főhőst.

Gyugyitól levél jött, végre, visszamenőlegesen megkapta az elmaradt járandóságát. Mint mondja, már csak az a gondja, mire költse el? Piroskától is jött levél: Nagyszabású Piroskanapot tartottak, ő is egyszerre kapta meg a kéthavi fizetését, és a pénzét a fővárosban fogja elkölteni.

Ingyen dolgoztatnak

1948. február 1. vasárnap

Mondhatom, tegnap „örvendetes” hírrel leptek meg, mivel kirendeltek a II. MKP konferenciájára, gyorsírónak. Az biztos, hogy szép vasárnapot rendeztek nekem a mai napra!

A reggeli mise helyett mehettünk dolgozni. Ráadásul jól kitoltak velem, mivel arról volt szó, hogy csak délig osztnak be, mégis este hatig tartottak ott. Délután már nehezen ment a

munka, fáradtak voltunk. Közben azzal szórakoztunk, hogy magunknak külön följegyeztük a jó „bemondásokat”, amin közben kuncoghattunk. Sáríka már attól félt, hogy félreérthetik a derült hangulatunkat.

A templom felé indultam haza, benéztem, de már vége lett a misének és a litániát mondták. Elgondoltam, milyen más lenne, ha az ilyen összejöveleteket misével kezdenék. De ott mindenről szó esett, csak szellemi vagy lelki szükségletekről nem. Nem érzik a hiányát? Micsoda emberek ezek?

Hétfőn egész délelőtt szédelegtem a fáradságtól. Elmúlt a hét úgy, hogy nem pihentem ki magam. Ha arra gondolok, hogy a teljesen betelt füzetet gyorsírásból át is kell majd tenni gépbe, hány oldal lesz abból? Tehát a munka javarésze még hátra van...

Főnököm megjegyezte: – Jó, hogy ott volt tegnap, mert legalább láttam egy csinos nőt is!

Tud az öreg bókolni! – Igen, az egyik hölgy csinos volt. – feleltem neki, savanyú ábrázattal.

Munka után Sacival az Oltáregylet teadélutánjára mentünk, ahol bőven akadtak ismerősök, találkoztam Valikával, Gizivel és Csiszér Évával. Változatos műsort adtak, jó hangulatban telt az este. Mivel a házinéni ma nem főzött, nagyon éhes voltam, két adag virslit rendeltünk Sacival, ami nagyon jól esett mindkettőnknek. Nem volt már kedvem tovább maradni, inkább siettem volna haza, viszont egyedül nem akartam nekivágni a hosszú útnak, ezért kivártam, amíg a házinéni is készülődni kezdett. Majdnem éjfél volt, mire hazaérkeztünk.

1948. február 3. kedd

Világundorom van! – Fáradtan ébredtem, és az irodában is nehéz napom volt. Telefonáltam az üzletbe; Nellivel beszéltem, mert Gyurka még nem érkezett vissza. Kértem, ha Annuska néni bemegy, mentsen ki nála a vásárnapi elmaradásomért.

Utálok az egész gyárat! Meddig kell még eltűrnöm a durvaságokat? Meddig rángatnak még? Mikor lesz már végre emberhez méltó életem?

Mikor szabadulok meg attól a rettenetes lakástól? Úgy félek ott, minden éjszakára bezárkózom. A múltkor egyszer arra riadtam föl éjjel háromkor, hogy valaki nyitogatja az ajtót! Ijedtemben alig találtam a villanykapcsolót. Amíg kerestem, mintha bezárták volna az ajtót. Felkeltem, és kulcsra zártam. Kilvádi néninél a lakás felől mindig nyitva tartottam az ajtómat, sosem kellett attól félnem, hogy azt valaki nyitogatni fogja. Csak olyankor mentek a szobámba, amikor már elmentem, s takarítani, vagy ha télen be akartak fűteni a kályhába. De olyan soha sem fordult elő, hogy a holmimhoz hozzányúljanak!

Itt pedig mindnyájuktól félek. A fülemben szinte dobolnak a veszekedések, durva kifejezések: „megöllek”, „meggyilkolalak”... És én már mindent föltételezek róluk. Csupa hisztériás bolonddal vagyok körülvéve. Ha itt maradok, környezetem hatására lassan én is asszimilálódok hozzájuk...

Szerdára-virradóra egész éjjel rosszul aludtam, utána is nyugtalan maradtam. *Almomban Gyurkát láttam.* Vadászni ment társasággal. Láttam, amint reggel megérkezik, vállán vadászfegyverrel. Egy csúnya, nagyfejű pecsétgyűrűt húzott az ujjamra. Később Pirkót láttam, amint utazásra készül. Felébredve olyan érzés vett rajtam erőt, hogy megcsal, ami igazán nem volna szép tőle.

Az irodában Sárikával nekifogtunk a nagy munkának: a gyorsírást kezdtük áttenni gépbe. Ő nem meri áttílizálni a szöveget, pedig ez együtt jár a gyorsírás áttételével. Nem lehet mindent pőrén, szó szerint leírni, mert esetenként írásban rögzítve igen furcsán hatna, ami szóban elhangzik.

Gyurka telefonált, hogy délután korán értem jön a gyárhoz, kért, várjam meg, vele együtt megyünk haza. Ránézek az órára, már majdnem hét óra, és még mindig nem jött értem. Az elmaradására vajon megint mit talál ki? Hazamentem egyedül.

Otthon vacsorát készítettem, azzal vártam. Nem jött. Fáztam, és fáradtnak éreztem magam, ezért kilenckor lefeküdtem. Nyugtalanul aludtam.

Eszembe jutott, hogy mostanában Gyurka megint többször említette, hogy tartsuk meg az esküvőt, de nem az én hibám, hogy csúszik az ideje, mert nekem van rendes, biztos állásom, neki kellene már végre rendezni az ügyeit!

Vasárnap éjjel nagyon szépet álmodtam és ilyenkor nem szeretek fölébredni. Vőlegényem karjaiban tartott, az ő hangja ringatott álomba: azt mondta: édes kicsi feleségem... Álom, álom édes álom... Csak fölébredni rossz, rádőbbsenni a valóságra.

Azon gondolkoztam, milyen nehéz az igazság útja. Nekünk megoldhatatlan gondot jelent egy kicsi otthon megteremtése. Aki lop, csal, aki a másikat eltiporja, – s emiatt még csak lelkiismeret furdalást sem érez – annak megvan mindene. Előttünk pedig csak a nehézségek, a leküzdhetetlen akadályok tornyosulnak. És ki tudja, mi jön még ezután?

A napokban tudtuk meg, hogy „rendezik” a fizetésünket, sajnos nem fölfelé, hanem lefelé, mivel megszüntetik a természetbeni juttatásokat: szénhez pótlást, lakbér-kiegészítést, stb. De ez még nem elég a mai napra! Egyik „nagyfejű” kollégának eszébe jutott, hogy ő másként akar dolgozni. Ezért áthelyezték az üvegfalat, és most minden a fejetetején áll az irodában. Persze ő elfoglalta a kényelmes, legjobb helyet, mit sem törődve a többi kulival. Én például rosszabbul jártam. Pedig ahogy körülnéztem, mindenkinek mennyi szívfességet tettem, bármilyen – magánmunkát is – elvégeztem nekik, ha kértek rá. Hálát ugyan senkitől nem kértem, de nem is kaptam viszonzásul soha. Most megmutatta mindenkinek az igazi arcát. Érthetően nagyon rosszul esett. Még ebédelni sem tudtam. A bőjtről eszembe jutott, hogy ma van hamvazószerda, és én nem mehetttem templomba.

De még nincs vége. Ha így kezdődik, egymás után a rosszabbnál rosszabb események váltják egymást. Ma, amikor tejért mentem, azt mondták, hogy apad a tehén teje, nem sokáig tudnak nekem adni. Pedig ez tartotta bennem a lelket, mert az ebédkosztom olyan gyenge minőségű, hogy föltétlenül pótolni kell valamivel.

Bánatunkban elhatároztuk Szamecz Ilonkával, hogy moziba megyünk. Kedves, könnyű filmet forgattak, a „Mackó” c. darabon kicsit fölvidultunk, s elfeledtük napi gondjainkat.

1948. február 13. péntek

Csomagot kaptam otthonról, hívnak, várnak. Elhatároztam, hogy megyek, mert mostanában itt úgyis minden ellenem esküdött. Harmadik napja nem kaptam kenyeret. Ez is másként ment Kilvádi néninél. Ő mindig gondoskodott róla, nekem is elhozta a sajátjával együtt a jegyre járó adagot. Akarva-akaratlanul böjtölök. Tízórára kértem kölcsön két szelet kenyeret, mert egész nap nem bírom ki éhesen a gyárban. Egy-két pohár tejen lézengtem egész nap. Még jó, hogy találtam a hazai csomagban süteményt, abból viszek holnap tízórára egy-két szeletet.

Úgy érzem, Gyurka elhanyagol, benne is csalódnom kell, mert egész héten nem látogatott meg. Persze, azt hiszi, hogy már régen együtt járunk, menyasszonya vagyok, nyeregben érzi magát. Nem szép tőle, hogy így viselkedik.

Szombat. Valóságos „utazási lázban” égek. Még este előkészítettem minden szükséges holmit az utazáshoz. Bementem dolgozni, az útításkámat is magammal vittem, és a portásnál hagytam a kapuban. Szabadságot kértem, alig várom, hogy mehessek, abban reménykedve, hogy háborgó lelkem otthon kicsit megnyugszik. Munkaidő előtt, korábban szeretnék indulni.

Levelet írtam Gyurkának, remélve, hogy nem lesz az üzletben, menet közben beadtam Nellinek. Valóban, nem találtam ott, ezért Nellit kértem, adja át neki. Kíváncsi vagyok rá, mit szól majd a hozzá? Titkon úgy reméltem, hogy addig, amíg várakozom, kijön az állomásra, de hiába meresztgettem a szememet, nem láttam. Lehet, hogy még el se olvasta a levelet.

Szirákon

Szirák, 1948. február 15. vasárnap

A KIS KÁPOLNÁBA Apukával mentem misére. Olyan kicsi az egész, mint Salgótarjánban az apácáké.

Igyekszem nem gondolni Salgótarjánra, semmire és senkire. Csak átadom magam annak a jóérzésnek, hogy „itthon vagyok”. Különös boldogsággal tölt el az a gondolat, hogy szüleim jól érzik magukat, végre, révbe értek. Hálát adok a jó Istennek, hogy ilyen jó helyre kerültek.

Szép helyen, egy magaslaton van a lakásuk, közvetlenül a nagy kastély mellett, egy különálló épületben. Nagy terület tartozik hozzá, a lakás előtt terebélyes virágoskerttel. Nem messze, a kerten túl lakik egy kis épületben az iskola gondnoka, akinek a felesége segít anyukának a háztartás nehezebb munkálatainál. Végre, ismét van valaki, aki segít neki. Egy kis kapun keresztül lehet átmenni hozzájuk. Tulajdonképpen egyetlen közeli szomszédjuk.

Széles, fedett, mozaiklappal burkolt folyosóról lehet bejutni a lakásba. Nagy előszobából jobbra a konyha; ebből nyílik a tágas kamra, balra egy nagy, L-alakú szoba függönnyel elválasztva. Akár két kisebb szobának is megfelel. Ennek egyik része apuka dolgozószobája, benne nagy íróasztallal, székkal, iratszekrény, körben könyvespolcokkal. A másik, a tágasabb rész délkeleti fekvésű nappali szoba. Itt van egy rekamié, és kétszemélyes ülőbútor, amely ágynak nyitható. Én szoktam ott aludni, amikor látogatóba megyek hozzájuk. Van benne egy nagy ovális asztal, amit akár tízen is körül ülhetnek; baráti kártyacsatákra is kitűnően alkalmas, és elfér a szobában még egy kis dohányzóasztal is, két kényelmes fotellel.

Szemben nyílik szüleim hálósobája, a gyönyörű nagy főúri, most elhanyagolt parkra néző ablakkal.

Persze, szüleim még nem rendezkedtek be teljesen, de apukám – mint a 24 tanerős általános iskola igazgatója – szép fizetést élvez. Abból biztosan hamarosan megvásárolhatják a

hiányzó bútorzatot. Egyébként szolgálati lakás, a háború előtt a grófék egyik főtisztviselőjének lakásául szolgált. Az épület előtt kis park, virágoskert terül el, tele régebben telepített díszbokkal. Még így elhanyagoltan is szép látványt nyújt. Elképzelem, milyen lesz majd tavaszon, nyáron. Apukám rózsákat akar telepíteni, és a végigfutó keskeny járda melletti részt tulipánokkal fogják beültetni. A kastély körüli parkot nagyon megviselték a háborús események, sok értékes fát kivágtak (nyilván fűtéshez), az egész gondozatlan.

Jóval távolabb esik innen a hatalmas kastély, amely a bokroktól, fáktól innen alig látható. Jelenleg a kastélyt traktoriskolának (!) használják.

A képen a gyönyörű kastély épülete és a park látható, amely a történet idején teljesen lepusztult állapotban volt, nyomorúságos háborús nyomokkal mindenütt.

A helybeliek elmondása szerint a főbejárat előtti széles, emeletmagasságú lépcsőn az országot megszálló orosz katonák lovakat (!) vezettek fel az épületbe, és a gyönyörű nagy fogadótermet istállónak használták. Visszaemlékezem, hogy front alatt az orosz katonák folyton azzal dicsekedtek: „szovjet kutúúúra...” milyen nagy, még mutatták is széttárt karokkal! Ezen a helyen olyan volt a kultúrájuk, ahogyan levizsgáztak belőle.

Az iskolaépület a lakás fölötti emelkedőn épült, korábban az a földszintes, úgynevezett „kiskastélyt” alakították át iskola céljára. Előtte fedett, széles mozaiklapos folyosó fut végig, a

tantermek tágasak, sok tanítóval működik. A lakáshoz közel fekszik, mondhatnám, néhány lépésre a természetes, élő bokrokkal bekerített részen, egy kiskapun keresztül lehet az iskola tágas udvarába jutni.

Az egész terület (tehát a nagykastély, a kiskastély) vagyis az iskola és az igazgatói-, valamint a gondnoki lakás elkülönül a községtől.

Délután „kulturversenyen” voltunk, ahol apuka zsűritagként vett részt. Már személyesen ismerem a tantestület nagy részét. Úgy érzem, hogy apám közmegebecsülésnek örvend. Este látogatóba mentünk az evangélikus pap családjához. Hozzám hasonló korú lányukat, Zsuzsát nem találtuk otthon, éppen Budapesten tartózkodott. Hazaérve, meglepetésben volt részünk.

Alig értünk haza, kopogtattak az ajtón. Nem tudtam mire vélni, anyuka nevetésben tört ki. Én háttal álltam, nem tudtam, mi tetszik neki annyira, kit fogad ekképpen? Hátranézve, Gyurka áll mögöttem. Ez tanúbizonysága annak, hogy mégis szeret. Odasúgta nekem: – A levélért számolunk!

– Ha, ha, de megijedtem!

Kedden letelt az aranyszabadságom! Gyurkával együtt megyünk haza, Jobbágyiig motorral, amivel jött, tovább vonattal. Nagyon rossz elmenni, itthagyni szüleimet, azt a sok mindent, ami együttvéve jelenti most az otthont. Átköltöztették Dikk kutyust és a kiscicát, a pulykákat is, a Terkáék baromfiudvarában jól elférnek.

Olyan jó itthon, – elhatároztam, hogy a két hét nyári szabadságom minden napját itt fogom tölteni.

Levél apukától

Salgótarján, 1948. február 20. péntek

Csodálkozva, és kíváncsian bontottam fel, mi lehet az a fontos dolog, amit ilyen sürgősen tudtomra akar adni? Hiszen csak néhány napja érkeztem haza tőlük! Életem egyik legszo-

morúbb levelét tartom a kezemben. Lényege, hogy a családnak nem tetszik Gyurka, úgy látják, hogy nem hozzám való. Ezután apám felsorolja az érveit. Leírom szóról szóra. Így szól a levél:

„Kedves Katakám! – (Általában így szólít engem.)

Gondolom, csodálkozol azon, hogy most voltál itt, és én máris írok neked. – Az ok egyszerű: nem volt alkalmam, hogy élőszóval elmondhassam neked azt, amire már hosszú hónapok óta készülök. – Most örültem, hogy jöttél, de a Gyurka váratlan jövetele felborította a tervemet.

Ne haragudj azért, amit alább írni fogok, de mint apának, kötelességem ezt megtenni. Sohasem szóltam bele a dolgaitokba, és most sem akarlak befolyásolni, de hogy figyelmeztesselek, az elemi kötelességem.

Röviden összefoglalva: Gyurkát nem tartom alkalmasnak arra, hogy a férjed legyen. Az én véleményem ez volt az első napon is, és ez ma is. – Hogy miért? Nem olyan embertípus, aki nekem szimpatikus. Mellékesen megjegyzem, hogy ugyanez a testvéreidnek, Gyugyinak, Pityunak és Bandinak is az ösztönszerű megállapítása. Tudja Isten, de nem olyan emberfajta, aki közénk illene.

Gondolom, hogy részletesebb magyarázatot kívánsz, tehát ha belefogtam, teljesen őszinte leszek.

Gyurka jelenleg megjelenésre úgynevezett jóképű fiú, de én emberismeretemenél fogva jóval, évekkel előrelátok. 5-10 év múlva tipikus elpuhult, kigömbölyödött nyárspolgárforma lesz, és éppen olyan alak, akiket az asszonyok nem nagyon szoktak kedvelni. – Ennyit az alakjáról.

A természete elpuhult, panaszkodó, nyűgös, követelőző, stb. – Egy pattanás, egy tüsszúrás, egy karcolás esetén nagy beteget megillető ápolást kíván majd, és el fogja várni, hogy egy enyhe hasmenés esetén szánakozva, odaadón ápolj. – Önmagát fogja mindig a központba állítani, hogy minden és mindenki körülötte forogjon: mellette te társadalmi életet élni nem fogsz soha.

Szellemi színvonala soha sem fogja elérni a tiédet, a szellemileg alacsonyabb rendű férfi pedig sohasem érték, később önmagadat fogod megvetni ezért.

Nem társaságbeli férfi, nem tud alkalmazkodni a különböző helyzethez, központ akar lenni, de ehhez nincs tehetsége, ez hári-jánoskodásra készíti, és nincs kiábrándítóbb egy asszonyra nézve, mint ha a szeretett férfi neveltség tárgya.

Írhatnék még erről, de a személyéről ennyi is elég.

Nézzük most más oldalról. – Tudod, hogy elég jó emberismerő vagyok, s még politikai téren is évekkel előre látok. – Így jól látom azt is, hogy neki soha, semmiféle pályán nem lesz olyan jövedelme, mint neked, kenyérkeresőnek, családfenntartónak nem alkalmas. Családotokban ezen a téren is te lennél az erősebb fél.

Üzlet? – Soha nem volt, és nem is lesz jó kereskedő. Ha nyitott szemmel jársz, láthatod, hogy üzlete évek óta nem fejlődött. Mások üzlete még ma is nő, fejlődik, az övé stagnál. – Hidd el nekem, hogy nem a családja, betegség, stb. annak az oka. – De neki sem a jelenlegi, sem pedig más rendszer alatt virágzó üzlete nem lesz soha. – Legmagasabb, amit neki jósolhatok jó konkurencia mellett: házaló varrógép- és kerékpárjavító.

Egy maradna még, hogy ő is hivatalnoki pályára lép. – Eltekintve attól, hogy a hozzá hasonló típusú férfiakat a hivatalfőnökök nem szeretik, képzettsége miatt a fizetése mindig alacsonyabb lesz, mint tiéd, ez nem egészséges állapot.

Kislányom! – Ne haragudj ezért az őszinteségért, de ez kezdet óta a begyemben volt, ki kellett tehát adnom. Szándékom most sem az, hogy befolyásoljalak, tégy mindent akaratod szerint. Távolság áll tőlem, hogy ha valóban szeretitek egymást, szétválasszalak. De nem vethe- ted majd a szememre, hogy nem volt, aki figyelmeztessen. Én most megtettem, amit kötelességemnek tartottam. – Bocsáss meg, ha esetleg ezzel fájdalmat okoztam.

Sokszor csókol:

Apu.”

Ezt tartalmazza a levél... Nem tudok hozzáfűzni semmit, csak azt, hogy vérző sebet ütött rajtam akár így, akár úgy alakul a helyzet. Azóta nem találom a helyem. Tudom, érzem, hogy apámnak sok mindenben igaza van, hiszen sok mindent bőrömről éreztem, mégis nagyon rossz érzés. Valóban elronta- nám az életemet?

1948. február 24.

Napokig tépelődtem magamban és gondolkoztam a levél tartalmán. Tény, már nekem is voltak olyan gondolataim, családjunk világnézete és az ő családjuk nézetei között ég- és föld a különbség. Egészen más neveltetést kapott. Ha csak arra gondolok, hogy nálunk nem sokat számít az adott szó, esetenként az igazmondás, ami nálunk viszont mindig szent dolognak számított. Ezeket a nagy különbségeket át lehet-e hidalni, később nem lesznek-e ezekből olyan ellentétek, ami esetleg megváltoztatja az érzelmeinket?

Vagy ha arra a beszélgetésre gondolok, amikor egyszer valamin összekaptunk, és azt mondtam neki, hogy hagyjál békében, ha nem tudsz megalkudni azzal, amin én nem akarok változtatni, akkor inkább hagyjuk abba az egészet.

Elsápadt és csendesen azt mondta: – Cicuskám! Erre gondolni sem akarok. Ha elhagysz, én tovább élni sem akarok! Mindez olyankor történt, amikor nálunk otthon csúnya, nagy veszekedés közepette, éppen őt okolták mindenért, amikor nagyon el volt keseredve. Ez jutott eszembe, amikor apám levelét elolvastam. Egyébként mi a „kis-eljegyzésünk” alkalomával szent fogadalmat ígértünk egymásnak arra, hogy egymáshoz tartozunk. Ezt én szegjem meg? Mindenképpen mérlegeltem a helyzetet. Úgy érzem, nemcsak hozzá lennék hűtlen, ha elhagynám, de magamnak is rosszat tennék vele. Miért dobjam el ezt az érzést, mikor ez életemnek egyetlen kellemes sugara. Maradjak egyedül, szeretetlenül? Örökké üresség tátongna bennem. Hogy ne szeressem őt tovább? – Nem volna semmi baj, csak egy kicsit, csak icipicit meg tudna változni! Ha összekötjük az életünket, neki feltétlenül alkalmazkodnia kellene családjunkhoz, mivel úrilányt választott. Én már eddig is sok mindenről lemondtam a kedvéért, most rajta lenne a sor.

Aztán nagyot lélegeztem, leültem, és válaszoltam mindenre, részletesen. Az egymásnak adott fogadalomra hivatkoztam. Nem tudom, hogyan látja az én szemszögemből és lesz-e egyáltalában válasza rá.

Legközelebbi hazalátogatásom alkalmával a levelem tartalmáról beszéltünk. Apukám csak annyit jegyzett meg: az ilyen ígéret nem ugyanaz, mintha már házasságot kötöttetek volna. Egy ilyen találkozást tévedésnek kell minősíteni. A szerelem hege pedig begyógyul, mihelyt új ismeretségre teszel szert. Én ezt akkor nem tudtam megérteni, pedig szinte szóról-szóra, ugyanezt mondta nekem korábban házfőnök atya is, kevés eltéréssel...

Felvettem a kapcsolatot Guszti bátyámmal, megmutattam neki a levelet. Azt mondta: Katikám! Ez a te ügyed, saját életedről kell döntened! Gondold meg jól a dolgot, és úgy cselekedj, ahogyan neked a legjobb.²

A levél óta magamban sokat töprengek és inkább minden szabadidőmben olvasok, igyekszem magam úgy lefoglalni, hogy erről a témáról eltereljem a gondolataimat.

Most fejeztem be egy kis horgolt terítőt, húsvétig már nem akarok új kézimunkához kezdeni. Festeni fogok; vásároltam 36 forintért festéket, rajzpapírt, meg más szükséges kelléket hozzá. Húsvéti lapokat akarok festeni, mint Marosvásárhelyen diákkoromban, ismerőseimet ezeken fogom köszönteni, mint akkor.

Csomag érkezett otthonról. Megkaptam a kötött kosztüm darabjait. Anyukám igazán jó szabásminta alapján kötötte. Úgy néz ki, mint a finom vékony szövetanyag. Olyan boldog vagyok! Már beadtam festésre. Csak szépen sikerülne!

Komoly viták

1948. február 25. szerda

Újabbán megint igen gyakran veszekszünk Gyurkával. Jó volna, ha végiggondolná, mostanában mi megy bennem végbe!

---

² Bár ő is határozottan ellenezte volna a kapcsolatunkat, talán meggondolom magam, és véget vetek mindennek. Talán kár, hogy nem igyekeztem Pityuval és Bandival is tisztázni, mi a véleményük, mivel később rájöttem, hogy nekik sem tetszett a választásom.

Megint szó esett az esküvőről, azt mondta, lehet, hogy másik lakásba költöznek, ahol mi is elférnénk. Arra kért, lakjunk náluk legalább egy ideig az esküvő után. Én ebben a kérdésben hajthatatlan vagyok. Ragaszkodom ahhoz, hogy új életünket saját, különálló otthonunkban kezdjük. Nem akarok sehol vendégként élni. Nem akarom, hogy már a kezdő lépésünk rossz legyen. Előbb-utóbb úgyis csak baj lenne belőle. Ezt én el akarom kerülni. Gyurka azt mondja, azért akarom ezt, mert nem szeretem a szüleit. Ez nem igaz. De akár hogy is vesszük, más a felfogása az idősebb nemzedéknek, mint nekünk. És más a világ, amiben ők élnek. Azt pedig nagyon jól tudhatja, hogy nem vagyok én olyan angyali-szelíd természet, sem bábu, hogy mindenben mások akarata szerint éljek.

Abból is vita kerekedett, és nem egyezett a véleményünk, mikor arra kért, hagyjam ott az irodai munkámat – a jól fizető állásomat! – és az üzletben dolgozzam én is! Nagyot néztem, el se akartam hinni, hogy ilyesmi megfogant az agyában! Mit tudnék én ott csinálni, hol alig fordulnak meg vásárlók, ahol csak örködhethnék, vagy netán takarítanék?

Nagyon elkeserítette, amikor határozottan kijelentettem, hogy nem érzek hozzá kedvet, és eszem ágába sincs, hogy házasságkötésünk után otthagyjam az állásomat, ahol a munkámat jól megfizetik, amiből mg lehet élni. Ezt sehogy sem értette, ezért nem is igyekeztem tovább magyarázni, miért döntök ilyen határozottan. Csak gondolatban fogalmazódott meg bennem, hogy nem óhajtok napokon át ott ülni egy koszos, szűk- és sötét üzlethelyiségben, ahol szerelőmunka is folyik, hogy feladatom legyen a takarítás, s netán majd nekem tegyenek szemrehányást, *ha nem tudom föllendíteni a boltjukat!* Ő nem gondol arra, hogy miből élnénk meg, – talán az üzlet teljesen bizonytalan és labilis jövedelméből?

Éreztem, hogy nagyon bántja a határozott álláspontom.

Próbáltam gondolatban magam a hallottakhoz szoktatni, de ez csak akkor volna lehetséges, ha teljesen bíznék abban, hogy megváltozik, mert akkor a szeretet átsegítené a nehézségeken.

Közben rettenetes rossz érzéseim támadtak, folyton eszembe ötlött apám levele, és nagyon elkeseredtem, mennyire előrelátóan fogalmazott.

1948, február 26. csütörtök

Bejelentkeztem a Pogáts-féle kifőzdébe, már szombattól kezdve ott ebédelek. A hely nem idegen számomra, Saci kolléganőm, akivel rég' jó viszonyban vagyunk, oda jár kosztra, elégedett vele. Együtt fogunk ebédelni, és ha kapnánk alkalmas lakást ketten, együtt is lakhatnánk, a kiadás megoszlaná kettőnk között.

Azért döntöttem így, mert sosem kapok rendes ebédet, nem úgy, mint Kilvádi néninél. Sajnos a jelenlegi helyemen csak ott károsítanak meg, ahol tudnak! A mosást elvállalták, amikor odaköltöztem, hiszen mosdótálban, szűk szobában, ahová messziről kell a mosdóvizet is hozni, hogyan lehetne mosást végezni? Mióta itt vagyok, öt hónap óta egyszer volt náluk ún. „nagymosás”, pedig ötven vannak! Ennek ára és a takarítás – benne van a kialkudott, havi bérben. Csak azt nem értem: ők nem járnak tiszta holmiban? Nem tudom, hogyan oldják meg? Jó lenne, ha sikerülne rendes lakást találni benn a városban, hogy végképp búcsút mondhassak a Jónásh-telepnek!

Korán feküdtem le, mert tegnap nem tudtam magam kialudni. Érdekes könyvet olvasok, de többször kiesett a kezemből, míg végül nem kísérleteztem tovább, megadtam magam az álomnak.

Pénteken hajnali négykor ébredtem. Érdekes álmot láttam: Menyasszony voltam, gyönyörű fehér hímzett, csipkés ruhámban olyan boldog voltam. A vőlegény ölében vitt be a szobába, és szeretettel dédelgetett. Miért álmodom én ilyen szépeket, mikor mindez olyan messze van még tőlem? Lassan már egy éve lesz, hogy a menyasszony lettem, és minden rendezetlen közöttünk.

1948. március 3. szerda

Tegnap megint későn jött Gyurka, – haragudtam rá, mert miatta nem tudom magam rendesen kialudni, hiszen korán kezdünk a gyárban. Egyébként tudja nagyon jól, hogy nem bírom elviselni, ezért sokszor összevesztünk, meg se tudnám határozni, hányszor – és nem használ, hiába figyelmeztetem. Nem törődik azzal, hogy egyedülálló nő vagyok, albérletben élek, rossz fényt vet rám. Neki kellene legjobban vigyáznia ilyen részletekre. *Alaposan összevesztünk megint.* Ez különben mostanában gyakran ismétlődik. Annyira ment a dolog, hogy végül ki akart békülni, magához rántott, hogy megcsókoljon, mire én idegesen azt mondtam, eressz el, nem bírlak elviselni! Persze, hogy elengedett... és elment... és ez engem most különösebben nem bántott.

A történetek után napokig felém se nézett, de nem bántam. Neki éreznie kellene, hogy mi megy végbe a lelkemben, gyöngédséget várnék tőle, megértést, hogy megbízzam benne. Úgy érzem, teljesen cserbenhagy az erőm, és már nehezen tudom elképzelni a közös jövőnket is. Kétségeim között elkezdtem levelet írni házfőnök atyának, aztán elvettem a gondolatot. Olyan személyes dolgok volnának benne, amiket inkább csak közvetlenül lehetne megbeszélni. Nem is tudom, mit tegyek, teljesen tanácstalan vagyok. Lassan eltávolodunk egymástól, már megint nem jár velem a templomba sem.

Ma a kifutó kislányt, Gizit tanítottam gépelni. Amit ezért kapok, abból különféle apróságot akarok vásárolni.

A kötött kosztüm festése jól sikerült, szép mogyoróbarna színű lett. Olyan finom a kötése, mintha gyári szövetből szabták volna. Ilyen gyönyörűn kötni csak az én anyukám tud! Az anyagot már átvittem a varrónőhöz. Milyen jó lesz, ha elkészül tavaszra!

1948. március 5. péntek

Első péntek, – reggel sietve lépkedtem a templom felé. Mielőtt sikerült néhány szót váltanom az új házfőnökkel, aki azt mondta, ha igénylem, keressem föl az irodájában, szívesen ad tanácsot. Aztán délután sokáig beszélgettem vele. Elmondtam neki mindent, kertelés nélkül. Megmutattam a leveleket. Azt mondta, hogy a levelekből kitűnik, hogy írójuk szép jellem. Gratulálna a szüleimhez, ha az én érdemem volna az, hogy ilyenek. – Aztán azt fejtegette, hogy sok mindenben teljesen igazuk van, – és még sincs. Szerinte völegényemben komoly jellemhiba nincs. *Ugyanis én a pontatlanságát, felelőtlen ígéreteit nem említettem neki!* Most arról van szó, és arról kell még magamnak is meggyőződnöm, hogy szeretem-e annyira most is, ami elég a házassághoz?

Tudnom kell, hogy a döntés mindenképpen rajtam áll. Együtt mérlegeltük a helyzetet. Azt mondta: ha szakítanánk, ki tudja, akadna-e olyan „parti”, amelyet szüleim szeretnének nekem, egyetlen leányuknak. A szülői szeretet még ábrándosabb, mint a fiatal lány képzelete. Dédelgetett, féltett csemetéjüknek csak a legszebb, leggondtalanabb életet akarják. Ez érthető. Talán ez is sikerülhetne. De ha nem... Az eshetőség megvan mindkettőre. Viszont megbánhatnám később, ha szakítunk, mivel nem bíztam benne, – talán az önvád gyötörne, ha más tervem sem valósulna meg. *Ahogy az Lacinál történt – jutott eszembe – hogy keservesen megbántam a szakítást.*

Én minderre azt mondtam, hogy nekem komoly az elhatározásom, és ha valami okból csalódnom kellene, ha mégis szakítanunk kellene, soha, de soha ebben az életben, meg se próbálnék valakihez közelebb kerülni. *Egyszer már megtörtént velem.* Egy kicsit *hihetetlenül nézett rám*, és nevetve mondta, hogy ezt mások is ígérték, aztán mégis változtattak álláspontjukon, mert úgy hozta az élet.

Tanácsolta – és abban meg is állapodtunk – hogy lehetőleg hagyjam itt Salgótarját. Ha szüleim tudnának nekem Budapesten állást szerezni, menjek oda. Más szempontból is ez a

legjobb megoldás. Szükségem volna a lelki megnyugvásra, amit – ha itt maradok, – nem sikerül elérnem.

Ha elmegyek, akkor eldől minden. Akkor érezném valóban, hiányzik-e a vőlegényem, s a távolból tudnám eldönteni, hogy a megismert hibáit el tudnám-e fogadni? *Nem biztos, hogy alapvető, jellembeli tulajdonságait meg tudja változtatni.* Nos, nálunk éppen az a gond, amit elhallgattam, hogy tulajdonképpen neki *jellemhibái vannak*, ezek pedig alapvető tulajdonságok.

És még egy, mondta: ha tényleg szeret, rendbe szedi az anyagi ügyeit, és majd megkeres, és mint feleségét fog visszahozni. Én is éreztem, hogy kellene egy kis pihenés, kikapcsolódás, megnyugvás – tőle távol. Hiába minden, ezt itt úgysem tudnám megoldani.

Búcsúzásnál megszorította a kezem, és őszintén mondta: nehéz helyzetben van, tényleg! Még azt is hozzátette, hogy nem szabad búsulni, mert mindez csak múló dolog. Hamar rendbe jöhet minden. Látja, hogy szüleim sem hajthatatlanok, megértenek engem. Az is lehet, hogy hamarosan megesküdhetünk. Hasonló példákat említett ismerősei köréből, akik mind úgy kezdtek, mint mi. Ha takarékoskodunk, lassan, szépen összegyűjthetünk mindent. Végül arra kért, hogy bárhogyan döntök, a fejleményekről tájékoztassam.

1948. március 7. vasárnap

Gyurka igazságtalan hozzám. Tudja, hogy lelkileg min mentem keresztül, neki most különösen figyelmesnek kellene lennie hozzám. Nincs benne gyöngédség, mint másokban a menyasszonyuk iránt. Még magamnak is kellemetlen ezt bevallani. Soha nem kedveskedik, mint mások – apróságokkal, semmiségekkel, például megkérdezi, *mit vegyen* ajándékba? Persze, hogy erre azt válaszolom: nincs szükségem semmire. Legalább majd később nem vetheti a szememre, hogy én kértem tőle valamit. *Névnapomra „csináltvirágot” hozott* – ahogyan az anyjától hallottam – *születésnapomról megfélekezett.* En mentegetem őt, de ismerőseim érdeklődésére mit válaszol-

hatok ilyenkor? Mert megkérdezik, hogy mivel lepett meg, és megjegyzéseket tesznek rá, és akkor fáj, hogy ezért őt lenézik.

Furcsa dolgai vannak. Egy alkalommal, együtt mentem velük kórházba, apját látogatni. Ahogy visszagondolok rá, apukám levele kísért, amikor valami úgy történik, ahogyan ő látja: olyan rossz, olyan idegesség fog el, mivel annyira igaza van! Gyurka nem tud viselkedni! A látogatás alkalmával a kórteremben csiklandozni kezdett! A fogamat szorítottam össze, hogy ne kezdjek el sírni vagy sikítani! Legszívesebben pofon vágtam volna, és sarkon fordulva kirohanok a kórházi szobából. De ilyen helyen csapjak botrányt? Micsoda neveletlenség ez? Miért ront el mindent? Oh, csak apám tévedne! De olyan idegennek érzem magam a családjukban! És én menjek oda, közéljük, hogy nap-mint nap ki legyek téve ilyesminek?

1948. március 11. csütörtök

Végre, megjött az új fizetési besorolás. Jóváhagyták részemre az 500 forint havi fizetést! Visszamenőlegesen megkapjuk a különbözetet. Máshol nincsenek ilyen jó fizetések! Hogy tudnám én itthagyni a munkahelyemet, mikor nekem létkérés a jó állás! Ha néha vannak is gondok a kollégákkal, tulajdonképpen megbecsülik és megfizetik a munkámat.

Ma délután hatig maradtam bent. Jegyzőkönyvbe foglaltam azok panaszait, akik sérelmezik a besorolásukat, mert egy bizottság száll ki ezek kivizsgálására.

Pityutól kaptam levelet. Meglepődtem, mit ír benne, az egyházról, és istenhitéről... Öröm töltött el, mert belátta, ha valaki bízik, és szívósan, becsületesen dolgozik, előbb-utóbb megsegití az Isten.

Köztünk változatlan a helyzet. Gyurka megint késő este állított be, talán még később, mint korábban szokta. Minek jött hozzám tegnap, és ma is ilyen későn? Már tíz óra is elmúlt, le is feküdtem. Mikor bekopogott, gyorsan fel kellett öltöznöm.

Lehet, hogy ez náluk családi szokás? Későeste bolyonganak a város sötét utcáin? Ugyanis utána még Böbe is benézett, a

fiát, Bucit kereste. Nyugtalan volt, mert még nem ment haza és arra gondolt, hátha Gyurkával van? Kellemetlenül éreztem magam. És ezt nem érti meg Gyurka, hogy az én jó hírnevemre neki kellene legjobban vigyáznia.

Mégis, azért imádkoztam, hogy jó Istenem ne engedjen bennünket egymástól eltávolodni, hiszen oly szép lehetne együtt az életünk. De – megint apám levele! – én sem bírom például a fekete körmöket. Miért nem tudja magát rendbe szedni, ha hozzám jön, vagy bárhol megjelenik. Igaz, ha már együtt lalnánk, biztosan rá tudnám beszélni az ilyen fontos dolgokra. Pár szép, rendes ruhát vennénk neki is, szeretném, ha rendesen járna, mint más fiatalok. Pityu testvérem még a legnehezebb idők alatt is igyekezett gondot fordítani a külsejére. De hiába minden próbálkozásom. Elhatároztam, hogy kerülni fogom az olyan témákat, amin összeveszhetünk, – mégis gyakran előfordul. Már sokszor gondoltam arra, olyankor miért mondja mindig azt, hogy én vagyok a hibás? Megkérdeztem magamtól, hogy talán nem szeretem? Ki akarom ölni magamból ezt az érzést. De nem így van. Ő pedig úgysem változik. *Akkor pedig mire megyünk? Van-e értelme ezt a helyzetet fenntartani?*

Csak már letenne arról, hogy együtt kéne lakni a szüleivel. Őt nagyon befolyásolják otthon. Ebben a kérdésben én nem engedek, ő viszont miért fél attól, hogy együtt kezdjük el az életünket, mint más fiatalok? Úgy érzem, hogy külön lakva, tudnék hatni rá úgy, hogy minden rendbe jönné közöttünk.

1947. március 22. hétfő

Tegnap délután, fölfelé sétálva a Kálváriára, olyan kellemesen telt az idő, gyönyörű kilátás nyílik a városra. A három kereszt alatt megpihentünk. Jól éreztük magunkat, távol a zavaros várostól, a gondoktól. Csend, béke vett körül. Jó lett volna ott maradni. Este, mikor hazamentem, olyan éhes lettem, hogy öt tojásból készített rántottát majdnem egyedül ettem meg.

Ma az irodában öröm ért. Megkaptuk az emelt fizetést, délután bevásároltam. Vettem magamnak egy drapp retikült és kalapot, meg egy esőkabátot. Még maradt pénzem szandálra.

Ma vagy holnap készen lesz a kosztüm, végre elértem, hogy öltözködésre is telik a keresetemből!

Nagyhét

1948. március 24. szerda

Elkészült a kosztüm, a blúzzal együtt 155,80 forintért varrták meg. Nagyon jól sikerült. Az áprilisi fizetésemből lepedőt és paplanlepedőt szeretnék vásárolni.

Délután haját mostam, rendezkedtem a szobában, vártam Sacit. Ünnepi vacsorára hívtam meg, finom kocsonyát ettünk, utána sokáig beszélgettünk. A vendégem féltízig maradt. Gyurka ma nem jött.

Közeledik húsvét, de épp úgy kell dolgoznunk, mint máskor. Az ünnepeket otthon szeretném tölteni. Szombaton délből szeretnék indulni a gyárból, ezt az időt már előre, ma bepótoltam. Nagypénteken Gyurka későn állított be hozzám, kérte, hogy csak vasárnap reggel induljunk. Nekem nem tetszett a változtatás. Szerettem volna előbb hazaérkezni, egyedül, hogy lássam, milyen a hangulat otthon a levélváltás óta, – nem akartam őt kitenni esetleges kellemetlenségeknek. Ezért kitérően válaszoltam, hogy majd meglátom.

Megint nagyon kellemetlenül éreztem magam, mert nem elég, hogy későn jött fel, de ahelyett, hogy amiért jött, elmondja, utána elmenne, helyette szó nélkül leült, és rögtön elszundikált. Nem érzi, milyen kellemetlen ez nekem? Hiába-való minden jó szándékom, nem tudok rajta segíteni. Mindig közelebb jutok ahhoz az elhatározásomhoz, hogy – jobb, ha itt hagyok mindent és elmegyek innen.

Már megint ott tartunk, hogy az esküvőt nem tudjuk megtartani, mert – mint mondja – nem hagyhatja ott az édesanyját egyedül a beteg apja miatt. Belátom. De viszont ő is lássa be, hogy én hozzá akarok feleségül menni, nem az anyjához vagy a családjához. – Ha ő ezen nem tud, vagy nem akar változtatni, akkor el fogom hagyni.

Húsvét Szirákon

Szirák, 1948. március 27.

VÉGRE ELJÖTT ez a nap, hogy vártam! Úgy számoltam a napokat, mint diákkoromban, hányat kell még aludnom, hány nap múlva mehetek haza. Délben indultam el a gyárból. Gyors öltözködés, le a városba. Gyurka mégis rábeszélte, hogy csak holnap reggel induljunk – együtt. Hát jó. Változtattam elhatározásomon, föladtam egy táviratot, és maradtam. Az üzletben hideg volt, a torkom fájt. Mondhatom, jól kezdődik a vakáció!

Húsvétvasárnap. – Leendő anyósom marasztalt, hogy maradjak náluk. Hajnalban kellett fölkelnünk. Nagyon hideg volt, még szerencse, hogy a bundámat vettem föl. Közel van a nagyállomás, ott szálltunk vonatra, Jobbágyiig utaztunk. Gyalog mentünk tovább a hosszú úton, Szirákig. Különösen az utolsó kilométereknél már nagyon nehezemre esett a gyaloglás. Kilenc órára érkeztünk haza. Alig tudtam magam kicsit rendbe szedni, máris beharangoztak a misére. A nap további része, kellemesen telt, csak nagyon fáradtnak éreztem magam.

Szüleim a tulipános kertben

Húsvéthétfő. – Éjjel mulattunk egy vendéglőben, utána előadás volt, a „*Huszárkisasszony*”. Utána jó zene és tánc következett. Kissé lehangolt, hogy fáj a torkom, ráadásul vegyes társaság jött össze és nagyon sokan voltak a teremben, alig lehetett táncolni. Anyukám azt mondta, hogy ők olyankor érzik jól magukat, amikor baráti családoknál, kollégáknál találkoznak, vagy névnapi partit rendeznek.

Délután a parkban fényképeket készítettünk. Ha sikerülnek, küldünk belőle nagymamának, Pávára.

Pityu is hazaindult, de közben Aszódon elromlott az autóbusz, ottrekedt, így csak jóval később érkezett meg, de így is örültünk egymásnak. Gyurka estefelé hazament.

Salgótarján, 1948. március 30.

Otthon jól kipihentem magam, végre elmúlt a torokfájásom is. Sajnos letelt a vakáció, haza kell indulnom. Hatvanig Bandival együtt utaztam. Szegény öcskösnek ott hajnali háromig várakozni kell a csatlakozásra. Szép idő van, a vonatban meleg volt. Kellemesen telt az utazás, Gyurka várt az állomásnál. Megint összekaptunk. Rettenetes, – így megy ez már mindig?

1948. április 4. vasárnap

Tegnap este művészi élményben részesültem: a *Vígopera Don Pasqualé-ját láttuk*. Igazi művészek játéka volt: Gyurkovits Mária hangja olyan finom, mint a kínai porcelán, olyan erős, hogy betölti az egész termet. Ő, nem is tudják a budapestiek, milyen jó nekik, ha kedvük tartja, bármikor részesülhetnek hasonló gyönyörűségben.

Én máris érzem, hogy elmaradtam ilyen szempontból. Alig akad alkalom színházba járni. Marosvásárhelyen – mint diák, ritkán mehettem, ahhoz is osztályfőnöki engedély kellett, vagy olyankor lehetett benne részem, amikor az iskola vitt el bennünket. Jó volna az ilyen „pazarló” élet, járni színvonalas rendezvényekre, kivenni részünket a szép és nemes örömekből, a művészetekből, gond nélkül, vidáman élni!

Közös kórházi látogatások

1948. április 4. vasárnap

Ma hajnalban lépett életbe a nyári időszámítás. Korábban kellett fölkelni. Mise után leendő anyósom, Annus néni hívott ebédre. Töltött tyúkot készített. Bár az egészen más, mint amilyet anyuka készít sütvé, mégis jó volt. Annus néni előbb megfőzi a megtöltött baromfit, húslevesnek, s utána süti át.

A következő program pedig – amitől már borzadok – *ismét a közös kórházi látogatás volt.*

Igyekeztünk haza Gyurkával, otthon finom vacsorát készíttettem: Hirtelensült húst krumplival, fejes salátával. Vacsora előtt jöttünk rá, hogy a nyári időszámítás miatt korábban kellett volna indulnunk a hangversenyre, ezért gyorsan készüldtem – mégis elkéstünk. *A hangverseny gyönyörű volt.* Schneider Hédi zongoraművész, Cserfalvi Aliz hegedűművész, Neményi Lili énekesnő, és Mihály András gordonkaművész lépett föl. Kellemes érzés töltött el, hogy részese lehettem ennek a gyönyörűségnek.

Eljegyzésünk évfordulóján – magamban ünnepeltem! – Ma van egy éve (április 5.), hogy eljegyeztük egymást, és Gyurka megfélekedezett erről.

1948. április 7. szerda

Egész nap zuhog az eső, legalább hasznát veszem az új esőköpenynek. Délután visszamentem az irodába, mert Gizivel órám lett volna, de nem jött el, ezért várakozás közben egy darabig horgoltam, aztán hazamentem. Tegnap a fenyvesben sétáltam, ott olvastam, és út közben hazafelé a száraz gallyakkal befűtöttem.

Rendezgettem a szobában, olvastam és vártam Gyurkára, mert a vacsorához ő hozza a kenyeret. Vártam, vártam, de hiába, nem jött, ezért csak egy csésze tejeskávét ittam. Bízom benne, hogy nem feledékenységből történt. Korán lefeküdtem, még ágyban is olvastam egy ideig. Nem is volt olyan megható rész, mégis – magam sem tudom miért, – elsírtam magam.

Különös kapcsolat

Azon gondolkozom, már olyan sokszor előfordult, hogy Gyurka nem teljesíti az ígéreteit, viselkedésével mások előtt is megbánt, és én mégis szeretem. Miért van az, hogy gyakran összeveszünk, mégis annyi mindent eltűrök tőle? Nem lennénk

egymáshoz valók? Azt állítja, hogy féltékeny vagyok az édesanyjára. Micsoda buta gondolat. Nekem nem természetem a féltékenység. Igaz, előfordult már olyan eset, amikor kellemetlenül éreztem magam náluk, éppen az édesanyjával kapcsolatosan. Hogy ne mondjak mást, példának a hamutartó esetet. Gyurka ajándékozott nekem egy szép *hamutartót*, és Annus néni nem adja ide, mondván: – hogy még ő is jogot formál a fiára! Ki akarná tőle elrabolni? Ezt hogyan lehet értelmezni?

Mintha valaki eltulajdonítaná a fiacskáját!? Ezt teljesen érthetetlennek, sőt, nevetségesnek tartom, előttem az egész, csupán egy hatalmas, nagy kérdőjel! Más anya inkább arra biztatja a fiát, hogy szerezzen meglepetést a menyasszonyának. A mi esetünkben fordítva történik. Úgy gondolom, az ehhez hasonló esetek inkább azt bizonyítják, hogy ő, az anya féltékeny rám, mint egy másik nőre! Olyan, mintha azonos kategóriaként kapcsolódnánk Gyurkához.

Előttem nem természetes, inkább *különös a kapcsolatuk*. Természetes, ha valaki szereti, ragaszkodik az édesanyjához, de az már túlzás, ha valaki nem tudja elengedni a fia kezét, amikor párt választ magának. Már az is megtörtént, hogy Gyurka *jelenlétében* az anyját – szinte engem büntetve – *tüntetőleg* ölelgetni, dédelgetni kezdte, nem természetes anyafia kapcsolatként. Számomra nevetséges, beteges kötődésre vall, amikor valaki a menyasszonya jelenlétében az anyját úgy csókolgatja, öleli, olyanformán, mint a szerelmét. Mindez egy fiú-anya kapcsolatnál inkább erőltetett, de semmi esetre sem természetes. Így velem nem fogja jobban megszerettetni, sőt, elidegenít az anyjától az ilyen magatartásával. Amikor egyszer Gyurka elmesélte, hogy anyja mellett alszik a dupla ágyon, s őt átölelve, mellét simogatva alszik el, mondhatom, alaposan meglepődtem, s nem tudtam, mit gondoljak róla...

Részemre azért megalázó mindez, mert úgy érzem, és a látszat is az, hogy feltűnő módon, az én bosszantásomra teszik mindketten, mintha azt akarná kimutatni, hogy az anyját jobban szereti, mint engem, hogy hozzá jobban ragaszkodik,

mint hozzám. Ez bántó, mert szerintem egészen más az anyához és egészen más leendő feleséghez fűződő szeretet. Ha pedig ezt ő másként érzi, *akkor ne ragaszkodjon hozzám* és a kapcsolatunkat jobb lenne megszakítani.

Apukám levelei miatt pedig *(talán neki is írt, de ezt nekem nem mutatta meg, csak célozgatott rá)* szemrehányást kaptam tőle, mintha én lennék az oka. Én éppen eleget szenvedtem miatta. És mindennek ellenére kitartottam mellette, mert reméltem, ha rendes kerékvágásba kerülünk, nem leszünk állandóan *családjának védőszárnyai alatt*, megszűnnének köztünk az ellentétek. Eddig is minden veszekedést ezek indították el köztünk.

1948. április 8. csütörtök

Micsoda vad álmot láttam! Az előző lakásban játszódtott le az egész: hogy miért, nem tudom, de *4-5 órán belül őlő szert* vettem be. Félve, borzadva lestem az idő múlását, mikor érzem a hatását. Hat órakor eltelt belőle négy, még mindig semmi baj nem történt. Már eltelt hét óra, és én még mindig éltem. Többen voltak körülöttem, köztük anyukám. Tudták, mi történt velem, mégis mindnyájan csak közömbösen figyeltek. Olyan nyomasztó volt az álom, hogy *jó volt belőle fölébrednem!*

A valóságban pedig hajnali 5 órakor a szomszéd szobából, az ajtón át, áthallatszott, hogy torkaszakadtából ordít az a haszontalan kis kölyök. Alig aludtam el, ismét fölriasztott. Szörnyű ez a hely, *bár már megszökhetnék innen!*

Az irodából Gizit küldtem el, hogy bárholnan is, szerezzen nekem ennivalót. Nagyon éhes voltam, hiszen nem vacsoráztam. Később Gyurka telefonon hívott, ő is küldött tízóráira kenyeret és téliszalámit. Lám, mégsem feledkezett el – teljesen – rólam, csupán azt felejtette el, hogy tegnap vacsorára ígérte.

1948. április 10. szombat

Délután megnéztük a képkiállítást. Ha lehet ilyen rendezvényre jelzöt alkalmazni: akkor szörnyű volt! Valósággal ki-csúfolása a művészetnek. Csak azért nem bántam meg, hogy

megnéztem, mert megtudtam: ma ezt nevezik művészetnek! Egy óvodásnak vagy elemistának szégyenére válnának azok a kezdetleges, hozzá nem értő mázsolmányok, amit ott kiállítottak! Még véletlenül sem akadt köztük egyetlen szép festmény sem!

Valaki öngyilkosságot követett el a város közepén, a kisállomásnál. A négykor érkező vonat alá vetette magát egy férfi; rettenetesen összeroncsolódott. Az emberek oda jártak, mintegy „csodát látni” legalább két órán keresztül. Én messziről csak a nagy tömeget láttam, amikor lent jártam a városban, – meg se mertem közelíteni a tetthelyet!

Vasárnap. Ma igazi ünnepnapom volt. Mise után a fenyvesbe indultam sétálni, út közben találkoztam Gyurkával és Jolival. Engem is hívtak, együtt mentünk vissza az üzletbe, ott megbeszélték a közös ügyeiket. Olyan dologról esett szó, ami ha sikerül, mi is megtarthatnánk az esküvőt.

Ezután ismét a fenyves felé kanyarodtunk. Gyönyörű időben, sokáig ültünk egy padon. Találkoztam az Almás-pusztán lakó Annuskával, aki a Városházán dolgozik. Hazafelé gyűjtöttünk hulladék gallyakat, amiktől a kályha kellemes meleggel árasztotta el a szobát.

1948. április 18. vasárnap

Gyönyörű szép tavaszi nap köszöntött rám. Siettem a templomba, mégis elkéstem egy kicsit. A hosszú úttól, és a sietségtől olyan melegem lett, előntött a hőség, rosszul éreztem magam a fülledt levegőben. Mit tegyek? Elöl ültem, nem mehettem ki, mert nem akartam feltűnést kelteni. Csak azért imádkoztam, hogy mise végéig kibíriam. Mikor végre elindultam kifelé, kértem egy pohár vizet Péter atyától, ő volt az irodában. Gyurka várt rám a templom előtt. Mondta, hogy Annus néni vár bennünket ebédre. Semmi kedvet nem éreztem hozzá, legjobban otthon szerettem volna pihenni. De autóval vittek le, nem tiltakozhattam. Ebéd után kicsit pihentem, és kivételesen ma semmi civódás nem történt náluk. Csak beszélgettünk, ezért: jól éreztem magam.

Szalonnát sütöttünk nyáron, jó étvágygal ettem belőle. Aztán a szokásos kórházi látogatás következett. Szegény Pista bácsi rettenetesen tönkrement, nem tudom nézni, annyira elesett. Ott a kórteremben a fülledt, elhasznált levegőtől ismét rosszul-lét kerülgetett. Hazafelé sokáig kerestük a Gizella utcát, mert hallottuk, hogy ott kiadó szobát hirdettek.

Este összevesztünk. Megint a régi nóta: házasodjunk össze, költözzem hozzájuk. Nem bírom erre rászánni magam. Ha csak megjelenik szemem előtt az ócska padlós konyhájuk... a lepusztult udvar és környék... (*A rendezetlen udvaron, a kutyussal, én vagyok.*) Én ilyen helyen kezdem el az életemet? Gyurka most csak ezt tudja nekem ígérni. Persze, tudom, finnyás vagyok! Mégis az a véleményem, hogy inkább kezdjük a közös életünket egy rendes, bútorozott szobában, de teljesen külön. Van olyan érzésem, hogy nem is töri magát másra: neki így kényelmesebb lenne, otthon maradni, a mama árnyékában. Talán fél az élettől? Nem tud saját lábán megállni? Ezért aztán én is félek a jövőtől, szerencsétlennnek érzem magam. Már több mint egy éve jegyesek vagyunk, és egy tapodtat sem jutottunk előbbre.

Betörték hozzám! Még mindig vasárnap. Néha kellemetlen meglepetések érik az embert. Határozottan emlékszem arra, hogy amikor reggel elindultam otthonról a misére, bezártam az ablakokat, ajtókat, hogy ne jöjjenek be nekem kutatni. Este hazaérve, az ablak tárva, a roletta húzója elszakítva... A felső, törött ablakon keresztül nyithatták ki az alsó ablakszárnyakat.

Még szerencse, hogy a szekrényeimet kulcsra zártam. Remélem, nem hiányzik semmi. Mondhatom, rosszul érintett, már csak *az hiányzik, hogy ki is raboljanak...*

Kedden nem éreztem magam jól, ezért otthonról egyenesen a kórházba mentem. Az orvos gyógyszerért írt föl és azt mondta, holnap 10 órára menjek röntgenre. Délután kitakarítottam. Bár úgy vettem ki a szobát, hogy takarítanak, amiért fizetek, és tessék: ha rendet akarok, nekem kell megtennem. Nem bírom a sarkokban a koszt, a pókhálókat. Utána jó volt lepihenni a tiszta helyiségben.

Szerdán T. doktor megvizsgált. Meghallgatta a szív, a tüdő működését, de nem észlelt semmiféle bajt. Gyógyszerért írt, és azt mondta, hogy az izomzatom fájhat, ezért néhányszor borogassam be éjszakára. Délután egy kedves orvos fogadott a Röntgennél, úgy beszélt velem, mintha legalábbis a húga volnék. A röntgen sem mutatott semmiféle eltérést, ezért a végén arra kért, segítsek neki a következő fölvételeknél, mivel elment a kezelője és még egy várakozót föltétlenül át kell világítania.

1948. április 22. csütörtök

Tegnap délután Pirkó és Miklós bácsi jött hozzám látogatába, Pirkó nálam maradt, így este együtt moziba mentünk. Egy orosz filmet vetítettek, melyben a színésznő nagyon ügyesen kettős szerepet alakított.

Miklós bácsi ma megint bejött, együtt megyünk műsoros estre, utána tánc lesz. Nekem nem volt nagy kedvem hozzá, de Pirkó kedvéért elmegyek. Izgultam, mert Gyurka nem érkezett meg időben, csak az előadás után találkoztunk vele, kint várakozott a folyosón. Ilyenkor érzem és fáj, amiért nem foroghatok a szokott jó társaságban; apukámnak ebben a tekintetben is teljesen igaza lett. Milyen más lenne, ha közelükben lakanánk, köreinkhez való emberekkel járnánk társaságba. Észre vettem, hogy Csanády igazgató is neheztel valamiért, szinte tüntetően nem kért föl táncolni. Sajnálom, mert korábban a kórusban mindig én voltam a kedvence. Kedves vőlegényem

pedig sokat ivott. Igaza van házfőnök atyának, hogy kínozzuk egymást, kínlódunk. Okom volna a haragra, mégis mindig mentségeket találok számára. Éjjel két órakor mentünk haza.

Másnap reggel alig bírtam fölkelni, a gyárban fáradt voltam és rosszul éreztem magam. Lehet, hogy este az a félpohárnyi bor is megárhathott? Igaz, nem ízlett, szinte undorral nyeltem belőle egy keveset, csak a társaság kedvéért.

1948. április 30. péntek

Megint eltelt egy hét. Május elsejére nagyon készülnek a gyárban. Felszólították a magánalkalmazottakat, hogy *mindenkinek ott kell lennie a rendezvényen!* Aki netán hiányozna, azt föl fogják jegyezni. Tehát mennem kell, nincs kibúvó.

Különféle tanfolyamokat indítanak, amelyekre jelentkezni lehet, ilyenek: könyvelés, orosz-, angol- és francia nyelvtanfolyam. Elhatároztam, hogy oroszra jelentkezem, mert az tűnik a legkönnyebbnek, hiszen a front ideje alatt sok szót megjegyeztem belőle. Jövő hónap közepén gyors- és gépírás versenyt rendeznek; kötelezően előírták, hogy vegyek részt rajta. Betegségem miatt régen nem gyakoroltam, leszámítva azokat a pár soros leveleket, amelyeket itt az irodában gyorsírásba diktálnak, ezért nagy kihívás részemre. Más szempontból pedig előnyöm van a gyárban dolgozó gyorsírókkal szemben, mert én az iskolában tanultam a beszédírást is, mindig első lettem versenyeken, mivel magánszorgalomból még a parlamenti fokozatot is gyakoroltam.

Ráálltam a mérlegre, sajnos, megint keveset mutat, két kilót fogytam. Igaz, nem csodálkozom rajta, hiszen két hete alig eszem valamit. A doktor tanácsolta, hogy meg kell erősödnöm, mert nagyon le vagyok gyöngülve. Olyan nagy a hajsza körülöttem, valahogy le kellene lassítanom, – valóban többet kell törődnöm magammal.

1948. május 5. szerda

Korán le akartam feküdni. Otthon a szokásos tisztálkodáson kívül haját mostam, becsavartam és száríttattam, amikor valaki kopog az ajtómon. Nem szóltam, hogy szabad, csak kérdeztem, ki az? Annus néni jött be, később Gyurka is be-toppant. Kis beszélgetés után Annus néni elindult, mondván, hogy Gyurka biciklivel van, úgylis utoléri. Nem tudom, mi volt vele, de úgy csókolgatott, majd' megevett. Én pedig szörnyen álmos voltam, alig vártam, hogy elmenjen. Még jó, hogy nem veszünk össze megint.

1948. május 6.

Áldozcsütörtök van, de benn kell ülnöm az irodában, – mivel most munkanap. A többiek már hazamentek, csak én maradtam itt, sürgős levelek leírása miatt. Ez a legújabb rendszer, tegnap is jóval később mentem haza, mint a többiek, pedig még mindig nem vagyok jól, ezért nagyon kellemetlenül érzem magam az irodában. Jó lett volna otthon kicsit pihenni, amikor fáj valami.

1948. május 11. kedd

Ma a rendelőben jelentkeztem, mert a gyár kórházi rendelésénél mindig sokáig kell várakozni, tele van a váróterem. A doktor érdeklődött hogylétem iránt. Mondtam, hogy változtatlanul gyöngé vagyok. Az tanácsolta, ne hagyjam el magam, el fog múlni, kedvesen vigasztalt. Elmondtam, mennyire összejött minden, a lakás miatt állandóan idegeskednem kell. Nem elég, hogy annyira lefogytam, de talán az idegeim is kezdik felmondani a szolgálatot, mert a kedvessége miatt is elsírtam magam. Hiába, az ember teherbírásának is vannak határai.

Utána a városba menet benéztem az üzletbe, csak Annus nénit találtam ott. Azt mondta, hogy Gyuri nem tud megmaradni egyhelyben, folyton elmáskál, ahelyett, hogy az üzlettel törődne, amibe kezdett, pedig így semmi sem lesz az egészből. Nocsak, apám is ezt írta a levélben!

Hazaérve már nem kellett magam tartani, egész belsőmben, a lelkem mélyén éreztem a fájdalmat, úrrá lett rajtam az elkeseredés, kitört belőlem a sírás. Miért vagyok én most ilyen szerencsétlen? Csak elmerengtem. Boldogságot kerestem, szeretetre vágytam. Ez lenne az? Én vagyok ez a beesett szemű, sápadt, lesóványodott szomorú valaki? Hová lett az örökké vidám, rózsás arcú, reménnyel, önbizalommal telt lány?

Költözködöm!

1948. május 13. csütörtök

Mégis jó az Isten! Végre-valahára megszabadulok innen! Az új helyen – az első benyomásaim – a lehető legjobbak, a város központjában, *Losonci utca 17.* Szép, rendezett a környéke, más minden.

A háziak, a Vágó család, nagyon rendesek, Mariska néni, kedves asszony. Azzal fogadott, hogy jónak kell lennem, úgy fog vigyázni rám, mint saját lányára. Csodák-csodája, annak is örült, hogy női lakót kapott! Lakáskeresés közben ilyen nem fordult elő: mindenki férfit keres, mert az nem mos, nem sokat van otthon, stb.

A szoba ára igaz, 100 forint, nem olcsó, de jó helyen van, közelebb esik a gyárhoz, a templomhoz, bár az ellenkező irányban. A szoba tágasabb, mint a mostani, szépen berendezve. A nagy udvar tiszta, a ház gondozott kerttel van körülvéve. *Tisztaság, rend mindenütt.* Itt valóban már első látásra, otthon érzem magam.

Szombatra már berendezkedtem. A gyárból még délelőtt eljöttem a költözködés miatt, utána két napra hazautazom Szirákra.

Szirák, 1948. május 16.

Ma, pünkösd vasárnapján még Salgótarjánban, – a Ferences nővérek kápolnájában hallgattam a misét. Utána feladtam vonatra a kerékpáromat, Jobbágyitól azzal megyek

Szirákig. Kellemes idő volt, gyönyörű a határ, rengeteg akác-virág mindenütt, illata út közben szinte elkábított.

Utazás közben minden rendben ment. Otthon örömmel fogadtak. A többi „gyerek” nem jött, de így is jól éreztem magam családi körben.

Anyukám másnap reggel madártejgel kedveskedett, ami nagyon jól esett. Délután a fa tetején szemezgettem a cseresznyét. Sajnos, itthon mindig gyorsan telik az idő, már félőtkor indulnom kellett. Anyukáék a hegytetőig elkísértek. Onnan elég jó tempóban kerekkeztem és mégis... Jobbágyiban az orrom előtt futott ki a vonat az állomásról. Ha kerékpár nélkül vagyok, fel is ugorhattam volna, de így, maradnom kellett. Egy vasutas tanácsolta, hogy nagyon jó az út Pásztóig, biciklin elindulhatok, alig 12 km, onnan sűrűbb a vonatjárat Salgótarján felé. Milyen jó, hogy megfogadtam a tanácsát, egy óra sem telt bele, egy szerelvény érkezett. A vasutas azt is említette, hogy a korábbi vonathoz egy fiatalember várt, s azt üzenté, hogy az esti vonathoz kimegy elém. Akkor azonban én otthon már javában aludtam.

Salgótarján, 1948. május 19.

Az irodában azzal fogadtak, hogy rosszul nézek ki. Eltaláltak, mivel valóban nem éreztem magam jól; haza kellett mennem. Erősen legyöngültem, nincs étvágyam, és legutóbb azt mondta az orvos, hogy a sokat fogytam, s gyomorsüllyedés okozhatja, ami az étvágyamra is hatást gyakorol. Plédbe burkolózva hamar átmelegedtem, ami nagyon jó esett. Az orvos azt tanácsolta, nyugodtan maradjak otthon, amíg jobban nem érzem magam. Pénteken menjek be hozzá, vagy küldjem be a beteglapom, ő alá fogja írni.

Egy hét elteltével újra jelentkeztem nála, mert nem sok javulást éreztem. Enni sem tudok. A doktor mondta, hogy nagyon lefogytam, pihennem kell és jól táplálkoznom, és a vitaminhiányt is pótoljam. Nagyon vigyázzak, ennyire nem szabad lefogyni, a szervezet sem bírja el a nagy súlyvesztést. Magamban arra gondoltam: meg a sok idegeskedést, hogy egyedül

küszködöm a nagyvilágban, mindenről magamnak kell gondoskodnom. Ez a legnagyobb bajom. Ellátott gyógyszerekkel, lelkemre kötötte, hogy azokat pontosan szedjem, tartsam be a tanácsait, ezzel már nem szabad viccelődni. Na ez aztán jó tanács volt számomra, hiszen nem tudom megoldani a leg-
elemibb problémáimat sem. Most ahogy hazafelé tartottam, benéztem az üzletbe, és olyan gyöngeséget éreztem, hogy nem tudtam hazamenni, úgy megijedtek, amikor megláttak, hogy Gyurka nem engedett el, autót hívott, azzal vitt haza. A jó táplálkozás helyett jó diéta lesz, hiszen a gyár közelében szoktam ebédelni, most meg se próbálok odáig elmenni.

Úrnapján még mindig nem éreztem magam olyan jól, hogy misére menjek, pedig ehhez a lakáshoz közelebb van a templom. Később ismerőseimtől hallottam, hogy eddig még ilyen szép körmenet *(némelyek szerint: felvonulás!)* nem volt Tarjánban, mint az idei, a két plébánia együtt rendezte meg a körmenetet. Rengetegen vettek részt rajta.

1948. május 30. vasárnap

Úgy érzem, a jelenlegi környezet, nyugalom, pihenés és a gyógyszerek megtették hatásukat, sokkal jobban érzem magam, de még mindig gyöngye vagyok. Elsétáltam a déli misére. Találkoztam főnökömmel. A szokásos bókkal kedveskedett: kicsit megnyúlt az arca, azért épp olyan kedves és bájos, mint korábban. Azt is hozzátette: nagyon hiányzom az irodában. Megkérdezte, mikor megyek dolgozni? Megnyugtattam, hogy már holnap. Láttam rajta, hogy ennek igazán örült.

1948. június 1. kedd

Újra dolgozom. – Nehéz ismét beleilleszkedni az irodai munkába. Még mindig fáj a fejem, hamar kifáradok. Sok a munka, még ha erősebb is lennék, nem tudom, hogy tudnék megbirkózni vele.

Pityutól levelet kaptam. Éreztem, hogy fontos lehet, mivel nem híres arról, hogy szeretne leveleket írni. Arról számolt be, hogy valakivel megismerkedett, és csak ő tudja attól visszatár-

tani, hogy külföldre menjen. Ugyanis a főnöke, akinél befejezte a tanulmányait, és letette az aranyműves-ötvös mester-vizsgát, kivándorol Franciaországba. Őt is hívta, mert kiváló szakembernek tartja. S bizony az én kedves bátyám gondolkodott rajta, hogy ő is vele tartson. Örülök, hogy ilyen őszinte hozzám és sietett tudtomra adni saját boldogságát. Most már jobban megért bennünket, a mi helyzetünket is, mint korábban. Válaszoltam neki és Gyugyinak is írtam; egyszerre adtam postára nekik a levelet. Mindkettőjüket ara kértem, hogy anyukánk névnapjára lepjük meg közös ajándékként egy szép nyári ruhaanyaggal. Én már választottam a Dombi üzletében egy kék nyakkendőszelyem anyagot – kis fehér mintákkal –, 120 forintba kerülne. Várom a válaszukat.

Pénteken micsoda nehéz napom volt megint. Annyi a munka, hogy még kettőnek is sok lenne, és mégis minden apróságért szólnak. Rosszul esik, ha nem ismerik el az ember szorgalmas munkáját! *Ráadásul kellemetlenség ért.* Egy kimutatást készítettem, s amikor elkészült, a bizalmiak arra kértek, hogy egy adatot javítsak ki rajta. Én azt hittem, hogy ezt ők már megbeszélték a főnökséggel. Máskor is előfordult, hogy kész kimutatáson változtattak, ezért nem elleneztem. Később a főnököm szigorúan tudtomra adta, hogy aláírt példányokon nem szabad javítani, és ezért a jövőre vonatkozóan engem tesz felelőssé.

1948. június 6. vasárnap

Ma került sor a gyorsíróversenyre. Engem a betegségem miatt rosszul érintett; nem állt módomban gyakorolni, ezért felkészületlenül kellett megjelennem. Nem tehettem egyebet, mivel a gyárból erre engem jelöltek ki. Sajnos, először a 150-es sebességgel kezdték a diktálást, és így a dermedt kezemmel nem remekeltem, pedig ezt az akadályt bármikor jól legyőztem. Szégyelltem magam, hiszen alig voltak komoly ellenfeleim... mégis lemaradtam. Nem baj, ha még lesz rá mód, ki fogom köszörülni a csorbát.

Vőlegényem a betegségem óta nagyon gyöngéd hozzám, belátja, hogy sokat vállalok, kevés időm jut pihenésre, s talán az is eszébe jut, hogy miatta is épp' eleget kell idegeskednem. Aggódik, amiért annyira legyöngültem. Mostanában megint egyre többször emlegeti a házasságunkat, de továbbra is a régit fűjja, hogy náluk lakjunk!

Én pedig, a saját nyugalmam érdekében inkább kerülöm a családját, mert észrevettem, hogy Annus néni nem szeret engem, folyton kritizál, és én közöttük sosem fogom magam otthon érezni. Egész más a gondolkodásmódja, már most is gyakran olyanokat mond, hogy eláll tőle a lélegzetem. Nem tudom, rosszindulat okozhatja-e nála, vagy egyszerűen utál engem? Mi lesz akkor később, amikor az ő otthonában örökké együtt kellene lennünk? Akkor mennyi kifogást, és milyen megjegyzéseket kellene eltűrnöm tőle?

Azt hiszem, nekik természetes lenne, hogy súroljam a szálkás padlójukat, nagymosást rendezek mindnyájukra, meg cipekedjek mindennel a távoli városból. S mivel az üzlet nem megy, még keressek is rájuk. Az biztos, hogy soha nem hagynám ott az állásomat, főleg ilyen körülmények között. Nem szoktam hozzá, és ha mégis azt kellene tennem, én lennék az örök elégedetlenség! Ha Gyurka elutazik, még az üzletet is elkerülöm. Hallani se akarom a megjegyzéseiket. Valamelyik nap például azzal fogadott Annus néni: – Miért nem főzöl magadnak? Miért jársz ebédlőbe?

Kérdéssel válaszoltam: – Hol főztek és mikor? Csupán egy szobát bérek; szívesen venné-e valaki, ha egy idegen főzne a konyhájában? Különben sem vagyok nap közben otthon. Arról nem beszélve, hogy mostanában sokszor kell túlorázni a gyárban, másokat is helyettesítenem kell, ezért sokszor késő este érkezem haza. Akkor kezdjek főzni?

– Na! – szépen fogtok ti kinézni, ha még főzni se tudsz! – *vágta rá gyorsan. Úgy látszik, nem hallotta, amit mondtam, vagy nem is akarta érteni, – az epés megjegyzését csak ennek tulajdoníthatom.*

– Ne tessék félni, nem fogunk éhen halni – *jegyeztem meg csendesen*. Magamban pedig arra gondoltam: igaz, nem sok alkalmam nyílt a főzés tudományát gyakorolni, de front idején, amíg együtt volt a család, nagyon gyakran főztem teljesen egyedül, és senkinek nem volt ellene kifogása. Biztos, hogy az én főztöm után mindenki megnyalhatja az ujját. Akár egy egyszerű bablevest is ízletesebben készítek el, mint sok vénasszony, kinek bőven lett volna alkalma rá, hogy megtanulja, mivel a fiatalságát nem az iskolapadokban töltötte.

Nem tettem szóvá Gyurkának, nem akarok köztük ellentétet szítani. Lehet, hogy rosszul tettem. De egyre jobban borsószik a hátam a gondolattól, hogy egy fedél alatt kellene laknunk. Különbén már nem egyszer alkalmam nyílt észrevenni, hogy valamiért az egész família haragszik rám.

Klári minden előzmény nélkül egy alkalommal megjegyezte: „*felvágasz!*”, azonban nem indokolta, mire alapozza a véleményét. Ugyanúgy mondta, indokolás nélkül, mint öcsikéje, amikor azt vágta a fejemhez, hogy „*makacs vagy*”, de nem mondta, mit ért alatta. Talán azért gondolja, mert nem borulok örökké a nyakába, vagy ha arra járok, nem fecsegek órák hosszat nála. Hát én inkább otthon foglalkozom valamivel, például kézimunkázom, szeretek olvasni vagy sétálni, ha más dolgom nincs. Jól elfoglalom magam egyedül. Bennem él az a meggyőződés, – jobb elkerülni azokat, akiknek az a szokása, hogy másokat sértegetsenek.

Böbénél, Gyurka másik nővérénél van egy blúzanyagom – már május elsején múlt egy éve. Nem én kértem, ő ajánlotta föl, hogy megvarrja nekem, de még mindig nem szánta rá magát. Miért vállalta? Vagy attól fél, hogy adósa maradok? Ettől ne féljen! Elhatároztam, hogy amikor szabadságra megyek, elhozom tőle úgy, ahogy van, egyben vagy darabokban, megvarratom máshol, ahol már készítették nekem ruhát.

Az egész család Gyurkát cibálja, intézzen el mindent a családnak, ő fedezze a család közös kiadásait. Ilyenformán soha nem lesz semmink. Ahányan vannak, önző módon, csak

saját dolgaikkal törődnek. Nem jutna eszükbe: szeretnénk összekötni az életünket, ehhez legalább azzal támogatnának (*nem gondolok anyagiakra*), már az is jó lenne, ha nem igyekeznének elénk akadályokat gördíteni. Észrevettem, hogy amikor együtt vagyunk Gyurkával, vagy hozzám igyekszik, mindig beleszólnak, igyekeznek őt visszatartani. Féltékenyek, vagy irigylik, hogy szeretjük egymást, még ilyen körülmények között is? Vagy csak én nem tetszem nekik? Azt sem tudom, mire gondoljak, mert ilyenkor Gyurka nem mer mellettem kiállni! Akkor én mit gondoljak? Elhatároztam, hogy amikor csak tehetem, még inkább kerülöm őket.

1948. június 13. vasárnap

Tegnap sokáig sétáltam Ufával, és kisleányával. Ma Gyurkával indultam sétálni, de alig értünk ki a szabadba, beborult az ég, dörögni és szemeregni kezdett az eső. Leültünk egy fa alá, megettük az uzsonnánkat. Komoly eső nem lett, de lehűlt a levegő. A környék telve volt gyönyörű tarka virággal, igyekeztem legalább egy csokrot összeállítani. Aztán eleredt az eső, sietnünk kellett hazafelé. Sajnos nem úgy sikerült a kirándulás, ahogyan elképzeltük, mégis jó volt a szabadban tiszta levegőt szívni.

Ma már kedd, s anyukámat nagyon várom, mivel legutóbb azt ígérte, hogy nemsokára meglátogat, – de még mindig nem érkezett meg, levelet sem küldött. Nagyon szeretnék hazamenni, pihenni, és kikapcsolódni a mindennapi őrlőmalomból. Még mindig fogyok, két hét alatt ismét leadtam két kilót, – a hízókúrám ellenére; ha így folytatom, a szoknyáim lecsúsznak rólam. Sok tejet iszom, vaját is veszek mindig; *igaz, kenyerem most sincs két napja*.

Gyurkának mostanában annyi a dolga, hogy majd' szét szakad sokszor. Papája pedig egyre rosszabb állapotba került. Minden ellenünk esküdött. Sokszor arra gondolok, jobb lenne lemondanom az életemről is. Mi várhat rám? Látom beteljesedni apuka szavait: „*Soha semmitek nem lesz, mert Gyurka könnyelmű.*” Én akarok benne hinni, de már lassan nem

tudok... Mindig jót várok, de helyette csalódás vár. Úgy érzem (s ez oly kellemetlen), hogy vele is, nélküle is én már csak boldogtalan lehetek.

1948. június 20. vasárnap

Esett az eső, Annus néninél voltunk, ebédre meghívott, utána Gyurka hazakísért, s arra kért, mutassam meg László leveleit, és most együtt nézegetjük. Nem tudom, miért kíváncsi annyira? Most, a sorait olvasva, nosztalgiával gondolok rá és igazán nem értem, mi volt az indító ok, amiért abbahagytam az egészet. Hiszen akkor még nem volt senki más, aki hozzám közel állt volna. Olyan kedvesen ír még az utolsó levelében is... többek között meglátogatni készült.

Vajon jól tettem-e, hogy szakítottam vele? – Már nem vagyok benne olyan biztos. Inkább úgy érzem, azzal a döntéssel várhattam volna.

De azt hiszem, a levelekből tanulhatott Gyurka, mert László mindig kedves, udvarias volt velem, leveleiből is gyöngédség és szeretet sugárzik. Egyébként sokszor voltunk együtt társaságban, s mindig megállta a helyét és jó modora kitűnik a leveleiből. De nem tudom, megértett-e valamit ezekből Gyurka?

1948. június 27. vasárnap

Eltelt egy hét, megint vasárnap és én elrontottam a gyomrom. Pedig hogy lelkemre kötötte a doktor, nagyon vigyázzak, mit eszem. Tegnap jártam a nagyirodán, s amíg a leveleket rendezgettük, zöld, éretlen körtét ettünk. Miért is tettem? Már éjjel nagyon rosszul voltam tőle. Kellett ez nekem, hiszen alig jöttem rendbe. Ráadásul Gyurka vacsorára barackot, zöldpaprikát hozott, jól bevacsoráztunk. Itt az eredménye.

Délben beállított Gyurka a mamájával. Azt hitték, hogy megyek velük kirándulni. Csak azt nem értem, miért gondolták, mivel nem is tudtam róla, hogy készülnek valahová. Nem számítottam rá, s nem érzem jól magam, nem csatlakoztam hozzájuk. Gyurka megint olyan más lett. Elment, otthagyt. Milyen dolog az, vasárnap délután külön programot szervezni?

Annyit mondott, hogy az esti misén találkozunk, de nem jött el. Tehát megint fölvette a régi szokását, ami rosszul érintett engem. Azon törtem a fejem, mi ennek az oka?

Nem tarthatom vissza, ha neki kellemesebb a vasárnap délutánt mással tölteni, mint velem. Elhatároztam, hogy a jövőben én is hasonlóan viszonyulok hozzá. Talán a jó Isten sem akarja, hogy egymáshoz tartozzunk... Nála ez az érthetetlen viselkedés, nevelési hiba, és az őt visszahúzó **családi háttér!** Viszont több olyan férfit ismertem már – egész egyszerű családból valókat – akik érettségiztek, közben csiszolódtak és tudják, hogyan kell viselkedni, mi illik és mi nem. Egyre nehezebben viselem el modortalanságait.

Nagyon elkeseredtem, és hamar lefeküdtem. Ez már mindig így lesz ezután? Nincs remény arra, hogy ha szeret, próbál hozzám idomulni, kicsit változtatni merev magatartásán? Eszembe jutott, hogy László soha nem hagyott volna magamra. Később, félálomban olyan érzésem támadt, mintha valaki, *vagy álmomban?* – *talán egy kis angyalka* – hozzám jött, és *megsimogatta arcomat, puha karocskájával átölelte a nyakamat, úgy vigasztalt.* Így aludtam el.

1948. június 28. hétfő

Micsoda forgalom volt ma délelőtt az irodában! Előbb telefonhoz hívtak. Nem tudtam elképzelni, mit akart Gyurka, mert semmit nem mondott, miért keresett? Lehet, hogy bántották a tegnap történtek. Van rá oka éppen elég! Aztán Pityu érkezett. Később Pirkó és Miklós bácsi jött, együtt töltöttük a délutánt. Régen láttam őket, mindnyájuknak örültem.

Estefelé Gyurka is megjelent, vitatkoztunk. Mindenáron magukhoz akarta csábítani Pityut, hogy náluk aludjon. Miért? Van itt is hely, – alhat a díványon. Legalább este zavartalanul beszélhetünk, úgyis olyan ritkán találkozunk.

Pityu szerdán utazott el tőlem, Gyugyihoz ment. Nem jött vissza, ezek szerint jól érzi magát ott is. A házínéninek vendége érkezett, egy rokon kislány, Somoskőről. Amíg Pesten lesz, ő fogja ellátni a csirkéket. Nagyon helyes teremtés, bár

még én is ilyen gondtalan lehetnék. Üresnek, hiábavalónak, elrontottnak érzem az életem. Újabban örökké csak a gond, a szenvedés jut osztályrészemül. Gyakran vagyok nyugtalan és ideges, néha már nem bírok uralkodni magamon.

Lassan teljesen beválnak apám megérzései, – hiába tiltakoznék ellene. Az üzlet nem megy, olyan alapra nem lehet nőszülni. Én fogom eltartani őt és a családját is? Az én jövedelmem már most jóval meghaladja az övét, s így biztos alapokon állok. Ő pedig nem igyekszik. Legszívesebben elfutnék valahová, messze innen, ahol nem ismernek. Miért nem mentem már akkor, mikor házfönök ezt tanácsolta nekem? Miért nem mertem belevágni a dologba? Mennyi minden rossztól, kellemetlenségtől mentesülhettem volna, Istenem! Ha előre tudná az ember, a választak előtt, merre kell lépnie, milyen jó lenne. Ha tudnánk, mikor kell másként döntenünk, mennyi bánattól, kellemetlenségtől megóvott volna a sors.

Ma az üzletben valaki megjegyzést tett. – Gyurka nem magához való, – mondta, majd folytatta: az üzletben nincs semmi. Jobban tenné *(mármint én)*, ha inkább nem menne férjhez, mert szép keresete van, jobb partira számíthat!

– Mindenki törődjön a maga bajával! – válaszoltam hirtelen, miközben pír lepte el az arcom, *bár gondolatban egyetértettem vele*. Ha jól belegondolok, be kell vallanom, sokszor én sem tudom követni a gondolkodásmódját. Hányszor kijelentette már, szeretné, ha összeházasodnánk! Igen ám, – de mire alapozza az óhaját? Kitől várja a megoldást? Annyira kilátástalan, bizonytalan az életem, hogy már cseppet sem ragaszkodom hozzá, csak élek, – mert muszáj, máról-holnapra. Fáradt vagyok, érzem, nagyon rám férne már a pihenés, a kikapcsolódás.

1948. július 1. csütörtök

Sokáig fenn maradtunk, utána alig aludtam valamit, mert Vágó néni készülődött az utazásra, s addig nem tudtam mosdani. Ugyanis a fürdőszoba nem fűthető, s nincs berendezve, ezért a konyhában szoktam tisztálkodni. Reggel korán fölkeltem, mert ki kellett vasalnom a ruhámat. Hiába van nyár,

hűvös az idő. Kénytelen leszek néhány ruhát vásárolni magamnak. Elhatároztam, hogy ezután többet fogok költeni öltözködésre, nem gyűjtögetek semmi másra. Minek? Legalább ebben teljen örömöm.

Mióta itt lakom, reggelenként út közben néhány percre bemegyek a templomba, ott végzem el a reggeli imámat. Úgy érzem, igen nagy szükségem van nyugodt percekre. Nem tudom, mi lesz velem, ha hamarosan nem változik a helyzetem. Istenem! Ki segít nekem ebben?

1948. július 15. csütörtök.

Két hét eltelt, s csak most jutok a naplómhoz. – Lázás készülődéssel telnek napjaim. Szombaton – végre eldőlt, hogy hazamehetek, két egész hétre! Nagyon rám fér a pihenés. Mostanában sokat költöttem a táplálkozásomra, mégsem tudok fölszedni magamra súlytöbbletet; majd talán otthon sikerül, amikor teljesen ki tudok kapcsolódni a mindennapos, egyhangú robotból. Semmire sem lesz gondom, csak pihenek, és azt teszek, amihez kedvet érzek.

Mostanában a naplóm már nem szeretem elővenni. Azelőtt ez volt a legbizalmasabb barátom. Most mit írhatok bele? Semmi mást, csak kellemetlenségeket, rosszat és még annál is rosszabbat. Úgy érzem, mostanában én vagyok a megtestesült elégedetlenség!

Még jó, hogy Pirkó barátnőm meglátogatott, tanítói átképzésre jött. Három napig nálam lakott. Lehet, hogy szombaton Szöszivel ismét bejönnek, akkor majd együtt nézzük meg a *János vitézt*. Igaz, nem leszek itthon, de jól meglesznek nélkülem is, mivel nálam szállnak meg.

Nősül az én kedves Gyugyi bátyám! – Úgy történt, hogy egyik kollégája családjához látogatóba jött valaki, egy csinos feketehajú lány személyében. Megismerkedtek, és ilyen rövid idő alatt dőlt el a nagy elhatározás. *Augusztus 15-ére már ki is kitűzték az esküvőt.* Az biztos, hogy rettenetesen irigylem érte. De nem a boldogságát, hanem a gyors tempóját!

Vakáció Szirákon

Szirák, 1947. július 17. szombat

VÉGRE ELJÖTT AZ IDŐ, szabadságot kaptam, és teljes két hétig, július 17-étől 31-éig alaposan kipihenhetem magam szeretteim körében!

A vonathoz sietve, Csiszér Évivel találkoztam.

– Te milyen jól nézel ki! Nyaralni voltál? – *állított meg csodálkozva.*

– Még nem, de éppen oda indulok! *Magamban jót mulattam.* Talán azért tűnt föl neki a külsőm, mert jól szabott, új ruha volt rajtam, a hajam frissen dauerolva, füleimben klipszek. Tessék: Ha az ember mindig törődhetne magával, s volna pénze a kellékekre, biztos, meg lenne a látszata, mint most.

– Képzeld! Áthelyeznek Pestre, – *újságolta.* Ott együtt lakhatok a szüleimmel, nem leszek magamra hagyatva ennyire, mint itt. Milyen igaza van, hiszen nekem is annyira, de annyira hiányzik a család életető melege, s ezért kicsit irigykedtem érte.

Gratuláltam neki, búcsúzásul megpusziltuk egymást, és siettem az állomásra.

Csak egy kisebb táskát vittem magammal, a többi holmit előzőleg postára adtam, ezért könnyen szálltam föl a vonatra. Kellemesen utaztam. Kevesen voltak a másodosztályú fülkékben, kedves útitársnőre akadtam. Hatvanban, amíg a csatlakozásra vártam, találkoztam az öregcserkész kollégákkal. Ők most mennek a Balatonhoz.

Aszódon majdnem „ottfelejtettem” magam a vonaton. Olvastam, nem vettem észre, hogy már egy ideig áll a vonat az állomáson, amikor a könyvemből fölnézve megkérdeztem, hol vagyunk? Aszódon! Sietve leszálltam, érdeklődtem, honnan és mikor indul az autóbusz Szirákra? Ahogy fölszálltam rá, máris indult, de ülőhelyet már nem kaptam. Azonban rám ismert a buszvezető, és elintézte, hogy elől legyen helyem. Mellettem

egy fiatal mama ült, pici csecsemővel, út közben kellemesen beszélgettem vele.

Szirákon vártak rám az állomáson. Nem siettem, hiszen elől volt a helyem, vártam, amíg a többiek leszállnak, csak akkor bukkantam elő. Nagy örömmel fogadtak!

Még Szirákon, vasárnap a parkban – fiúk és lányok – együtt szórakoztunk, amikor a kapuban világos nyári ruhában, elegánsan Gyurka jelent meg! Eléje szaladtam. Csak rövid időre jött, motorral.

Szent István napján felköszöntöttük édesapánkat.

Délben táviratot **kaptam** Gyurkától. Kíváncsian bontottam ki, mert alig érkezett haza, s máris táviratozik? Sietve bontogattam, s bizony, szomorú hírt közölt benne: meghalt az édesapja. Még jó, hogy hazament. Gondolkoztam, mitévő legyek? Itt nincs fekete ruhám, igaz, Salgótarjánban sincs. Apukáék új ismeretségéből Klárika ugyan följánlott egyet, de ő hozzám képest alacsony. Föl is próbáltam, de nekem igen rövid a szoknyája, temetésre sehogy sem odaillő. Világos ruhában meg hogy jelennék meg temetésen? Ha nem megyek, biztosan lesz szemrehányás és harag. Végül úgy döntöttem, hogy nem megyek el, táviratot adtam föl, és levelet is írtam.

Szabadságom alatt kedves ismerősökre akadtam Szirákon. Többször szórakoztunk Botkáéknál, máskor nálunk, a kertben. Szomszédunkban, a nagykastélyban lakik egy fiatal házaspár, a gazdasági iskola igazgatója és felesége. Az asszony két évvel fiatalabb nálam. Mikor megismertem, nevetve meséltem el neki tévhitemet. Anyukám ugyanis folyton hívott, menjünk meglátogatni őket, mert mint mondta: nagyon kedves emberek. Én magamban arra gondoltam: miért akar engem anyám vénasszonyok közé hurcolni? Végül kisült, hogy ez a vénasszony nálam is fiatalabb, és valóban kedves fiatal párt alkot a szintén fiatal férjével.

Remek időt fogtam ki, mindig sortban és fürdőruhában lehettem otthon. Minden reggel későn, 9-11 órakor kelek fel.

Anyukám egy pohár tejjel ébreszt. Sokat olvasok, kézimunkázom, fürödni járunk. Így telnek-múlnak napjaim.

Egy édes fekete cica is él a háznál, anyuka a kedvemért szerezte. Nagyon játékos, Kacort, az öreg kandúrmacskát sem hagyja békében, folyton játszani akar vele.

Szinte minden este színházba járunk. Jó színtársulat tartózkodik itt, kitűnő színészekkel, szépek a ruháik, csak kicsi a színpad, kevés díszlettel. Már láttuk *Lili bárónőt*, *Két lány az utcán-t*, *Gyertyafénykeringőt*, *Nótás kapitányt*, *Minden férfi gazember-t*, és *Sibilt*. A primadonnának kellemes a hangja, szubrettjük karcsú nádszál és gyönyörűen táncol. A bonviván jóképű fickó, jól alakít minden szerepet, jó komikus, mindig megnevetteti a közönséget.

Természetesen részt vettünk a színtársulat búcsúelőadásán, amikor a színészek rengeteg virágot kaptak (Klárika is, én is vittünk egy-egy csokorral.) Meghatódva búcsúztak a hálás közönségtől. Ők is jól érezték magukat Szirákon.

Eszembe jutott Gyurka, hogy amíg én itt szórakozom, ő kellemetlen és szomorú kötelezettségeit teljesíti. Én viszont igyekeztem jól érezni magam, mert rövid a szabadságom, egész évben alig nyílik alkalmam szórakozásra. Tavaly elprédáltam a szabadságomat, – meg is éreztem, mert nem tudtam magam kipihenni, és egész évben viseltem a következményeit: lefogytam, vérszegény lettem, és a hiányos, rendszertelen étkezéstől komoly gyomorbántalmaim voltak.

A kert gyönyörű, szebb, mint a kertészeté. Minden nap eszünk főtt, saját termésű csemegekukoricát.

Anyukám finom vékony cérnából csipkekombinét köt nekem. Ilyen csipkeálom holmija biztosan nem lesz senkinek. Ha meglátják majd a tarjái barátnőim...

Istenem, milyen más itt az élet. Apámék újra társas életet élhetnek. Anyukám ismét jól érzi magát. Csak elmúlna szegénynek a betegsége. Apám sajnos nagyon megváltozott. Már nem olyan, mint volt, nem tréfálgozik annyit és olyan különös szokásokat vett föl. Sok gondot okoz anyukának.

Gyugyi bátyám pénteken érkezett. Boldog vőlegény, sugárzik az arca, lázasan készül, júliusban tartották az eljegyzést, és augusztus 15-én esz az esküvőjük. Ez az igazi rohammunka! Mindnyájan, az egész család ott lesz! Nekem – előre össze-számolva – legalább 100 forintba kerül, mindent beleszámítva. Van egy virágos barna selyemanyagom, ami nem elég egy komplett ruhára, de ha veszek hozzáillő sima barna anyagot, azt varratom meg ere az alkalomra. A blúzomat Szirákon fogják megvarrni, mert olcsóbb, mint Tarjánban. Beadósodtam, anyukának tartozom 130 forinttal, de a kiadás most váratlanul jött, és fontos családi eseményhez kell. Hamar vissza tudom nekik adni.

Hogy elrepült ez a két hét, **ma már 30-a**, utolsó nap Szirákon. Reggel a postakocsival indulok. Legalább egy hónapra lenne szükség ahhoz, hogy igazán kipihenhessem magam. De hát – csak ennyi adatott, és ez is nagyon-nagyon kellett!

Gyakran gondoltam Gyurkára, és ő gondol-e rám? Délután telefonon hívott. Érdeklődött, mikor megyek vissza?

1948. július 31. szombat

Eljött az indulás ideje. Alaposan felszereltek otthon. Két bőröndöm megpakolva, egyikben a ruháim, a másikon enni-való, ráadásul még egy nagy kosár is, tele lekváros- és befőttés üvegekkel. Terike jött velem az állomásig. A kocsiba azt a lovat fogták be, amelyik tegnap tizenötször verte magát föld-höz. Ma azonban jól viselkedett, szerencsésen kiértünk az állomásra. Út közben nagyon meleg volt, hét ágra sütött a nap. Terike segített fölrakni a csomagokat a vonatra, ami aztán időben befutott Salgótarjánba, a főtéri állomásra. Gyurka nem várt. Ezért nem nehezteltem rá, mert amikor telefonon beszél-tünk, még úgy volt, hogy a reggeli vonattal érkezem. Így aztán fogadtam egy fiút, aki két téréssel hazacipelte a nehéz cso-magokat. Bizony, alaposan beleizzadt, még jó, hogy most nem lakom messze az állomástól.

Örömmel fogadott a házinéni. – Nagyon megszerettem, s Ő is ezt mondta búcsúzáskor, és majdnem sírt. Úgy jöttem vissza, mintha ez is igazi otthonom volna.

Ma a Bányakaszinóba mentem ebédelni. Benéztem az üzletbe, nehogy elinduljon Gyurka értem Szirákra. Délután jót aludtam, utána kicsomagoltam a két bőröndöt, helyrepakoltam minden holmit. Egyetlen üveg sem tört el, csak három tojás, az sem okozott gondot, mert egyenként papírba voltak csomagolva.

Este cukrászdába hívott Gyurka, aztán bolyongtunk a sétátéren. Azt mondta, nagyon hiányoztam neki, ami kellemesen érintett, mert éreztem, hogy őszintén mondta.

Salgótarján, 1948. augusztus 1. vasárnap

Úgy beszéltük meg, együtt megyünk előbb a déli misére, majd utána hozzájuk. Nem jött értem. Mise után már meg-ebédeltem, akkor állított be! Nagyon haragudtam a pontatlanságáért, mivel éppen most, a legnagyobb hőségben induljunk a hosszú gyalogútra? Megmondtam neki, hogy – a mai kivételével, mert Annuska néni vár – többé nem megyek a vasárnapi ebédekre hozzájuk. Azt hiszem, – jobb lenne az eredeti gondolatom, strandra készülődtem ebéd után, most már ez a tervem füstbe ment. Este vonattal jöttünk vissza. A csokrot – amit még Szirákról hoztam – kivittük a temetőbe, elhelyeztem Pista bácsi sírján. Jó későre járt, mire pihenni térhettem.

1948. augusztus 2. hétfő

Változások történtek a gyárban. A hét irodahelyiségből csak egy maradt meg, itt dolgozik rajtam kívül a főnök és a mérnök is. Úgy tudom, hogy Mándokyt ide helyezik – helyettes főnöknek. A gyárban, a különböző részlegeknél dolgozó lányok többségét a központi levelezéshez, a nagyirodára osztották be. Engem – egyelőre – nem enged el az üzemfőnök, pedig jobban érezném magam, együtt a lányokkal.

Szerda. Az irodában gyakran egyedül maradok, mert a főnök és műszakiak folyton kint járnak az üzemben. Ezért

sokkal nyugodtabb körülmények között dolgozom, nem rángatnak állandóan tízen, húsz felé, mint korábban. A munkám is kevesebb, hogy szétrakták az irodákat. Persze, ez nem azt jelenti, hogy nincs mit tennem, mégsem olyan hajszoltak a napjaim, mint korábban, amikor már kész bolondokháza volt körülöttem.

Este Gyurkával egész a Luby-telepig lesétáltunk. Onnan kikanyarodtunk az országútra. Kellemes időben, jól esett a járkálás, amitől a közérzetem is javult.

Emészttem magam

1948. augusztus 9. hétfő

Nagyon lassan telik a délelőtt, mert két este későn fekvüdtem le, álmos vagyok. Emészttem magam, – mivel nem múlhat el nap vita nélkül. Talán nem is lehet vitának nevezni, csak kénytelen voltam elmondani Gyurkának mindazt, ami rég' nyomja a lelkemet. Eddig nem akartam kimondani, nem akartam ezekért vitákat kezdeményezni, most azonban megtettem, és megkönnyebbültem tőle.

Tarthatatlan ez a helyzet, hiába kérem, bárhogyan, nem változtat rossz szokásain. Újabban ismét, ide is beállít este nyolckor, amikor már távozni volna illendő, s micsoda átlátszó kifogásokat hoz föl! Még az se bántana jobban, ha kisülne, hogy más nőkkel kezdeget, de ilyen alakokkal! Tény, hogy csalódnom kell benne. Ha így marad a helyzet, elromlunk egymás számára, mások leszünk, nem egymáshoz valók.

Kedden szabadságot kértem, de az igazgató elzárkózik mindenféle szabadságtól. Nem tudom, hogy fogom megoldani az esztergomi utazást. Hazafelé éjjel kell utaznom, s reggel majd egyenesen a gyárba jöhetek, s kialvatlanul dőlök be az irodába? Nem is tudom, hogy fogom megoldani. Nem tudom, mennyi hasznomat veszik majd, de a bátyám esküvőjéről mégsem fogok lemaradni. Kellemetlen, hogy jelentős családi ese-

ményre sem adják ki a szabadságot! Ha idegeneknek elmondánám, talán el se hinnék, hogy mindez igaz lehet.

Tegnap Gyurka megígérte, hogy ma értem jön koradélután, és elvisz motorozni. Mondanom se kell, hogy megint nem jött. Estefelé a házinénivel sokáig beszélgettünk. Kilenckor elhatároztuk, hogy aludni megyünk.

Azonban borzasztó hőség volt még mindig, nem akartam lefeküdni. Kinyitottam az ablakokat, és odaültem, hogy az esti szellőtől kicsit felüdülhessek. Nem tudok megnyugodni. Állandóan háborog a lelkem. Érzem, valami nincs rendjén körülöttnk. Képek kavarnak előttem. Úgy látszik, a vőlegényem gyámság alá került. Vasárnap este például az anyja nem akart neki pénzt adni. Talán azt hiszi, hogy rám költi? Mindez előttem zajlott le, már én szégyelltem magam miattuk. Minden pénzt, az üzletét is az anyja kezeli. Az a pár fagyalt, amit – ritkán együtt elfogyasztunk, csak nem borítja fel az anyagi helyzetét? Mindig igyekszem, hogy ne költsön rám. Alig járunk együtt valahová, se szórakozásra, se mulatozásra nem költünk.

Egyik alkalommal vettem magamnak egy kétsoros gyöngyöt.

– Minek az? – *kérdezte Annus néni.* Biztosan meglátszott rajtam, hogy nem nagyon tetszett a kérdése.

– Azért, mert amíg fiatal vagyok, addig hordhatok ilyet – és a saját keresetemből vásároltam – *jól kihangsúlyozva a saját szót.*

Sejtem, mi lenne később, ha már most ilyen megjegyzéseket enged meg magának. Talán az én keresetemet is ő akarja majd kezelni? Azt sem értem, miért ilyen rosszakarató irántam.

Tegnap délután történt. Benn jártam az üzletben, ő volt ott. Említettem neki, hogy valamelyik nap, elviszem az otthagyt csomagomat. Erre azt mondja: – Vidd el most!

– Nem tudom elvinni, mert több helyen van elintéznivaló ügyem, nem cipelhetem magammal annyi helyre. Mire ő érthetetlen idegességgel a következő szótat zúdítja rám:

– Nem értem ezeket a mai lányokat! Félnek mindentől. Majd cipekedhetsz még asszonykorodban eleget, mert nem állunk olyan jól... – *Magamban azt gondoltam: nem hinném! Mi az, talán már engem is maguk közé számít, hogy úgy fogalmaz: nem állunk jól, és számomra teljesen furcsa elmélettel folytatja.*

Teljesen fölöslegesen fakadt ki, mert nekem a csomag tartalma igazán nem sürgős, teljesen mindegy, mikor viszem haza, ma vagy egy hét múlva. Csak nincs útban itt az üzletben? Miért kellett ezért ide nem illő problémákat felsorakoztatni? Különben is, hol van az megírva, hogy aki férjhez megy, azon túl mindig, állandóan cipekednie kell? Mennyire tévednek, ha azt hiszik, hogy engem ilyesmire fognak majd fölhasználni! Egyébként, aki úrilányt választott, annak számolnia kell ennek következményeivel!

Mindennek ellenére, nem félek a munkától, hiszen most is magam intézek mindent, ami fontos, de fölöslegesen bizony sosem fogom magam strapálni se most, és a későbbiekben sem, hogy már 30 éves koromban visszeres lábaim legyenek. A női erőt csak bizonyos határig lehet igénybe venni. Ezt a kijelentést apukám szokta hangoztatni. Én sem születtem erős munkára, és ahhoz nem is érzek elég erőt magamban. Ha pedig szegények leszünk, és a férjem nem tud eltartani – amint az már most látszik – akkor irodában keresem meg a rávalót, és nem kapálni vagy mosni járok majd.

Ilyenek jutottak eszembe a nyitott ablaknál ülve, s közben a közeli kioszkból ide hallatszott a zene. Mások mulatnak napnap után, én meg örökké itt emészttem magam a gondjaimmal... Most éppen azt játsszák, hogy: „*Nem tudom, az életemet hol rontottam így el...*” Még ez a nóta is időszerű most számomra. Istenem, mi lesz ennek a vége?

1948. augusztus 12. csütörtök

Alig kaptam meg a szabadságomat. – Tegnap a bizalmi is bent járt az igazgatónál a szabadságom ügyében, mégsem kaphattam meg. Másnap pedig egész nap nagy munkában voltam,

ráadásul tovább kellett maradnom. A Telex-gépet (géptáviró) tanulmányozom, gyakorolok rajta. Ma már önállóan adtam le egy küldeményt Ózdra. Ugyanis a gép kezelője szabadságra készül, engem kért arra, hogy helyettesítsem. Szívesen teszem, ha majd megengedi a főnököm, legalább ezt is megtanulom. Olyan érdekes az egész szerkezet, a választ is azonnal olvashatjuk az írógépen.

Délután összeszedtem a szennyesemet, és kimostam. Kis szódát kevertem a vízbe, amitől felhólyagosodott a kezem, és a derekam is megfájdult. Bizony, nehéz munka a mosás.

Pénteken érkezett haza Mária néni, vasárnap a férje is hazajön. Folyton kifelé figyeltem, jön-e Gyurka? Hiába. Vajon megint mi dolga akadt? Később fodrászhoz mentem, hogy rendben legyen a hajam az esküvőre, de nem sikerült a frizura. Ezért kár volt fáradoznom. Mivel nem jött, elhatároztam, hogy nem megyek be hozzá az üzletbe indulás előtt. Nem fogok utána mászkálni. Ha ő nem jön a megígért időben, akkor nem látjuk egymást. Ha neki nem sietős, én ráérek, de nem leszek a felesége. Amikor tavasszal azt a tanácsot kaptam, hogy helyes lenne elmennem innen, akkor hibáztam; bátortalan voltam, nem fogadtam meg a jó szót. Beigazolódott, hogy *az idő elronthat mindent*. Mindenki lebeszél erről a házasságról, s érzem is, hogy igazuk van, nem ahhoz az élethez szoktam, ami rám vár mellette. De hiába, ha szeretjük egymást, és amikor mellettem van, mindent megbocsátok neki.

Eszembe jutott Bandi. Mindig arra gondolok, hogy sikerült a szem-műtétje? Remélem, meggyógyítják. De miért nem táviratoztak, hiszen, kértem őket.

1948. augusztus 14. szombat

Egész délelőtt utazási lázban égtem! Ötpercenként néztem az órát. Be se mentem a fizetésért, azt mondták, hogy csak ebéd után készül fizetésre a pénztáros. Egyik kollégám adott 200 Ft kölcsönt a hazaérkezésemig. Délután kényelmesen becsomagoltam, benéztem a fodrászhoz, fésülje át a hajamat, és ötkor elindultam az állomásra. Bár mondta a házinéni, hogy

amikor még nem voltam otthon, itt járt Gyurka, mégsem megyek be az üzletbe. Ha látni akar, jöjjön ki az állomásra.

Befutott a vonat, elhelyezkedtem egy másodosztályú fülkében, ahol alig lézengtek utasok, akkor jött. Szabadkozott, hogy igen sok a dolga mostanában, s este gyűlésre kellett mennie.

Elindult a vonat. Hatvanig kényelmesen utaztam. Megeredt az eső, fázni kezdtem. Megbántam, hogy nem a kosztümöt vettem föl az útra. Hatvanban átszálltam, ráfizettem a jegyre, így a pesti gyorssal mentem tovább. A fülkék zsúfolásig teltek, sajnos, ezért már nem kaptam ülőhelyet. Több mint egy órai késéssel érkeztünk a Keletibe, már negyedtizenegy volt. Onnan villamossal mentem Pityu szállására. A leírása alapján egész jól megtaláltam, úgy közlekedtem, *mint egy pesti!* Pityu már előző nap elutazott, én csak erre az éjszakára vettem igénybe a szobáját. Háziasszonya kedvesen még vacsorával is megkínált. Nagyon fáradt voltam, ezért csak keveset ettem, aztán aludni tértem.

Gusztai bátyám esküvője

Esztergom, 1948. augusztus 15. vasárnap

Hajnalban kellett fölkelnem, mert a Császárfürdőtől hat-harmincötkor indul a vonat Esztergomba. Pityu háziasszonya az állomásig jött velem. Kétórai utazás után érkeztem meg, ahol az állomáson, a nagy tömegben hamar fölfedeztem Pityut. Elegáns öltözkében várakozott rám, de nemcsak ő, hanem Gyugyi és Erzsike is elém jött, már úgy, mint férj-feleség, ugyanis tegnap túlestek a polgári esküvőn. Út közben nézegettem, gyönyörű, régi város Esztergom.

Erzsikénél rendbe szedtem magam, utána elsétáltunk a bazilikába. Csodálatosan szép épület. Az embert áhítat fogja el, és térdre hull a gyönyörűségtől. A kóruson éppen énekelt a kar. Ma, a templom búcsúnapján rengetegen voltak benne. Gyönyörűek a festmények, mozaik-ablakok, és a Bakáts kápolna tiszta vörös-márványból... Mise után megnéztük a kriptát, a

hatalmas csarnokban templomépítők, püspökök, primások és az adakozók alusszák örök álmukat. Jól lehet látni, milyen vastag a falazat, különösen a kupola alatt, legalább 5-7 méter széles.

Később az ásatásokhoz mentünk, megnéztük a régi várat, ami még Szent István király idejében épült, majd tovább-építették az őt követő Árpádházi-királyok. Csodálattal álltunk a régi építkezés, a korabeli művészet előtt. Előttünk majd' egy évezred történelme... Ahol most mi sétálunk, e falak között élt, itt járt a szent király...

Erzsike nagyon helyes nő, majdnem egykorúak vagyunk. Ő is kereskedelmi középiskolába járt. Ha olyan lesz, mint ahogyan most megismertem, akkor Gyugyi jól választott és remélem, sosem bánja meg, amiért a korábbi nagy szerelmét elsodorta tőle a háború kíméletlen orkánja. Az ifjú feleség külsőleg csinos barna, egész lénye, magatartása természetes-seget áraszt. Bátyám jól választott.

Délután pihentünk, arra gondoltuk, hogy alszunk egyet, de beszélgetés lett belőle. Öt óra tájban kezdtünk öltözködni. Én, mint koszorúslány rózsaszín, tiszta túllruhát kaptam. Jó volt ilyen elegáns hosszú ruhát magamra venni. Erzsike meny-asszonyi ruhája csupa csipke, uszályos – nagyon szép. Én is ilyet szeretnék. Ezért készségesen följajánlotta, hogy majd átadja nekem, de én megköszöntem, mivel a saját ruhámban szeretnék oltár elé állni. Korán értünk a templomhoz, várni kellett, a mise még nem ért véget. Alig tudtunk bejutni a tömegtől.

Anyukám vezette Gyugyit, ők mentek elől. Utána én következtem Pityuval, bennünket követett a kis Éva vőfélyével, és utána indult a menyasszony a násznaggyal, majd a többi vendég. Közben megérkezett Jocó, Erzsike testvére, akitől egy nagy fehérszegfü-csokrot kaptam. Kifelé már vele együtt mentem.

Gyugyi nem ismerte a szokást (ő evangélikus vallású), s amikor a pap Erzsikét elvezette az egyik oldalkápolnába, utánuk fordult, és olyan ijedten nézett rájuk, mintha azt kérdezte volna: „Hová viszik a feleségemet?”

A vacsorát otthon rendezték. Semmi különös, praktikusán oldották meg.

Anyuka nagyon csinos volt a fodrász által kreált frizurával. Nagyon csinos volt az új ruhájában, s láttam, hogy kellemesen érzi magát benne. Vacsora után a fiúk zenét kerestek a rádióban és a vendégsereg táncra perdült.

1948. augusztus 16. hétfő

Éjfél. Remekül érzem magam. Sok bókot kaptam táncsaimtól. Iza férjével remek polkát jártunk. Állandóan forgattak, egy percig sem pihentem. Minden fiú, Jocó is jól táncol. Azt hiszem, hogy a jelenlévők közül én mulattam a legjobban, csak úgy röpültem a túllruhában. Később észrevettem, hogy Iza furcsán néz rám. Csak nem féltékeny azért, mert a férjével táncoltam? Erre nincs semmi oka. Megálltam mellette, beszélgetni kezdtem... alig felelt. Teljesen félreérti a helyzetet, pedig semmi oka a féltékenységre. Később valaki elárulta nekem, hogy nem élnek valami jól. Ezért rákérdeztem – Talán azért haragszol rám, mert a férjed fölkért táncolni?

– Ha neked azt mondta volna a férjed, hogy nem tudsz polkázni, akkor nem csodálkoznál.

Igazat adtam neki. Nekem is mondta már Gyurka, pedig csak vőlegényem, hogy – Cicuskám, neked ez nem megy (holott ő az, aki olyan nehézkesen táncol, mint egy maci) – és akkor nekem sem esett jól a megjegyzése! Ezért nem táncoltam többé a férjével. Igazán nem szép tőle, hogy megsérti a feleségét.

Éjfél után egy óra körül kiszöktem az udvarra, leültem egy eldugott sarokba és gondolkodtam. Olyan szép este volt, fölöttem a csillagos ég, én pedig szép ruhában mulatok kedves bátyám esküvőjén. Minden megvolt, csak valaki hiányzott nekem. Mennyi minden történt, milyen félreértések, viták voltak már köztünk, és én mégis úgy érzem, hogy az ő szeretetét senki sem pótolja. Miért? Istenem, miért van ez?

A bazilikában, és minden olyan templomban, ahol addig nem jártunk, ima közben lehet kívánságokat előterjeszteni.

Most azt kértem a jó Istentől, hogy szeressen a vőlegényem, kapjunk lakást, és mielőbb mi is egybekeljünk. Anyukám utánam jött, észrevette, hogy sírtam, tudni akarta az okát. Ha én azt elmondhatnám...

Később Iza levette Erzsike fátylát, egy picit a fejemre tette. Szokás, hogy a megjelent lányok közül én kerülök sorra leg hamarabb. Ezután már nem tudtam tovább mulatni. Álmos voltam, és hiába igyekeztek felvidítani. Jocó harmonikázott, majd jött egy férfi, aki szépen hegedült, s felváltva játszottak.

Hajnali négy előtt autóbusz-különjáratral útra keltünk mindnyájan. Nagyon hideg volt, fújt a szél, s én a vékony selyemruhámban és nylon köpenyemben csak épp' hogy meg nem fagytam. Anyukám az ölébe vett, egymást melegítettük. Éppen jókor érkezünk a Keletibe, elkísértük a nászutas párt. Nemsokára indult a vonatjuk. Erzsike elég rossz színben volt. A sok izgalom, életének nagy fordulója erősen meglátszott rajta. Nagyon kifáradhatott. Szeretettel búcsúztunk tőlük.

Utána villamossal Pityu lakására mentünk, ahol tízig még aludtunk egy keveset. Aztán körülnéztünk a városban. Olyan gyönyörű dolgokat láttam az egyik fehérmű üzletben, hogy megleptem magam egy-két szép holmival.

Szombaton operálták Bandi szemét a Rókus-kórházban, bementünk meglátogatni. A doktornő azt mondta, jól sikerült a műtét. Szegény Öcsike, sokat szenvedhetett. Istenem, segítsd meg, hogy mielőbb rendbe jöjjön.

A Sándor utcában ebédeltünk egy vendéglőben, aztán apuval átmentünk a Keletibe. Sajnos, már nem kaptunk ülőhelyet, így nagyon fárasztó volt állni az éjszakai tánc után. Fájt a bokám a sok járkálástól. Csak Aszódon sikerült ülőhelyet kapni. Alig bírtam magammal, hogy el ne aludjak. Nagyon vártam, hogy hazaérjek, és alaposan kipihenjem a fáradalmaikat. Mikor Salgótarjánban reggel leszálltam a vonatról, nem várt Gyurka. Kimondhatatlanul rosszul esett.

Salgótarján, 1948. augusztus 20. péntek

Szent István napja. – Itthon vagyok, Salgótarjánban. Eredetileg már tegnap akartam indulni Szirákra, de megeredt az eső, így elhalasztottam az utazást. Délelőtt kiderült az ég, a délutáni vonattal indultunk Gyurkával. Kevesen voltak a fülkében. Mikor Jobbágyiban leszálltunk, erős szél fújt, épp’ velünk szemben, így lassan haladtunk a kerékpárral. Otthon örömmel fogadtak, Piroska néni már ott volt Editkével, de Gyugyiék nem jöttek. Apukát köszöntöttük névnapja alkalmából.

Szirák, 1948. augusztus 21. szombat

Fáradtan, izomlással ébredtem. Fölkeltem és miután rendbe szedtem magam, Gyurkát akartam reggelivel ébreszteni, de már fenn volt, és olvasott. Kellemesen telt a mai nap, végig együtt voltunk. Gyorsan telt az idő jó társaságban. Este a ház előtti padon beszélgetve, sokáig fennmaradtunk.

Vasárnap a kápolnába mentünk misére. Mikor egész nap együtt lehetünk, főleg távol Gyurka hozzátartozóitól, nagyon szeretjük egymást. Arról esett szó köztünk, jó lenne mielőbb megtartani az esküvőt. Addig még kellene Gyurkának egy rendes fekete ruha az esküvőre, nekem a menyasszonyi ruha – hozzávalókkal együtt. Az enyém nem gond, bármikor meg tudom vásárolni.

Délután hazafelé indultunk. Jó az út, élveztem a kerékpározást. Jobbágyiban várunk kellett a vonatra. Nem volt zsúfolt, de Mátraverebélyben és Nagybátonyban nagyon sokan szálltak föl. Ugyanis Szentkúton búcsút tartottak. Leginkább salgótarjániakat lehetett látni, mert Marian szerzetes – aki Salgótarjánban plébánosként működött a Ferencesek templomnál – ő tartotta az ezüstmiséjét.

A Nagyállomáson szálltunk le, nem találtunk ott senkit, ezért segítettem egy kicsit rendbe tenni a lakást. Megvacsoráztunk, nemsokára indultunk. Mikor hazaérkeztem, bementem a szobámba, s látom, hogy vendégem van. Valaki alszik a sezlo-

non, általam ismeretlen valaki, biztosan Vágó néni vendége. Csendben feküdtem le, észre se vették, hogy hazaérkeztem.

Salgótarján, 1948. augusztus 23. hétfő

Álmosan, fáradtan ébredtem, kicsit el is késtem az irodából. Kellemetlenséggel kezdődött a hét. Telefonon hívtak az Üzemi Bizottságtól, én vettem föl a kagylót. Nem mutatkozott be a hívó, a főnököt kereste.

– Sajnos, nem tudom adni, nincs bent.

– Majd megkeresi maga! – hangzott az utasítás goromba és rendelkező hangon.

– Ezt a hangot kikértem magamnak! Ha bemutatkozik, és udvariasan megkér rá, úgy megkeresném, de most akkor se tehetném, mert nincs az üzem területén. Viszont hallásra! – és letettem a kagylót, pedig tudtam, hogy nem jó az ÜB-vel hadilábon állni, de ezt mégsem hagyhattam szó nélkül. Aki pozíciót vállal, tanuljon meg viselkedni!

1948. augusztus 26. csütörtök

Hét elején alig akadt munkám. Még ilyen csoda is történik, sajnos, ritkán. Ilonkának segítettem munkaidő után, mert ő szombaton engem helyettesített. Vasárnapra megint konferenciát szerveztek, kirendeltek gyorsírónak. Úgy látszik, ez már mindig így lesz? Ingyen kell dolgozni egész vasárnap, s ilyenkor a heti fáradalmat nem tudjuk kipihenni.

Gyugyi Baglyasalján van háromnapos tanfolyamon, ezért nálam szállt meg. A mézesheteiket megzavarták. Én, kihasználva az alkalmat, habüstöt, krumplinyomót és egy készlet süteményformát ajándékoztam nekik nászajándékul. Üvegkészletet szerettem volna eredetileg, de Gyugyi azt mondta, hogy az már van nekik. Az ajándéknak nagyon örült.

1948. augusztus 29. vasárnap

Már nyolckor gyülekeztünk a teremben. Jó, hogy többen voltunk beosztva, jobban telt a délelőtt. Nem kellett sokat írni, mert a legtöbb „szónok” leírta, és átadta a szöveget, a szteno-

gramot pedig mindjárt gépbe diktáltuk, ezért nem kell utólag vele bajlódniuk. Itt fedeztem föl, hogy ismerem F Lóránd feleségét, ő Sárka, akivel együtt dolgoztam a Bányaánál, a leltározás idején. Délután kettőkor ért véget a konferencia, s ottmaradtunk ebédre. Kegyetlen rossz pörköltet kaptunk. Persze, a munkát megint „elfelejtették” megköszönni.

Hazaérve aludtam egy kicsit, aztán jött Gyurka, meccsre hívott. Nem szívesen, de elmentem vele a Fradi – SBTC játékára, ahol a Fradi győzött 3 - 1 arányban. Nem értem, milyen élvezet van abban, hogy össze-vissza futkároznak egy pályán. Ez a férfiak rigolyája. Nekem viszont sose megy a fejembe, milyen élvezetet találnak az ilyen durva játéokban. Nem tetszett a beszédmodoruk, sem az ízlésemhez nem méltó közönséges bekiabálások és káromkodások.

De ez még hagyján! Így van ez legtöbb versenysportnál, gondolok az ökölvívásra, a birkózásra, ahol vérre megy a „játék”. Amikor megjelennek a húsbálák a képernyőn, már nem is ember-formájúak: inkább izomtömegek, a birkózók a ringben, az ökölvívók, az amerikai futballpályán „játékosok” és még sorolhatnám, s elkezdik szörnyű viadalaikat. Tépik, ütik, vágják, rúgják, harapják, öklözik, gyomrozzák, hajukat tépik, egymás szemét kiütik, már folyik a vér, már alig szuszognak, de amíg van bennük egy csöpp élet, nincs irgalom...

És ezt nevezik sportnak?

A sport – szerintem – az egészséget, a test edzését hivatott szolgálni, nem pedig mások mindenáron, bármi áron való legyőzését! A felsoroltakat még versenynek sem nevezném, mert inkább versengés, harc, vérig menő durvaság! És miért? Legtöbbször a pénzért, valamilyen gazdag ember hasznáért!

Nem szép tőlem, de ezért szinte az egész férfi-nemre haragszom, milyen élvezetet találnak abban, hogy ezeket a szörnyűségeket végignézzék?

Jól elkalandoztam. A sportpályáról egyenesen a templomba siettem, mert ma csak az esti misére jutottam el a délelőtti különmunka miatt.

1948. szeptember 2. csütörtök

Litánia után együtt vacsoráztunk, majd a verandán sokáig beszélgettünk; ma kellemesen töltöttük az időt, Gyurka kedves volt hozzám. Miért nem tud mindig ilyen lenni? Terveztük a közös jövőnket. Mindig olyan megható, ha szeretjük egymást, együtt örülünk. Akkor nincs elégedetlenség, nincs elkeseredés, harag, csak megértés és szeretet egymás iránt.

1948. szeptember 12. vasárnap

Gyurka a kerékpárjával vitt le, – náluk ebédeltünk, ott töltöttük a délutánt is. Ma jól éreztem magam, de nagyon vigyáztam minden szavamra, nehogy felboruljon a békesség. Mostanában – mióta Pista bácsi jólétre szenderült – mintha megnyugodtak volna a kedélyek, ha nincsenek ott Annus néni lányai, jobb a hangulat. Ilyenkor én is kezdek kibékülni azzal a gondolattal, hogy talán nem lehetetlen itt kezdenünk az életünket. (?)

Estefelé kerékpárral kimentünk a földjükre, hoztunk érett paradicsomot. Utána vacsoráztunk, én megmosdottam, s még azután is sokáig beszélgettünk. Nagyon elfáradtam, nem volt kedvem hazajönni, legszívesebben ottmaradtam volna.

Hétfőn este betoppant anyukám. Én későbbre vártam, ezért nem mentem eléje az állomásra, de így is megtalálta az új lakásomat. Apukám, Szirákról öt tanítóval, és Gyugyi is Balassagyarmaton, a megyeszékhelyre voltak hivatalosak, jutalmukat fölvenni.

Nagyon jó volt együtt lenni legalább néhány napig anyukával. Minden délben együtt ebédeltünk, elém jött és várt a gyárkapunál. Meglátogattuk ittléte alatt Bőbét, utána együtt mentünk kabátpróbára.

Ma megint telefonáltak az ÜB-ről, hogy délután a Bányakaszinóban jegyzőkönyvet kell vezetnem. Sárika jön velem. Csak éppen ez a túlmunka hiányzott! Este kilenc után lett vége a gyűlésnek, egy teljes füzetet tele-gyors-sírtunk! Egész héten későn kerültem ágyba. Sajnos, a kabátpróbára nem sikerült már elmenni.

1948. szeptember 24. péntek

Gyorsan múlik az idő, nemsokára szeptembernek is vége. Egyre hidegebb az idő, pedig szép őszt vártam. Megváltozott a munkaidő beosztásunk. Naponta félnégyig dolgozunk, látástól-vakulásig ülhetünk az irodában. A koszt javult az étkezdében, két napja kifogástalan ebédet kaptunk.

Este meglátogatott Szamecz Ilonka, sokáig beszélgettem vele. Téliesen behúzódtunk a konyhába, egyelőre csak ott van meleg. Később Gyurka is jött, tíz óra után Ilonkával együtt ment el.

Megint itt van a házinéni kis rokona, Szöszi. Beszélgetés közben egyszer azt mondta nekem: – Magát annyira szereti Mariska néni, menyének is elfogadná. Szó szerint így mondta: „Bizony elfogadnám, mert komoly, szorgalmas, mindenhez ért. Hivatalba jár, pénzt keres, amellet itthon is elvégez maga után mindent, mos, vasal. Nagyon dicsérte.” S hogy megjegyezte ez a kislány!

– Nekem is mondta már, nemcsak Szöszinek. Tudom, érzem én is, hogy szeret, alig tudom elhinni, hogy ennyire. Vigyáz rám és aggódik értem, mintha anyám volna. Nem tudok eléggé hálát adni a Jóistennek, mert olyan jó érzés, ha szeretnek, jó, hogy ide kerültem, ilyen rendes emberek közé. Imáimba foglalom jószágukat, és Isten áldását kérem rájuk, az egész családra. Mit is adhatok nekik ezért cserébe? Mert hiába nagy összeg nekem az a 100 forint, amit havonta fizetek a szobáért, de amit viszonzásul kapok, azt nem lehet pénzben kifejezni. Az előbbi helyemre még visszaemlékezni sem szeretek!

– Mariska néni a fia feleségének szeretné magát. – folytatta Szöszi.

– Csak az a gond, hogy elvált ember, és én templomi eskü nélkül nem mennék senkihez. Különben én egyelőre úgy érzem, hogy Gyurkát nem tudnám elhagyni. Tudom, nehéz életem lesz mellette, talán a jobblétemet szalasztom el miatta, de mi megfogadtuk egymásnak, és én az adott szavamat nem

változtatom meg. Ilyen az élet. Nem lehet mindenkinek könnyű az élete.

1948. október 11. hétfő

Mostanában nem jutottam naplóíráshoz, ezért sokat kell bepótolnom. Nagy változások történtek az üzemben, főleg az áthelyezések miatt. Most mindig sok a munkám. Főnököm kezdeményezésére már lehetőséget kaptam önállóságra, mert egyébként is untam egyesek régimódi kifacsart stílusában leírni a leveleket, mikor én a legújabb, mai levelezési formát és stílust tanultam. Végre, önállóan levelezek. Mindez nekem nem jelent különösebb gondot, mivel külön tantárgyként szerepelt az iskolai palettánkon. Egyébként is – mindig szerettem írni, leírni mindent. A fogalmazáshoz, a helyesíráshoz, a nyelvi fogalmakhoz pedig nagy segítséget jelentett számomra apukám, az otthoni környezet. Olyan alapokat szereztem már otthon, kisiskolás koromban, amit később nem is tudtam volna bepótolni.

Bejött a hideg őszi idő. Jól esik a fűtött konyhában Mariska nénivel üldögelni. Mostanában egy kis csillagokból álló asztalterítőt horgolok. Szép vékony cérnát kaptam hozzá. A hímzések már elkészültek.

Vasárnaponként anyósom mindig meghív ebédre, a délutánt is ott töltöm náluk. Talán a lakásügy is sínre kerül. Hármascserét terveznek. Talán egy normális lakásban el tudnám képzelni az együttlakást, ahol legalább egy különálló szobánk lehetne! A cserelakás közel áll a nagytemplomhoz. Gyurkának sem kellene olyan messziről járnia. Az utóbbi időben az üzlet is fejlődésnek indult. Ha így megy tovább, még karácsony előtt megtarthatnánk az esküvőt.

1948. október 18. hétfő

Olyan gyorsan múlik az idő. Talán azért, mert sok a munka. Szombaton túlóráztunk, tegnapra virradóan pedig hajnalig dolgoztunk a Beruházási Osztályon. Bármilyen nehéz és megerőltető, nekem pénz jelent, most 40 forintot, és előrelépést. Az

ilyen pluszmunkák árából tudok vásárolni, mert a többit föl-
élem. Gyurka megvárt Klári nővérénél, ő is velem virrasztott.
Addig Irénnel mentünk együtt és út közben beszóltunk érte.
Tegnap aztán úgy elaludtam, hogy majdnem délben ébredtem
föl. Nagy vendégjárás volt itt, a Vágó családnál. Egyik csoport
el se ment, már jött a másik. Este hatkor mentem a templomba.

Ma este – mint mindig – Gyurka sakkozott Vágó bácsival.
Nem szeretem ezt a szokást, mert belemelegednek, és nem
tudják abbahagyni. Én sokszor emiatt mosdás nélkül kénytelen
vagyok lefeküdni, mert a hideg fürdőszobában nem tudok le-
mosdani, csak a konyhában. E nélkül meg nem tudok elaludni.
Gyakran megesik, hogy nem bírom kivárni a sakk partik végét,
lefekszem, és elalszom. Gyurka besompolyog a szobámba,
agyoncsókolgat, én persze, úgy teszek, mintha fel sem ébred-
nék.

Bevittem a Plébániára az egyházi adótartozásomat. Ott
találtam az irodában házfőnököt, és Péter atyát is. Most is
olyan kedves, nevetve fogadott a folyosón. – Beérve az irodá-
ba, rögtön azt kérdezte, majd egymást licitálva sorban tették
föl a kérdéseket és válaszoltak is egymásnak.

– Mikor lesz esküvő? (Péter)

– Milyen esküvőt rendezünk Katónak? – (Házfőnökatyá)

– Gyönyörű esküvőt! (Péter)

Nagyon meghatódtam. Istenem, megérdemlem én ezt?

Kedden szomorú, ködös-párás reggelre ébredtünk. Sűrű, apró
szemekben esni kezdett az eső, mintha sohasem akarna elállni,
olyan kitartóan. Kicsit később mentem hazafelé, mert elbeszél-
gettük az időt az ebédlőben.

Olyan szép az Újtelep. A rengeteg hulló falevél szint játszik
a talpunk alatt. Séta közben úgy csillognak, frissen mosakodva
az esőben, tarkán pompáznak a levelek, színes szőnyeget
terítve a járó-kelők elé. Szép az őszi táj. Az utcák kihaltak, az
emberek behúzódnak a lakásokba. Így múlik el minden.
Tavasza... nyára... ősze... téle... Egyik nap a másik után.

Istenem, már én is elmúltam 22 éves. Szinte hihetetlen. Észrevétlenül szalad az idő, telik az élet, ez a rövid, zajos élet, mennyi örömmel és bánattal, mennyi széppel, mennyi szomorúsággal...

1948. november 1. hétfő

Kétnapos munkaszünet. Végre, egy kis pihenő. Tegnap – vasárnap – Gyurkáéknál voltunk. Csendesen telt el a nap. Mostanában ritkábban veszekednek, mint addig.

Ma – mise után – behívtak a gyárba dolgozni. Este nyolcig dolgoztunk. Együtt akartunk kimenni a temetőbe Gyurka édesapja sírjához, de ez természetesen elmaradt. Este összekoccantunk, ezért hamar elment. Utána még kis ideig beszélgettünk a konyhában Mariska nénivel, aztán lefeküdtem.

Szomorú voltam, hogy nem égethettünk gyertyát. Otthon mindig megemlékeztünk a halottainkról. Mi csak addig látogathattuk a szeretteink nyugvóhelyét, amíg Marosvásárhelyen laktunk, mert Páván vannak eltemetve apukám elődei és rokonai, anyuka szülei pedig a Felvidéken alusszák örök álmukat. Máskor a nagy asztalt földíszítettünk, leterítettük, őszi virágcsokrokat és gyertyatartókat készítettünk elő. Meggyújtottuk a gyertyákat, és együtt emlékeztünk halott hozzátartozóinkra. Együtt mondtunk imát lelki üdvösségükért, és sokáig beszélgettünk elhunyt szeretteinkre emlékezve.³

1948. november 13. szombat

Tegnap este megint összevesztünk Gyurkával. Ismét kezdi a régit: este nyolckor állított be. Elfelejtették arra nevelni, hogy nem illendő ilyen későn látogatóba menni. Persze, elrontotta az egész éjszakámat, mert sírtam miatta. Őt szeretem, még ha össze is veszünk néha – vagy inkább gyakran. De a família... Végképp nem bírom megszokni őket. Időnként ugyan mintha megenyhülnének, de ez náluk nem természetes. Nem bánám,

---

³ Ez a szokás annyira belémivódott, hogy most, amikor már szüleim sírjánál ünnepelünk, utána otthon is égetek gyertyákat azokért, akik távol vannak eltemetve.

bármilyen egyszerűen, szegényen kellene is élnünk, de csak vele, – jó távol a családjától. Én dolgozom szívesen, ha kell, de csak kettőnkért. Ha nem jó neki így, akkor előbb-utóbb úgyis az lesz a vége, amint házfőnök atya mondta: az idő mindent elront... Már nem is bánom, nem küzdök tovább, teljesen ki-merültem miatta. – Miről is indult a vita? A hőcsizmákról... Csak ne látnám beteljesülni, sorban, amit apám leírt az ő karrierjéről: Legmagasabb, amit neki jósolhatok, házaló varró-gép- és kerékpárjavító.

Délelőtt eljöttem a gyárból. Nem volt sok dolgom, ezért Mándoky elengedett. A csomagot még tegnap elkészítettem, csak postára kell adnom. A múltkor kértem Gyurkát, amikor kerékpárral jött, vigye az üzletbe, ne kelljen vele cipekednem. Onnan én vittem volna feladni a postára. Nem tette meg. Most, mire hazaértem, Vágó bácsi már elvitte és föladta helyettem. Annyira meghatott a kedvessége. Úgy érzem itt magam, mintha igazi otthonom lenne, s én hozzájuk tartoznék.

Kis időre leültem a konyhában, és beszélgettünk Mariska nénivel. Említettem neki, hogy este összekoccantunk.

Mariska néni kifejtette a véleményét.

– Mire nősül Gyurka? Még olyan fiatal. Mindenki mondja, hogy nem megy jól az üzlet. Különben – nem is az övé, hanem a nővééré! *Ezt eddig én nem tudtam, csak sejtettem, ezért szóltak bele mindenbe.* Jenő fiam azért nem nősül, mert neki sincs biztos alapja. Katóka fiatal még, ne hamarkodja el a házasságot, mert az, komoly dolog! Majd hirtelen hozzám fordult, és azt kérdezte: – Minek engedték meg anyukáék, hogy Gyurka eljegyezze? Kicsit elgondolkodtam a kérdésen. Miért is engedték meg? Talán azért, mert nem is kérdeztük meg. Magunk döntöttük el.

Tudom én, mi a helyzet, hogy mi van és főleg, hogy mi nincs! Tudom, de én őt szeretem, csak a hozzátartozóitól iszonyodom. Talán az egész az én magam sem értem és nem is tudom elképzelni, mi lesz ebből?

Hétfő. Tegnap nem jött Gyurka, állítólag az üzletet takarítják, festik. Pár percre van az üzlet, azért legalább értesíthetett volna. Na, ezt nem bírom megszokni nála, hogy én lemondok érte mindenről, ami kedves volt nekem, amihez hozzászóktam: az úri környezetről, a jó társaságról, és mi a köszönet érte? Hogy még ő akar elhanyagolni? Biztos, hogy most is talál kifogást. Beszélni kellene ezekről, talán legjobb lenne valóban abbahagyni az egészet. Félretenni pár évre, amíg össze tudja szedni magát, s addig nem is találkozni. Engem úgyis leköt a munkám, otthon meg találok elfoglaltságot magamnak.

Mária néni azt mondta, hogy náluk lakhatok addig, amíg nekem tetszik, ők máris családtagnak tekintenek engem. Ez megnyugtató részemre, bármi történjék. Minden, mindenki, és bennem is belülről azt súgja valami: legyen vége mindennek köztünk. Nem vagyunk egymáshoz valók, és nem szabad az egész életemet fölláldoznom érte.

Egy másik hang pedig azt mondja, hogy maradjak mellette.

Mindig azért imádkozom: Istenem, világosíts meg, melyik az igazi, melyik a jó sugallat. Melyiket válasszam? Egy nyugodt, megszokott életet, vagy pedig szerelmi házaseletet? Előbbit tőle nem várhatom, azt tudom, de az utóbbit úgy érzem, csak tőle, még akkor is, ha szegényen, sokszor szégyenkezve is miatta.

Keddre virradva, *érdekes álmot láttam.* Szép zöld erdőszélen, magas fűben, virágok között sétáltam egy társasággal. Hogy hová, nem tudom, de megérkeztünk valahová. Ott találtam Gyurkát. Mintha esküvőre készültünk volna, én menyasszonyi ruhában, koszorúval. Egy nagy templom előtt, temető közepén... Fölebredve borzongott a hátam, ez talán rossz előjel...

1948. november 17. szerda

A napokban nagy, puha hótakaró lepte el a tájat. Sajnos, nem maradt meg, olvadni kezdett. Utána lehült a levegő és a lecsöppenő vízszemecskék ráfagytak a fák ágaira, a kerítésekre, mindenhová. Olyan szép így a környék, mintha üveggel

lenne bevonva minden, a ház körüli kiskert, az ablakomból látható park fái, bokrok, háztetők. Olyan, mint egy üvegerdő – üvegváros – meseváros...

Így indultam el otthonról, közben benéztem a templomba egy reggeli imára, majd siettem az irodába.

Sok munka miatt délután tovább kellett maradnom. Az E Osztálynál is dolgozom, külön juttatásért, ezért nem bánom, sőt, örülök az alkalomnak. Este kilenckor értem haza. Fáradtan alig álltam a lábamon. A sok üléstől megfájdult a derekam, jobb lenne munka helyett inkább kicsit lepihenni.

Vacsora után a szobában kellett mosdani, mivel Gyurka megint a konyhában sakkozott a bácsival. Ma hamar befejezték a játszmát. A bácsi ment lefeküdni, ketten maradtunk. Láttam rajtam, hogy lehangolt vagyok, kezdett kedveskedni, becézni. Én azonban hajthatatlan voltam, megcsókolni sem hagytam magam. Megmondtam, mennyire el vagyok keseredve miatta, és nem is bánom, ha elhalasztjuk az esküvőt. De ő kedveskedett és boldogan újságolta, hogy halad az üzlet, talán nem-sokára rendbe jön, és ő nagyon szeretné, ha már a felesége lennék, ha nem lennének olyan nagy gondjaink. Olyan ritkán voltunk így együtt, átölelt és szeretettel beszélgettünk. A végén azt mondta, hogy pont olyan édes kisgyermekünk lesz, ha összeházasodunk, amilyet én elképzelek... egy kis angyalka.

Névnapom előestéje

Sokáig maradtam a gyárban, most a beruházásnál helyettesítettem. Onnan szemináriumra kellett mennem. Szerencsére nem tartották meg, mivel a vezetőnket éppen akkor igazolták. Megint esteledezt, mire hazaérkeztem. Gyurka várt, ő nyitott nekem ajtót. Mondta, hogy egy ideig az édesanyja is várt rám, de már elment, mire én hazaértem. Egy szép nylon táskát kaptam tőlük ajándékba, aminek nagyon örülök, mert az egyiket meg tudom kímélni.

Leveleket kaptam a távollévő ismerősöktől, barátoktól. Írt Pirkó és Ferike néni. Utóbbinak különösen azért örültem, mert

olyan kedvesen, közvetlenül, úgy tárta föl előttem a gondolatait, mint barátnőjének. Egyet-mást az életéből is elárult. Azt is, megírta, hogy a háború alatt osztálytársnőim közül többen meghaltak: B. Éva, Selyem, Csiszér, Sz. Éva és Bartha Kicsi (Aranka) is, aki úgy, de úgy szeretett élni, tele volt életkedvvel, és Dinuci is, akivel egy évig ültem egy padban... Azt írta, sokszor nem érti, miért kellett neki egyedül maradnia az életben? De tudja, hogy a jó Isten akarta így, ezért belenyugszik. Milyen erős hit élt benne. Nekem olyan jó volt olvasni a sorait, erőt gyűjtöttem belőle. Az életből ilyen korán eltávozott osztálytársaim arcát magam elé idézve, imádkoztam értük.

Levelében kérdést tett föl nekem arra vonatkozóan, és írjam meg neki, hogy a vőlegényemnek milyen a viszonya édesanyjához?⁴

Sokáig nem tudtam elaludni, gondolkoztam Ferike néni levelén. Boldog voltam, és mégis szomorú... Istenem! Nagyon elrontottam volna az életemet? Vajon már sohasem lehetek boldog? De miért? Mikor én mindig a szépet, a jót, az igazat kerestem! Miért kellett nekem ilyen helyzetbe kerülnöm? Igen, belenyugszom, ha a jó Isten akarja így, csak Ő tudja, miért kell bűnhődnöm, talán valamelyik eltévelyedett ősomért? De kiért, és miért? Miért éppen nekem kell vezekelnem másokért, helyettük?

„Gyóntatás” MKP módra

Salgótarján, 1948. december 4. szombat

AZ IRODAI DOLGOZÓKAT kirendelték a MKP járási titkárságára. Nem tudjuk miért, némi félelem élt bennünk. Egyenként hívják be a lányokat. Akik átestek a vallatáson, elmondták, hogy a Pártirodára válogatnak – nekik *világnézeti és politikai*

---

⁴ Akkor nemigen értettem meg, miért teszi föl ezt a kérdést. Ma már tudom.

szempontból megbízható munkaerőket. Már többen voltak bent, eddig még egyikük sem felelt meg a követelményeknek. Ekkor került rám sor.

A következő kérdésekre kellett válaszolnom:

– Hogy hívják az elvtársnőt?

Bemutatkoztam.

– Hol dolgozik?

Acélgyár, Gazdasági Szerszámgyár üzemi irodája.

– Beosztása?

Önálló levelezés, irattárkezelés, gépirás, gyorsírás, mindenféle irodai munka.

– Fizetése?

650 forint.

– Templomba jár-e?

Igen.

– Minden vasárnap?

Minden vasárnap.

– Szokott gyónni?

Természetesen, igen.

– Havonta?

Nem kötöm időhöz. Van, mikor gyakrabban.

– Szükségét érzi?

(Csodálkozva:) Azt hiszem, ismeri a katolikus egyház előírásait, különben is – lelki életemnek megnyugvást jelent. Ezért a válaszom: Igen!

– Bűnös, hogy gyónnia kell?

Igen, mert mindannyian, mivel emberek vagyunk – és néha bűnösök, – még Ön is!

– Én nem vagyok bűnös: nem loptam, nem gyilkoltam, senkit sem zsákmányoltam ki, én mindenkinek jót akarok!

Én sem loptam, nem gyilkoltam, nem zsákmányoltam ki senkit, én is jót akarok mindenkinek! De nemcsak ezek lehetnek bűnök.

– Bizonyára. Ha jár az elvtársnő templomba, akkor hallja Mindszenty körleveleit.

Igen, hallom.

– Mit szól hozzá?

Semmit.

– Mégis – mi az egyéni véleménye ezekről?

Nem foglalkoztam eddig ezzel a kérdéssel. Nem politizálni járnak az emberek a templomba.

– Gyóntatás közben nem szokták megkérdezni, hogy párttag-e?

Nem, mert a gyóntatószékben sem politizálnak. (Gondolatban: úgyis tudják, hogy mindenkit, aki állásban van, bekényszerítenek a pártjukba, minek kérdeznék?)

– Miért lépett be a pártba?

Csak beléptem. (Magamban pedig azt gondoltam: Mondjam, azt, hogy „melegen” ajánlották, lépjek be, ha az állásomban meg akarok maradni? De ez egy külön történet!)

– Mégis: Megagitálták?

Így is lehet mondani!

– Baráti köre? Kikkel jár társaságba, szórakozni?

Nemrég költöztem ide, ezért nincsenek barátaim, se időm, sem pénzem szórakozásra.

– Völegénye?

Van és, gyakran találkozunk. (Honnan tudta ezt is, amikor kesztyű van a kezemen, nem láthatta ujjamon a gyűrűt. Nyilván mindenkiről előre kértek információt.)

– Foglalkozása?

Adóhivatali állásából „B”-listára került, most kényszerűségből kereskedő.

– Reakciós, kizsákmányoló?

Éppen őt lehetne annak nevezni, – amikor egész nap megállás nélkül dolgozik, és alig tud belőle megélni? Annyit sem keres, mint én.

Ezen túl még több kérdést tettek föl. De miért? Nem rájuk tartozik a lelkiéletem, a magánéletem. Mikor megtudtam, miért vallatnak, már akkor, azonnal elhatároztam, hogy kertelés nélkül fogok válaszolni a kérdésekre. Abban biztos voltam, hogy nem tetszettek a válaszaim. Ezért tőlem meg se kérdezte,

hogy volna-e kedvem a pártirodán dolgozni. Nem kértek tőlem önéletrajzot sem – mint néhány lánytól, akik talán félve a következményektől, ijedtükben nem mertek határozott választ adni.

Mindezt nem bántam, – úgysem dolgoznék náluk szívesen. Fontos, hogy hagyjanak engem a jelenlegi állásomban, ahol már megszoktam a munkát, megbecsülnek, és jól is fizetnek.

„Gyóntatás” után, annak ellenére, este elmentünk az Ipar-testület dísztermébe, ahol Máray: „*Kaland*” című művét adták elő, melyben kollégáim közül ketten is (Szamecz Ilonka és Vrana Tibor) szerepet kaptak. Utána a „Szürke fiúk” zenéjére táncoltunk.

Mária néni bánata

1948. december 10. péntek

SOK MUNKÁM ÖSSZEGYŰLT. Nem is ebédeltem. Délután az alagsorban mostam. Mária néni akkor már befejezte, én meg utána kezdtem el. Estefelé vendégei jöttek, én tapintatosan bevonultam a szobámba, hogy nyugodtan beszélhessenek.

Amikor Gyurka jött, én mentem kaput nyitni. Megint vitatkoztunk. Fáradt voltam és ideges. Örültem, hogy nem maradt sokáig, gyűlésre kellett mennie; alig vártam, hogy kitegye a lábát, mert pihenni akartam.

A vendég néni biztosan azt újságolja, hogy Jenő meg a lánya össze fognak házasodni... *Mária néni legnagyobb bánatára.* Mikor elment a vendég, bejött értem, és csodálkozott, hogy egyedül vagyok – és sírok. Félig-meddig már aludtam a fáradtságtól, az éhségtől pedig a gyomrom megfájdult. Se ebédre, se vacsorára nem jutott ma időm, és már majdnem kilenc óra. Mária néni unszolására ettem egy kis húslevest. Aztán elmondott mindent. Ő bizony nem örül az egésznek, de nem szól bele. Én is azt tanácsoltam, hogy ez a legokosabb megoldás. Mosdás közben elmondta, hogy ő azt szerette volna, ha valamelyik fia – engem elvesz *feleségül!* Annak ellenére,

hogy tudja, nincs semmim. Én pedig csak azért hallgattam boldogan, mert ebből bebizonyosodott, hogy szeret engem.

Bár így szeretne a jövődöbeli anyósom, akkor nem rettegnék attól, ha netán' együtt kellene laknunk. Ezzel a kedves asszonnyal *szívesen laknék egy fedél alatt*. De Annus néni bennem mindig csak a hibákat keresi, és azt szeretné, ha cselédnek mennék hozzájuk. Itt pedig értékelik, hogy nem riadok vissza semmiféle munkától, azt is, hogy soha nem látnak tétlenül ülni, még ha nehezemre esik is valami, elvégzem. Pedig az irodai munka mellett sokszor alig vonszoló magam, mire hazaérek.

Szegény asszony, csak az *egyik fiának sikerült a házassága*, a másik kettőnél van valami gond. Azt is mondta: Katóka Jenőhöz úgysem menne, mert elvált ember, pedig különben jó természetű fiú. Úgy látom, Mária néni őt szereti legjobban, s aki a legszerencsétlenebb az első házassága miatt. Tudom, hogy bármelyik fia mellett jó dolgom lenne, de mikor én Gyurkát szeretem, pedig azzal is tisztában vagyok, hogy mellette nem lesz könnyű életem.

1948. december 11. szombat

Nem tudtam aludni, többször fölébredtem, mert fáj a gyomrom. Már csak ez hiányzott, hogy visszajöjjön az az időszak, amikor emiatt annyit szenvedtem. Az irodában is tartott ez az állapot, de nem mehettem haza. Még szerencse, hogy a műszakiak kinn vannak az üzemben, legalább nincs tanúja a szenvedésemnek.

Álmodozom

1948. december 16. csütörtök

Kint esik a hó, már vastagon borítja a környéket. Olyan szép a téli táj... Délelőtt kezdett el hullani, és az irodából hazafelé tartva már vastag lepellel borított be mindent. Amíg hazaértem, hóember lett belőlem, mert még most, estefelé is, nagy pelyhekben hullnak a hópihék.

Péntek. Mára minden szebb lett körülöttünk. Világos van a hótól, olyan jól esik a reggeli séta, amíg beérek a gyárba. Nagyokat szívok a tiszta levegőből. Fehér minden, csillog-ragyog a táj, amint megyek, ropog a lábam alatt a friss hó. Két éve nem tudtam így élvezni a tél szépségeit, a hideget: félcipőben és vékony kabátban... Út közben most szeretek sétálni, közben betérek a templomba, és reggeli imáimat ott mondom el.

Út közben kedves gondolataim támadnak... *szinte álmodozom.* Arra gondoltam, ha már asszony lennék, hogyan kezdődne egy napom. Korábban kellene fölkelnem, legalább fél órával. Teát készítenék, meg pirítós kenyeret. Kedves férjem örülne a figyelmességemnek, gyöngéden megcsókolna érte. Ekkor azonban fölébredtem álmodozásomból, mert a gyár kapujához értem, és eszembe jutott: hiszen én akkor is dolgozó nő lennék és lehet, hogy előbb kellene indulnom, mint a férjemnek. Csalódva nyitottam ki az iroda ajtaját.

1948. december 21. kedd

Szabadságot kértem karácsony másnapjára, de nem engednek el. Pedig 16 túlórárt tartanak nyilván, amit az ünnepekre tartogattam, hogy azt az időt szüleimnél tölthessem. Hol az emberi érzés? A ledolgozott időmet miért nem vehetem igénybe, hogy hazamehessek? Nem is tudom, hogy fogunk hazamenni, és visszajönni ilyen rövid idő alatt! Ugyanis ünnepeken nem jár autóbusz.

Apukám küldött pénzt, arra kér, vegyek karácsonyi ajándékot anyukának. Két meleg nadrágot, és a maradék pénzt kipótolva, egy pár szép harisnyát vásároltam neki.

Este Gyurkával beszöktünk a szobába, és beszélgettünk. Mióta itt lakom, azóta alig vagyunk kettesben, legfőljbbe csak néhány percig. Persze, ennek is megvan az előnye, nem dől le a díványra, és nem alszik el azonnal, amiért korábban mindig összeveszttem vele. Elhatároztuk, hogy mindenképpen hazamegyünk. Majd lesz valahogy. Ezen a nagy ünnepen legyünk otthon. Úgyis csak ilyenkor találkozhatom testvéreimmel.

Otthon lesz Bandi, Pityu. Az ifjú pár nem jöhet, Erzsike gyöngelkedik, kisbabát várnak... olyan boldogok!

Csak már mi is ott tartanánk. Minden reggel imámba foglalom, hogy mielőbb együtt lehessünk, hozzájussunk egy kis lakáshoz, hogy megtarthassuk az esküvőt. Azt se bánám, ha nem lenne benne semmi bútor, majd egyenként megvásárolnánk a legszükségesebbet. Kaphatnánk kölcsönt, hogy a kezdeti nehézségeket legyőzzük.

Eddig tart a naplóm

Ettől az időtől nem vezettem rendszeresen naplót, csak jóval később, akkor is csak hébe-hóba, ha valamit nagyon fontosnak tartottam, azt beírtam egy hatalmas méretű kötetbe. Ezért az Életem regényének további részét az itt-ott megtalált, vagy gondosan elrakott különféle dokumentumokból, levelekből, fényképekről, iratokból, s főleg emlékezetből írom. Különböző gyermekkoromtól fogva, mindenfelét gyűjtögetek és ezeknek tárháza rendelkezésemre áll.

Karácsony Szirákon

1948-ban is, a karácsonyi ünnepeket otthon, szüleimnél töltöttem. Ilyenkor együtt van a család. Most, mióta Szirákon laknak, már egész más hazajárni. Jó körülmények közé kerültek, végre ismét rendes, szépen berendezett otthonban laknak. Jól érzik magukat, kollégákkal, barátaikkal időnként összejárnak, egyszóval újra társas életet élhetnek.

Az én életem hasonlóan telik, mint korábban; dolgozom és életem *hol szomorú, hol boldog menyasszonyságomat*. Utóbbi helyen, a Vágó családnál, a Losonci utca 17-ben sokkal jobban érzem magam, mint eddig bárhol, Marosvásárhelyről kényszerű menekülésünk óta. Náluk újra igazi otthonra találtam.

Az Acélgyárban jól megfizetik munkámat. Mióta a levelezést önállóan végzem, a kollégák a fogalmazást rám bízják, csak a kimondottan szakmai, műszaki ügyekben szorulok eligazításra főnökeimtől. Mióta az irodában kevesebben va-

gyunk, sokkal jobb körülmények között végzem a munkámat, amit megbecsülnek, így anyagilag is szépen össze tudtam magam szedni. Nemcsak ruházkodásomat egészítettem ki, hanem a háztartáshoz szükséges kisebb kellékekből már többfélét gyűjtöttem magamnak.

Gyurkával most is – gyakran előforduló összezőrdülések ellenére – még csak tervezzük a közös jövőnket. Összeveszünk és kibékülünk, mint eddig is mindig. Most már eléggé ismerem, mégis, hibáival együtt szeretem, és arra gondolok, ha összekerülünk – s főleg sikerül külön lakáshoz jutnunk – nem merülnek föl köztünk különösebb gondok. Úgy érzem, hogy eddig is a családjuk, – számomra különleges szokásaikkal, modorukkal, illetőleg annak hiányosságaival – okozták közöttünk a nézeteltéréseket. Apjának súlyos, sokáig tartó betegsége miatt alaposan elhúzódott a jegyességünk.

Persze, ennek is maradi gondolkodásmódjuk az oka. Ha Gyurkának rendszeres fizetést biztosító munkahelye lenne, apja betegsége ellenére összeházasodhattunk volna, legfeljebb csendesebb esküvővel.

Már 1949 év elején tartunk

Völegényem családjában – apja súlyos betegségét és halálát követően – kissé kezdtek megnyugodni a kedélyek. Önálló lakást ugyan nem kaptunk, de Vágó néni nagyon kedvesen fölajánlotta, hogy náluk lakhatunk, amíg kedvünk tartja, vagy amíg jobb lehetőség nem kínálkozik számunkra, ezért elhatároztuk, hogy összeházasodunk.

Gyurka végre belátta, hogy az üzlet nem jövedelmez úgy, hogy abból meg tudjon élni – egyébként is a nővére nevéen van – ezért nem rendelkezhet vele, teljes joggal. Eddig még nem tudott elhelyezkedni, de határozottan kijelentette, hogy amint lehet, ha valahol irodai munkát kap, azonnal állást vállal.

Amikor erről családja jelenlétében szó esett, még most is fülembe cseng anyjának egy különös megjegyzése. Magam előtt látom Annus néni furcsa mosolyát, és hallom nem éppen sza-

lonképes kijelentését, ami saját szájából *édes anyanyelvünkön* a következőképpen hangzott el: „Az én fiamat ne b...ogassa senki!” Szerintem úgy is kifejezhette volna magát, hogy fiacskájának ne parancsolgasson senki, mármint egy irodafőnök, inkább legyen önálló! Otthonából mindig sűrűn akadt hasonló visszahúzó erő, ami hátráltatta kettőnk közös jövőjét.

Testvéreim

Bandi 1949. júniusában fejezte be Jászberényben a Tanítóképzőt, megkapta diplomáját, ennek örömeire összejött a család és megünnepeltük. Monorra nevezik ki általános iskolai tanítónak. Sajnos, tőlük nem kaptam fényképet a nevezetes eseményről, ezért nem tudom bemutatni a kedves párját. Irénke szüleivel laktak, amíg ők éltek, tágasabb lakásba költöztek, s továbbra is abban a lakásban éltek tovább.

Pityu csendben, minden külsőséget mellőzve, megnősült, gyönyörű, bájos nő a felesége: Eta. Gyakran találkoztunk velük Szirákon, majd a Balatonnál is sok fénykép készült velük együtt, az egész családról. Sajnos, házasságuk nem sokáig tartott.⁵

Guszti bátyám még mindig Zsúny-pusztán tanít, ott élnek első csemetéjükkel, Gusztikával, boldog és békés házasságban. Örülök, hogy Gyugyi nem várt sokáig, és fogságából való szabadulását követően gyorsan döntött családalapítását illetően.

Esküvő

KITÜZTÜK AZ ESKÜVŐT. Nagy készülődés előzte meg az elkövetkező időt. Legalább száz esküvői értesítést, meghívót adtunk postára. Mindkét család távoli- és közeli rokonai, barátok, ismerősök, munkatársak, iskolatársak, szomszédok részére küldtünk meghívót a templomi szertartásra. Az esküvő utáni vacsorára több mint harminc meghívót továbbítottunk.

---

⁵ Életének további fejleményeiről a további kötetekben még szó lesz.

Polgári esküvőnkre a Salgótarjáni Városháza anyakönyvi hivatalában került sor, 1949. szeptember 3-án.

Budapesten vásároltam meg a polgári esküvőre szánt, akkor divatos, finom homokszínű selyem-shantung-anyagot. Salgótarjában már rendszeresen dolgozott nekem egy jó hírű varrónő, aki elkészítette belőle az elegáns kosztümöt.

Nagyon készültem a templomi esküvőre. Gyönyörű csipke-anyagból készült a menyasszonyi ruhám. Mindkét alkalomra azok tervezésénél átélhettem a gyermekkori álmomat, azt, hogy iparművésznek ruhatervezőnek készültem – volna – felsőfokon. Vágyaimat a második világháború törte meg. Most is minden ruhámat saját elképzelésem és terveim alapján készítem, vagy készíttetem el, igaz, már Marosvásárhelyen, középiskolás koromban sem divatlapokból választottam, hanem elképzelésem szerint varrták a ruháimat. A polgári esküvőre elegáns kosztüm és a csipkeálom menyasszonyi ruha minden hozzávalójával ízlésemnek megfelelően lett összeállítva.

A szükséges anyagokat és kelléket Budapesten vásároltam. A fátlyat hozzávalókkal a PÓK-ÁRUHÁZBAN, a fehér köröm-

Szomorú menyasszony

cipőt a Ráday utcai, akkor legjobb nevű cipőkereskedésben szereztem be (még most is őrzöm a blokkokat, számlákat ezekről).

A menyasszonyi fényképet Salgótarjában készítette egy fényképész, nem nagy sikerrel. Bár ezért nem lehet teljesen egészen őt okolni. Kicsit balul sült el az egész, mint minden más, ami kedves párommal kapcsolatos, mert Gyurka – immár megváltoztathatatlan rossz szokása szerint – ide is alaposan elkésve érkezett, ezért a

fényképen boldogságtól sugárzó, mosolygós menyasszony helyett borongós ábrázatú menyasszony néz – szomorú jövője elé... A készülődésről természetesen a kolléganők és kollégák már tudtak, – ők is készültek rá.

Kezemben tartom azt a kézzel írt papírlapot, amelyet férfi-kollégáim közreadtak, íme:

„Gyűjtőív”

„Közszeretetnek örvendő, sokat zaklatott és annál többet aggódó, néhai Finta Katalin kolléganőnk, független, szabad leányéletét befejezte. Ez alkalommal munkatársai tartós emlékek kívánnak adózni a köztünk töltött fiatal leány életének.

Ezzel eddigi együtt töltött jó munkatársi szabad életének talonba helyezéséhez hozzájárulunk.

E bejelentést ki-ki saját aláírásával jóváhagyni, és anyagilag jószívvel támogatni szíveskedjék.

*Salgótarján, 1949. augusztus 18.
Fiatal férjekon sajnálkozó bizottság.”*

Szeptember elsejei kelettel a gyár irodáiban dolgozó lányok-asszonyok pedig egy szép, kézzel körben díszített-festett papíron, 48 név felsorolásával köszöntöttek:

„Sok boldogságot kíván minden Kartársnő” – szöveggel.

Égiháború

Szirák, 1949. szeptember 5. vasárnap

POLGÁRI ESKÜVÖNKET követően – amit előző pénteken tartottunk – Szirákra utaztam szüleimhez. Úgy egyeztem meg immár hivatalosan férjemmel, hogy ő – rokonságával együtt – az esküvő napján utazik Szirákra.

Frigyünk megpecsételése a sziráki római katolikus nagytemplomban, vasárnap délután 6 órára volt kitűzve. Sok meg-

hívót küldtünk helybelieknek, távol lakó rokonoknak, barátoknak és ismerősöknek.

Sajnos – mint általában – ez az ünnepi aktus sem zajlott zökkenő nélkül. Miért is történt volna minden normálisan, úgy, ahogyan másoknál, mikor eddig is minden másként alakult?

A nagy nap délutánján a menyasszony már teljes díszben felöltözve várta a násznépet, amikor váratlanul beborult az ég. Nemsokára olyan *felhőszakadás* zúdult a tájra, ami a környéken állatokat (még szarvasmarhákat is) elsodort, utakat elázattatta, kimosta, még a patak hídját is elvitte.

Micsoda ítéletidő!

Akár igaz, vagy babona, akár nem, nekem eszembe jutott: akinek esküvője napján eső esik, *sokat fog sírni* házassága alatt. Mivel nekem nemcsak esett az eső, de ítéletidő „kedveskedett”, a szólásmondás szerint úgy kellett értelmeznem, hogy *nagyon sokat* fogok majd sírni.⁶

A templom teljes pompában, földíszítve virágokkal, a szertartást végző pap és a helybeli vendégsereg ünnepi díszbe öltözve várta, csak várta a lezúduló vízáradtat végét, s hogy a vőlegény és a távolabbról meghívottak megérkezzenek. *Párom most kivételesen nem önhibájából – de hogy az égiek jóvoltából szokásához hű maradjon, – a saját esküvőjére is késve érkezett!*

Hosszú órák teltek el kínos várakozással, amikor végre a vendégek, kerülő utakon, sokuk bőrig átázottan, végre befutottak.

Még ezen túl is tartogatott meglepetést a mai nap, amitől aztán még az égszakadás után megmaradt icipici kedvem is teljesen elpárolgott. Ugyanis kedves vőlegényem, immár polgárilag férjem, szintén „kedves” családjával együtt, egyszerűen megfélemedezett a menyasszonyi csokorról. Ezért a kényszerű várakozást meg kellett toldanunk; a csokrot a kertben elázott, vihartépett virágokból kellett elővarázsolni. Szerencsére virág

---

⁶ Ami sajnos, nálam bevált!

akadt bőven a kertben, igaz kisé eltiporva és csuromvizesen, azokból ügyes asszonyi kezek egy fehérszegfű csokrot (zöld aszparágusszal) állítottak össze, és – végre – indulhatott a nászmenet a templomba, hogy Isten áldását kérjek arra a frigyre, amelyet jobb lett volna meg sem köttetni.

Utólag visszagondolva, humorosan fogtam föl a dolgot, magamat okolva. Miért nem beszéltem meg velük a virágcokor ügyét előre? Egyrészt nem gondoltam arra, hogy ilyesmit el lehet felejteni, mivel nemrég’ volt sógornőm, Joli esküvője, amikor tapasztalták, mi a szokás ilyenkor. Másrészt én túl szerény voltam ahhoz, hogy ilyen dolgokról beszéljek velük. Különben meg sem fordult a fejemben, hogy erről el lehet feledkezni! De kedves új rokonságomnál minden másként megy, ami másoknál természetes.

Ennek ellenére, számomra nagyon megható volt az esküvő. A szemem könnyben úszott a meghatottságtól. Ennyi minden után, ami engem ért, a szertartás alatt azért fohászkodtam a Teremtőhöz, hogy életünk folyója végre jó mederbe terelődjék, s még némi reménysugár élt bennem, hogy házasságunk boldog lehet.

Esküvői vacsora

Ezer szerencse, hogy az én drága anyám előre jól megszervezte az esküvői vacsorát, így a különleges, nem várt események miatt más gond nem jött közbe. Híres jó gazdasszony volt, nagyon értett a vendéglátáshoz, ráadásul állandó segítsége Terka néni mindenben rendelkezésére állt.

Római katolikus (Nagyboldogasszony) templom, Szirákon

Régi jó barátaink, Piroska néni és családja teljes létszámban már napokkal előbb eljött segíteni a készülődéshez. Mégis, az egész időt végigizgultam, nehogy túlerőltesse magát szegény, mert tudtam, hogy nem egészséges, hamarosan műtétre kell magát alávetnie.

Nem akarom felsorolni a sok finomságot, amit étel-ital-édesség formájában föltálaltak. Az egészet megkoronázta a különlegesen szépen földíszített emeletes menyasszonyi mogorótorta, anyuka specialitása. Közreadom a leírását:

Mogyorókrém torta

6 tojás sárgáját 20 dkg cukorral habosra keverünk. Adunk hozzá 1 evőkanál rumot, 20 dkg pirított, darált mogyorót, 2 evőkanál zsemlyemorzsat, végül a tojások kemény habját. Jól kikeverjük.

Két alaposan kikent vagy papírral bélelt) tortaformában sütjük. Kihűlés után a következő

krémmel töltjük és kenjük be:

10 dkg vajat (sütőmargarint) habosra keverünk.

Habüstben 3 szelet étcsokoládét vagy 10 dkg csokoládéport (reszeléket), 10 dkg cukrot, kevés feketekávét (vagy vizet) 3 egész tojással sűrű krémmé főzzük. A kikevert vajat hozzáadva, addig főzzük tovább, míg jó sűrű-krémszerű lesz. Hideg vízfürdőben tovább keverve kihűtjük. Jó, ha kihűlés után hűtőszekrényben is még egyszer lehűtjük, és újból kikeverjük (ettől a krém könnyebb-lazább lesz).

A tortát megkenve mogyoróval, (vagy tetszés szerint egyébbel) díszítjük.

A leírás egy normál torta receptje.

Esküvőre vagy egyéb alkalmakra az adagot megduplázzuk, és 3-4 db, különböző méretű formában sütjük. Ezeket nagyság szerint egymásra rakjuk, bekenjük.

Mogyoróval, és az alkalomhoz illően tetszés szerint díszítjük.

A vacsorán – a finom pezsgőkön kívül – nagy tetszést aratott nemcsak a férfiak, de a nők körében is kedvelt, hírneves sziráki Tramini és egyéb finom bor. Kellemes emlékként őrzöm a terítés, tálalás színpompáját, a sok-sok finom étel-ital különlegességét.

Életem eme nevezetes napjáról egy másik epizód is kitörölhetetlen emlék maradt számomra, amire csak keserű szájjal tudok visszagondolni. A vacsora még be se fejeződött, amikor két sógornóm: Klári és Joli áthívott egy másik szobába, és mindketten valósággal rámtámadtak. Jóakarattal sem lehet ráfogni eme beszélgetésre, hogy a nevezetes naphoz illően, vagy úri modorban zajlott volna le. Ugyanis Klári mindkét kezét csípőjére téve, előredőlve, – indulatait ezzel is hangsúlyozva – dühösen gesztikulálva, a haragtól kidülledt szemekkel, kipirulva fordult hozzám:

– Mit gondolsz – Te? Azt hiszed, hogy anyánk majd a cseléded lesz, ha oda költözől? Ő fog benneteket eltartani, körülötte ugálni, főzni, mosni, takarítani?

Megállás nélkül, egymás szájából kapkodták a szavakat, úgyhogy én, ha a meglepetéstől meg tudtam volna szólalni, akkor se nyílt volna rá lehetőségem. Csak néztem rájuk, egyikről a másikra. Teljesen megbénított a rázműdített szózuhatag. Mikor végre kifáradtak, és szóhoz jutottam, igyekeztem magamra nyugodt hangot erőltetve válaszolni:

– Nem értem, miről beszéltek, mert én mostanáig sem döntöttem úgy, hogy odaköltözzem, abban a lakásban, pedig már jó ideje puhítottak, biztattak erre a lépésre, édesanyátok és Gyurka is. Az esküvővel főleg ezért vártunk, mert e lépés ellen minden porcikámmal tiltakoztam. Most, az esküvőre sem anyátok lakásából, hanem a Vágó családnál bérelt szobából indultam Szirákra, az összes holmim ott van náluk, ahol engem szeretettel vesznek körül, s hozzájuk fogok visszatérni nászutunk után. A háziasszony, Mariska néni följajánlotta, hogy esküvő után lakjunk ott, ha úgy akarom. A szobám nagy, elférünk benne ketten is. Azt is megígérte, hogy a szobával szemben lévő, használaton kívüli helyiséget berendezhetjük magunknak konyhának.

Ezért nem értem, honnan veszitek ezt a képtelen ötletet? Éppen én voltam, aki ettől a lépéstől kezdettől fogva határo-

zottan távortartottam magam. És ha netán eddig lettek volna olyan gondolataim, amilyenre ti most céloztok, biztos, hogy ezek után elálltam volna tőle!

Mély csend fogadta szavaimat. Próbáltam megnyugtadni őket és magamat is. – Nincs szándékomban oda költözni, de ha a rossz sorsom mégis úgy hozná, biztos, hogy engem senkinek sem kellene eltartania, rendes fizetésem van, nincs szükségem rá, hogy bárki helyettem, vagy rámdolgozzon. Eddig is egyedül láttam el mindennel magamat, természetesen ehhez szüleim is hozzájárultak.

Menekülésünk miatt semmim sem maradt háború után, amim van, azt mind saját erőből teremtettem elő. Arra sem szorulok rá, hogy akár a férjem is eltartson, jó állásom, biztos jövedelmem van, mindent meg tudok szerezni, amire szükségem lehet, s ha kell, tudok fogadni takarítónőt, ha időm nem engedné, hogy magam végezzem el a ház körüli nehezebb munkát.

Nem akarom leírni azokat a nem éppen szalonképes közbeszólásokat, ami fejtegetésemet kísérték. Jól ismertem már őket, milyen tapintatlanok, nemegyszer tanúja voltam veszekedéseiknek, mégsem gondoltam volna, hogy az esküvői vacsora közben ilyen kíméletlenül letámadjanak. Még jó, hogy csak ketten ugrottak nekem, Böbe kimaradt belőle, lehet, hogy őt is fölkérték, de talán nem azonosította magát nézeteikkel. A három nő közül egyedül ő volt normálisan gondolkodó valaki a családjukban.

Amikor vége lett eme „kellemes” társalgásnak, és bementem a vendégek közé, igyekeztem palástolni, mi történt a másik szobában. Csak azt nem értettem, hogy újdonsült férjemnek vagy anyósomnak nem jutott eszébe utánunk jönni, mert mindketten nagyon jól ismerték Klári és Joli temperamentumát, rosszindulatát irányomban. Vagy talán az is lehet, hogy mindez mindnyájuk tudomásával ment volna végbe? Sosem fogom megtudni. Nem szóltam, se anyukámnak, se férjemnek nem mondtam meg, mi történt, mert talán még itt, vendégeink előtt

is képesek lettek volna patáliát rendezni, ahogyan otthon szokták. Bár mindez nehezemre esett, magamban tartottam, nem szóltam róla senkinek. Mindenképpen *sikerült emlékezetessé tenniük* esküvőm napját! Tőlem naiv gondolat lett volna, ennél jobbat várni tőlük.

Apukám Szirákon a legjobb háromtagú zenész-együttest fogadta föl a társaság szórakoztatására. Valahonnan egy gramofon is előkerült, sok lemezzel. Vacsorát követően a fiatalság a másik szobában táncolni kezdett. Már jóval elmúlt éjfél, amikor a menyasszonynak át kellett öltöznie. Szokás szerint a jelenlévő egyik fiatalasszony (apukám kollégájának lánya) levette fejéről a koszorút, néhány pillanatra barátnőm (Piroska) fejére helyezte, hogy ő lesz a következő menyasszony a jelenlévők közül, aztán átvonultunk egy másik szobába, hogy átöltözzem. Erre az alkalomra saját tervem alapján készült a piros-fehér csíkos, különleges szabású (hosszított derekú, lefelé egyenletesen bővülő,) ruhám is, melyen elől a piros gombok felülről lefelé helyezkednek el, karcsúságomat még jobban kihangsúlyozták. Abban táncoltam tovább hajnalig.

Vendégeinktől sok ajándékot kaptunk. Munkatársaim meglepést készítettek az üzemben. Szépen megmunkált fára két rézoszlopon kis rézharangot erősítettek, előtte keresztbe téve apró ásó és kapa került. A faalapra erősített réztáblán a következő fölirat olvasható: „*Ásó, kapa válasszon el benneteket!*”⁷ Ezentúl nászajándékba, szép díszes borítékban az összegyűjtött bankókat – írásba foglalt jókívánságaik kíséretében – adták át.

Sokáig maradtak a vendégek. A távollakókat, akik csak másnap indulhatnak haza, részint ismerősöknél, részben otthon szállásoltuk el.

Hétfőn, már hajnal felé járt, mikor lepihentünk.

Szép, kora-őszi délelőtt ébredtünk. A tegnapi vihar után friss volt a levegő, a nap süttött, s az esőtől minden üde és tiszta lett.

---

⁷ Nos, ez a kívánságuk nem teljesült.

Ebéd után összecsomagoltunk, elbúcsúztunk a rokonoktól. Néhány percre magamra maradtam a szüleimmel. Látva gondterhelten arcukat, én is könnyezni kezdtem. Szeretettel és meghatottan öleltem át mindkettőjüket, hálásan köszöntem meg mindent, amit értem tettek. Utána feldíszített lovashintón vittek ki az állomásra. Szüleim nászajándékkul egyhetes üdülési beutalóval ajándékoztak meg; így indultunk el ketten Balatonszabadiba, közös életünk első állomása felé.

Nászút – leégéssel

Balatonszabadi, 1949. szeptember elején

Már esteledett, amikor megérkeztünk Siófokra. Ott kellett leszállnunk, mert a gyorsvonat Szabadiban nem áll meg. Ezért a két nagybőröndünket cipelve, nehéz volt átgyalogolni az üdülőbe. Elég körülményesen sikerült megkeresni a Napfény-szállót (kicsi, családias üdülő), ahová a beutalónk szólt. Nagy park mellett, szép kertben állt az épület, ahol végre megpihenhettünk.

Családias hangulat fogadott. Egy házaspár vezette a házat, ott főztek. Vacsorára finom sültet kaptunk, ami valamiféle hagymás-paprikás-paradicsomos szaft közepén trónolt. Burgonyakörítést tálaltak hozzá, utána egy kisüveg pezsgővel ünnepeltünk házasságunk első közös vacsorája után.

Szeptember ellenére, még kellemes nyári meleg napsugár aranyozta be a környéket, ezért elhatároztuk, hogy fürödni fogunk a Balaton kellemes vizében. Délelőtt kimentünk a partra, csónakba szálltunk és lassan, csak néha evezve élveztük a pihenést, a jó időt. Kis szellő fújdogált, észre sem vettük, hogy legalább két órán keresztül égtünk a forró napon.

Mire észbe kaptunk, gyorsan kieveztünk a partra. Csak ott vettük észre, hogy – a szó szoros értelmében – alaposan leégtünk. Megebédeltünk, de már evés közben szenvedtünk. A bal vállamon hatalmas hólyagok éktelenkedtek.⁸ Napokig még

---

⁸ Örök emlékül, mert a mai napig viselem a nyomát.

egy szál vékony ruha fölvétele is szenvedést okozott. Hiába ápoltuk magunkat különféle napozó kenőcsökkel, csak lassan gyógyultak a sebek. Mindezt jobb lett volna elkerülni, mert majd' háromévi jegyesség után, végre nagyon jól éreztük magunkat kettesben, egymás társaságában.

Hamar telt az idő, haza kellett utaznunk. Csak visszafelé eszméltünk rá, hogy tulajdonképpen együtt nincs hová hazamennünk. A vonaton mondtam el férjemnek, miket mondtak nekem „kedves nővérei” Szirákon, vacsora közben. Nem akartam megbántani, igyekeztem finoman fogalmazni, de ő is belátta, hogy ezzel a nővérei csak még jobban elrontották amúgy sem rózsás helyzetünket. Kijelentettem, ezek után ne várja tőlem, hogy – akár csak ideiglenesen is – hozzájuk menjek lakni.

Külön lakva

Salgótarján, 1949. szeptember

NEM SZOKVÁNYOS az sem, hogy házasságunk első idejét Salgótarjánban külön-külön lakva töltöttük, úgy, mint addig, ő anyja lakásában, én meg az albérleti szobában, Vágó néninél. Ő a szokott kedvességével, tárt karral és csókkal fogadott engem. Amikor elmeséltem neki mindent, nem hallgattam el sógornőim viselkedését sem, ismételten megnyugtatót, hogy amíg jobb megoldást nem találunk (vagyis nem kapunk lakást), addig maradhatunk ott, mindketten. Hálásan megköszöntem a kedvességét.

Egy ideig tehát így, a szokásos mederben folytak napjaink. Néha randevúztunk, találkoztunk, mint korábban. Talán csak abban különböztek a találkozásaink, hogy Vágó néniék diszkréten elvonultak, most nem „vigyázott már rám” olyan kitartóan, mint korábban.

Hazaérkezésünk másnapjától bejártam az irodába. Barát-ságosan fogadtak a kollégák, persze nem kerülhettem el kedves csipkelődésüket sem. Minden a legnagyobb rendben lett volna, ha...

Közben ifjú férjem elmondta édesanyjának, mi történt Szirákon, vacsora közben. Rettenetes haragra gerjedt (mondta nekem ifjú férjem), mert ő erről mit sem tudott, leánykái nem avatták be eme kirohanásukba. Bár bennem élt az a gyanú, hogy tudnia kellett a dologról, de azt ő sem képzelhette, hogy milyen durva modorban zajlott le az ifiasszony kioktatása! Azért gondoltam úgy, hogy sejtenie kellett valamit, különben megkérdezte volna már az esküvő előtti időben, hogy szándékozunk-e hozzá költözni? Azonban mostanában erről ő sem tett említést.

Zárszó

Talán egy hét múlva, az irodából hazatérve, ablakból kitekintve, észrevettem, hogy lovas-kocsi áll meg a ház előtt, s abból anyósom száll ki. Összeszorult a szívem. Mit akar? Határozott léptekkel ékezik a házba és beállít a szobámba. A köszöntést is elfelejtve, jelenti ki:

– Pakolj össze, mert hazaviszlek! Azt hittem, hogy nálam fogtok lakni. Nem tudtam, mi történt, megdöbbenett, amikor Gyurka elmondta. Ismerheted Klárit, ne törődj vele, mit mondott, nem ő fogja eldönteni, mert nem rá tartozik, hogy mi legyen. Ne félj – kacsintott rám szokása szerint kissé erőltetett mosolyával – kaptak fejmosást tőlem! – Arra kérlek: *„Ne tedd azt velem, hogy itt maradsz albérletben akár egyedül, akár a fiammal, én meg a számomra túl nagy lakásban maradjak egyedül?”*

Láttam, nagyon el van keseredve, s nem tudom miért, meghatottak könnyező szemei, és akaratom ellenére beadtam a derekam. Ekkor követtem el még annál is rosszabb lépésem, hogy összekötöttem életemet a fiacskájával. Ezzel teret engedtem, – ezután az egész család karmai közé kerülve – *végleg elrontani az amúgy is rosszul indult házaseletemet.*

*

Fájó szívvel, könnyezve búcsúztam Mariska nénitől és Vágó bácsitól. Tiszta szívből megköszöntem nekik, hogy úgy bántak velem, mintha lányuk lennék. Úgy is éreztem magam, otthonra leltem náluk.

Jól éreztem magam bent a városban a Vágó családnál. Kulturált környezetben, a lakás nem esett messze a templomtól, a munkahelyemtől, mindent megtaláltam elérhető közelben. Ráadásul családtagként kezeltek, kedveltek engem, és ami a legfontosabb, hosszú idő után, végre ***náluk otthonra leltem!***

∞ Vége a 7. fejezetnek ∞

A 8. fejezet következik:

Balassagyarmaton – Közös életünk